

UUDISMAA

NOORSOO AJAKIRI

IV AASTAKÄIK

Väljamaa noorsoo edustajad Tartus

(v. lhk. 109).

M. Forsman

J. Kuplis

G. Keiser.

TARTUS

JAANUAR-VEEBRUAR MCMXXII

№ 3/4.

Sisu.

* * *	67
Õppiv noorsugu ja kasvatus. I. Valdas.	67
Koolinoorsoo vaimline närbumine. Ilmar Reiman.	71
Igav on sadamas norutada. Karl Kivi.	72
Noorsooliikumise ülesanded. A. Juhanson.	74
Esteetika ja füüsiline arenemine. Dr. H. Jürgenson.	78
Noorus — ärka unest. K. E. P. H.	80
Esteetiline element koolinoorsoos. Ilmar Reiman.	81
Noorsooliikumise õpitund. A. J.	85
Skouting. A. M. Tallgren.	86
Noored ja komblus. L. Vadi.	87
Kiri Viljandist Taaralinna Aleksandrile. Ravva Mart.	88
Aleksander Juhanson 20. sünnipäevaks. Villem Ernits.	80
Dr. Gustav Wyneken	90
Vastus J. A-le „Kas peame laulma „hosianna“!?“ E. J.	91
Viljandi kongress ja ajakirjandus. K. L.	93
„Uudismaa“ kongressi kohtu ees.	95
E. K. Keskl. IV Kongress Viljandis, 4, 5 ja 6 jaan.	97
Väljamaa kooliolud.	101
Noorte ajakirjandus	102
Kool ja noorsooliikumine.	106
Noorsooliikumine ulgomail.	107
Kroonika	109
Tedaanded ja üleskutsed	111
Toimetusele saadet kirjandus	112
Kirjavastused.	112

UUDISMAA.

NOORSOO AJAKIRI.

NELJAS AASTAKÄIK.

№ 3/4.

TARTUS
JANUAR-VEBRUAR MCMXXII.

K. Mattieseni trükk, Tartus.

Meie noorsooliikumises on märgata tugevat käärimist. Oli juba varem selge, et sennine sihitu ümberkõlbamine — sõgesikumäng väliste vormide otsimisel, varem ehk hiljem ära tüütab, ning karjuv tarvidus ilmub suurejoonelisemate sihtide järele. Noorsooliikumine, kui ta tahab olla oma nime väärt, ei saa olla iga tuule poole paenduvaks nõrgaks väädi, vaid peab võimsal sammul juhtima noori endi sihi poole. Ent selles meie traagika seisabki, et meil see siht puudub. Ise oleme ta leidmiseks olnud alles liig väetamad ja kogenematud, vanem põlv aga, kellelt meil moraalne õigus oleks selle kättenäitamist oodata, on ise niivõrd aatelage, et oma asjadegagi joonde ei saa. Palju's on meil veel neid, kes ei mõtle ärioperatsioonidest, pangabilansidest, profiidist ja sahkerdamisest? Palju meie varasemaist noorusideoloogest on truuks jäänd enda noorepõlve ideaalidelle?

Kuid — ümbruse aatevaesuse ja praeguse koolipoliitika surve all kokkuvarisemiseks pole meil ometi mingit soovi. Ajajooksul leiaksime endile konkreetsemad ideaalid ja tegevusaladki, mis tõstavad me vaimustuse ja tööhimu mitmevõrdseks. Praegune silmapilk nõuab aga täit ettevaatust ja enam ühistunnet, kuna meil tuleb rehkendada kui mitte otsekohese, siis vähemalt kaudse sõjakäiguga nende poolt, kes meid võõriti mõistnud ja mõistavad. Näib, nagu oleks terve rida inimesi aina ootand mõnda halba fakti meie noorsooliikumises, millest kinni haarata saaks. Ja nüüd, kus kahetsemisväärt vahejuhtumised Viljandis üldiselt teatavaks saand, ei ole kisal enam otsa ega äärt. Millest need vahejuhtumised tingit olid ja kuidas organiseerit noorsoo kaaluv enamus nende pääle vaatab, ei näi neil meele tulevatki arvesse võtta, vaid selle asemel liialdetakse asju mitmevõrdselt, ning iga kolmas vastutulija õpetaja peab tarvilikuks seda sulle nina pääle kirjutada. Otse muinasjutte räägitakse! Et Viljandi inetustes aga ka meie kasvatajate — õpetajate töövilil avaldus, on nähtavasti ära unustet.

Igatahes ei eksind need, kes Viljandi Kongressis pööret meie noorsooliikumises nägid. See pööre on koguni kaunis tuntav: ühelt poolt vabaneme (kui mitte muidu, siis väljahetmise teel) sellest saastast ja pahnast, mis ideelisele noorsooliikumisele aastate jooksul külge kleepund, kuna teiselt poolt järelejääjad seda paremate tagajärgedega võivad kongressi võrdlemisi läbikaalut ja kainete otsuste teostamisele asuda, mis arvatavasti aluseks on meie tõsisema noorsooliikumise tekkimisele. Ühtlasi oli meil sel puhul õnnelik juhuse näha meie õpetajaskonna ja ajakirjanduse tõsist palet ning arusaamist noorsooliikumisest, mida meil tulevikus tõsiselt arvesse võtta tuleb.

Kõik see annab IV-ndalle Kongressile saatusliku tähenduse noorsooliikumises.

I. VALDAS.

Õppiv noorsugu ja kasvatus.

Ebaõige kasvatus juures said tõeks sõnad „inimene on olude produkt“. Meie koolid on pidand ja peavad mitte üksi teadmiste edasiandjad, vaid ka kasvatajad olema. On tõsine tarvidus selle järele, sest on palju kodusid, kus vanemad teadlikust kasvatuses veel midagi ei tea. Arenev isik on sagedasti juhuse produkt, kelle vaimlise

pale määrajaks saab valitsev aja vaim, traditsioon, ümbrus, olud — koguni partei. Meie igapäevane inimene tunneb ainult üht meetoodi s. o. tahet kasvatada inimest oma näo järele, maha surudes kõike omapäras, algupäras, jõulist. Kasvatetakse sagedasti omale halbu koopiaid, halvates areneva isiku omapäras loomis- ja mõtlemisvõimet.

Kuid õnneks ei lähe see mitte alati korda, sest looduses eneses sisaldub midagi algjõulist, mida igakord kütkestada ei saa. Kaovad küll paljud rahulolemissse ajaga — kuid on ka neid, kes kõige kiuste arenevad protestiks selle vastu, mis kitsapiirilisel laia vaimu surmab. Noored aimavad, et on astut kiirel sammul kaugele üle aja läve. Algab otsimine, tõusevad küsimused. Ei rahulda enam lihtsad numbrid, vaid otsitakse mõtet asjas eneses. Õppurid ei taha enam tähele panna, kui seletab pedagoog seda, mis teda ennast ei huvita. Hakkab rahutus õppurite keskel, mis avaldub mitmes vormis. Noorte instinktid on terved, nad aimavad pea alati, mis vale. Neid ei saa juba petta.

Igal õpetajal peaks oskust ja tahet olema süveneda noorsoo psüühikasse. Sellel alusel loogu iga õpetaja eneselle kindel süsteem, mille kaudu saaksid teadmised ja kasvatus ant õppuritele. See aga ei tohi kunagi kivineda — peab jääma enam-vähem elastiliseks, sest inimese psüühika on niivõrd komplitseerit, et seda kunagi lõpulikult ja kindlalt seletada ei saa. Õpetus ei tohiks sündida mitte ainult mekaanilisena eeskava täitmisena, mis on kuskilt kroonu poolt ette kirjutet. Õpetust antagu nii, et see ei oleks paljas „kavade“ täitmine, vaid mille sügavad juured oleks asjas eneses, ta mõttes. . . . Õpetaja olgu teadlik ja kindel omas taktikas, kus ta kindlalt teaks, kuidas ja mida ta kätte tahab saada ja kui palju võib noorele eneseavaldamiseks vabadust anda. On mõõda ajad, kus toideti end kõiksugu tumedusiga, kus täideti käse ainult selle tõttu, et käskija oli õpetaja.

Kui on üks kool, siis valitsegu sääal ka ainult üks kindel meetod, muidu muutuvad ka kõige ilusamad ja ideaalsemad ideed otsekohe töödsegavaiks, takistavaiks. Usun, et keegi meie ajal, kus lühikesed iseseisvuse päevad on küllalt selgelt ära näidanud, et meie tuleviku teed on hoopis teised, kui olid nad endisel ajal, ei hakka isiku isetedvuse tähtsuse vastu vaidlema.

Kasvav isik peab saama iseseisvaks,

kes suudab kindlalt omil jalgul, ilma tuge deta seista ja kõndida, mitte aga hõljuda õhus, kõndida karkude ja keppide najal. Ei tohiks kasvatada vaimlisi sante, kes igal otsustaval sammul mannetult, abitult vaatavad ringi, mis ütlevad teised.

Noorsoos on algand tugev liikumine, otsimine, arvustamine, eitamine. Noorus ei seisata, kuigi vahel komistab ja eksib, kuid püüd on välja pääseda lagedalle — jõuda kuhugi, kuigi kindlasti ei teata, kuhu. Kuid noortel on tuld ja jõudu küll — sammutakse üle ja läbi kõigest. Sain sarnased muljed lugedes Tartu kommertsikooli „Ajakirja“. Siis jälle küsid, kas on see õige, et need, keda peaks usaldetama, kelle juhatusel all noor isik vaimliselt areneb, et nendest nii julgevad kõnelda nende kasvandikud. Terves „Ajakirjas“ on äärmiselt terav toon õpetajate vastu, küll vahel paistaks läbi ridade nagu kõneldaks asjust, mis piinlikud, kuid millest siiski vaikida ei saa ja ei tohi. Küsid: „On siis noorsugu tõesti nii ideaalne ja õpetajad kaugel ja võhikud omile ülesandeile?“ Kahjuks peab tunnistama, et õpilastel üldiselt siiski õigus on. Mitte kõigil, mitte neil, kes seda ise tõsiselt ei tunne, küll aga ainult tumeda meeoleolu sünnitamiseks kaasas käivad. Tahavad ehk kasutada momenti, et vast teeb õpetaja ka nende eest töö. Kuid üldiselt peab tunnistama, on mainit ajakirjal siiski õigus arvustada õpetajaid (kuigi vast mõnel juhtumisel satutakse äärmusse).

Inimesed on muidugi ainult inimesed ja ka õpetajad ei saa (meie oludes) olla omal kohal geeniused. Meie aja tööjaotus ei ole, majanduse väikese arenemise tõttu, veel küllalt õiglaselt ja teadlikult kujunend. Ideelise sihi asemel valitseb sagedasti ainult leivaküsimus. Juhtub, et see, kes (annete järele) peaks vast kuskil veskil kotte tõstma, ehk adra taga kõndima, on saand pedagoogiks ja vast ka ümberpöördukt. Nii see on, ja saab valitsema nüüdki edasi, kuid tulevikus, kus halastamatu konkurents valitseb, küll siis juba iga isik omale õigele kohale saab. Üle õõ ei saa midagi

muutuda, ilma et jälle ei sünniks mingisuguseid õõnsusi ja eksisamme.

See ei ole õige nähtus, et koolid ainult „kroonu“ omad on. Just nüüd, meie otsimiste ja reformeerimise ajajärgus, peaks koolid rohkem individualiseeruma. Era-kooli juhatajail, olles ise täielik isik omal kohal, peaks vabadus jäetama sarnaseid uuendusi, millesse nad ise kindlalt usuvad, omis kooles läbi viia. Kroonud oma eeskirjadega on harilikult alati liig vähe elasti lised selleks, et peenelt, ja põhjalikult ellu viia uuendusi. Asjast vaimustet isikuil peaks lubama avada uusi koole, uute ideede ja metoodega. Kool-õpetaja on juba midagi seesugust, mis nõuab täit isikut. Seda teavad õpetajad ja valusasti tunnevad need, kes ise õigele kohale ei ole juhtund. Mäletan, kord ajasime tunnis juttu (V kl.), mille aineks olid elukutsed, milleks keegi saada tahab. Õpetajaks ei tahtnud keegi (vist tookord sihilikult). Seepäale ütles meile õpetaja: „Jah, nüüd kõnelete küll nii, aga kui lõpuks muud üle ei jää, küll siis juba hakate. Mina mõtlin kord omal ajal samuti, nagu teie, kuid nüüd —“. Olime haavat, sest meile oli valusat tõtt öeld. Mõtlime ja kõnelime pärast selle üle oma vahel. Saime ka aru, miks tema tunnid nii tuimad, elutud olid. Ta ei armastand meid ja oma tööd. Olime temast täiesti pettund, sest toitsime end illusiooniga, et oma tööd peab armastama, kui see kord juba oma töö on. Harutime selle üle, et tema, õpetaja, peaks sarnast arusaamist ka meisse kasvatama, õpetama ka oma eeskujuga. Ei saand tookord veel selgesti aru noist asjust, kuid tundsim e seda umbes nii ja põlgasime noid tunde veel enam.

Teadku õpetajad, et igal sõnal, kõneld ka erajutuajamisel, on suur kasvatusline tähtsus. Selle järele otsustetakse õpetaja isiku üle, austetakse või põlatakse otsekohe teda ja selle järele kujuneb ka üldiselt töö klassis. Õppurid ise on igale õpetajale tänulikud, keda nad austada suudavad, sest nende juhatus e all on nagu kergem

töötada. On see õige, et õppimise juures tähtis on õpetaja isik, ei tea, kuid et see faktiliselt nii on, siis peab sellega juba rehkendetama. Õpetaja-kasvataja peab mõjuma just hää eeskujuga — sest tema silmade all omab kasvav isik omale vaimlise pale. Mõjutagu ainult ideeliselt, andes enesest hääd eeskuju, õhutades ja hinnates õppuris tema isiklist omapärasust, öeldes sekka vahel oma ei, sedagi ainult siis, kui on näha, et ta otsekohe eksib ja see talle eneselle, ta tulevikule kaljulik on.

* * *

Arenedes keskkoolis juhatus e all, on väga tähtis iseloomu kujunemisel enesekasvatus. Need on põhipanevad aastad, selle järele kujuneb isik hiljem ülikoolis ning elab, kui on vaja pääle kooli lõpu otsekohe ellu astu. Inimese saatus oleneb pea täiesti tema iseloomust — võib koguni ütelda — karakteris peitub ta õnn ja õnnetus, kogu ta tulevik.

Andeist ja teadmisist üksi ei ole küllalt, vaid on vaja ka nende valitsejat, kindlat ja sirgejoonelist tervik-isikut. Ideede all mõistetakse harilikult midagi sarnast, mil ei ole reaal-eluga midagi ühist. Tuntakse ideid ja elu, mitte aga ideelist elu. See ei tohi nii jääda. Mõttes on jõud, suurem kui sellest aru saadakse. Ainult sarnased ideed saavad teoks, millele!õpuni ustavaks jäädakse. Ütleme näituseks, me kanname kooliaastail üht kindlat ideed, sihti, kanname, hellitame, kasvatame teda eneses. Saades täisealiseks nõuab idee ise oma teostamist. Nõuab teostamist, olgu ta hää, halb või missugune tahes. Vast oli ta haiglane, kuritahtlik — alati käib tema sama ettemäärat rada, saades teoks esimesel juhtumisel.*) Meie iseloom kujuneb harjumuste läbi, seepärast vaja halbu harjumusi vahetada paremate vastu. Igas asjas peab saama teadlikuks, et hiljem

*) Mitte igakord: ainult kõigi eeltin gimuste olemasolles! Palju haiglast ja kuritahtlikku jääb teostamata, kui muud eeltin gimused seda ei luba. Selles ümbruse ärahoi dev, profülaktiline mõju. V. E.

elus tumedaid kohti ette ei tuleks, kus puudus tuleb teadlikkusest, ei tegutse mitte meie, vaid keegi muu. Ehk teeme nii, nagu tegid seda teised samal juhtumisel, jäädes ise otsusvõimetuks, kas on teat teguviis õige. On vaja igatpidi saada teadlikuks, et siis tulevikus mitte olla tuim kohusetäitja, kes töötab ainult selleks et ära elada, ja teeb kõike ainult seepärast, et teised enne samuti on teind.

Mis kasu meil muidu me suurist sõnust, kui ise pöörates koolidelle selja, käime samu radu, mida nüüd nii teravalt arvustame. Peame suurendama oma vaimlist bagaazi, teadmiseaga, et ainult säält saab midagi pakkuda, kus midagi on, kus aga midagi ei ole, sinna ei tule iseenesest midagi, tehtagu ilusaid sõnu palju tahes. Ja sellepärast ei tohi me paremail aastail omi jõude mitte liig. palju teiste arvustamiseks kasutada, vaid peame enestesse vaadata mõistma. Peaksime otsekohe ise end üksikult endana arvustama ja siis endaga ühes tervet me noortsugu. See on üldine inimeste nõrkus, et huvitavam on alati see, missugused need on — mitte aga mina ja meie. Esimene asi, mida iga arenev isik õppima peab, on olla enesega üksi. Harilik massiinimene mõistab seda väga halvasti. Tal peab alati olema seltskond, mõni „huvitav“ tühjasisuline raamat, labane naljaleht, või midagi taolist. Hoolitsetakse teiste eest sõnadega rohkem kui enese eest. Kuid selle asemel võiks inimene eneselle jätta päevas mõni vaikne minut—tund, kus ta võiks kõiksugusist askeldusist loobudes vaikselt järgi mõelda, missugune ta ise on. Olgu siis teised kui „halvad“ tahes, see ei tohi lohutada, vaid peab jõudu ja tuju andma endast kasvata ideelist inimest. See alaline teiste eest hoolitsemine, kõnelemine, teeb inimese enese vastu lõpuks nii hoolimatuks, et saades omale kohale, hakkab tahtmatult käima ise noid põlatud radu. Kõik ideeline, millest kunagi kõneld, kahvatub ajajooksul ning lõpuks jääb järele sama põlat hall massiinimene, kes vahest ainult vanade mä-

lestuste üle andeksandvalt ja häatahtliselt naerab, kellel enam midagi tegemist pole omapärase loova isikuga. Kolme suurima küsimuse üle peavad noored arenevad inimesed järele mõtlema, need on: „Mis ma tahan? Missugune ma praegu olen? Missugusil teil tahan omi sihte saavutades käia?“ Õieti ütleb India kirjanik Tagore romaanis sõber sõbrale, kes arvab tohtivat igat teed tarvitada selleks, et saada eesmärgile:

„Kui sa sel teel oma eesmärgi võidad, võidad sa selle oma hinge kulul — kuid hing on alati enam väärt, kui siht.“

Ütleme samuti, mitte igal teel, kui see on oma hinge kulul, küll aga sarnaseil teil lubame endil käia, mida hulk alati õigeks ei tunnista ehk ainult siis tunnistab, kui nad juba moeks saand. Oma d teed peavad meil olema, olgu nad kas ainult meile kõrged ja pühad. See teeb meid sisemiselt kindlamaks, loob uue ilusama tuleviku. Need ei tohiks paljad sõnad olla, sest ei saa ju me kõiki neid teid, millel käivad vanad, omiks nimetada. Meie ei tohi rahul olla kõige sellega, mis praeguses seltskonnas silmakirjalik. Tahame saada ideedele lähemale. Milleks muidu ideed olemas? Ehk on nad siis täiesti midagi elust eraldetud? Vastus võib olla ainult üks—ideed ei tohi jääda abstraktseteks mõisteteks, vaid neid peab viidama ellu, nendega peab elu ilusamaks tehtama. Mõtlen, see ongi ideede idee. Kui ta kord omandetaks, siis omandetagu ta kõigi sügavustega, nii et see isikuga orgaaniliselt üheks saaks. Kadugu igasugune vale mäng, pääliskaudsus, kus ainult salonigides suudetakse olla ideeline, huvitav ja viisakas, muidu aga ollakse nii kuis juhtub ja tuju on.

Noored, ütleme kõige päält valla olevast silmakirjateenimisest. Algame enestest olles avalik enese, siis lähemate kaaslaste vastu. Mis väärt ei ole, seda ei tohi me kunagi kiita magusate, uimastavate sõnadega. Ainult ideed jäägu hää maitse arenemise aluseks — mitte aga teised.

On ajajärke, kus ei saa käia aeglaselt

tasases evolutsioonilises tempos, vaid elu nõuab ägedaid võitlusi olemasolu eest. Nõuab suuremaid ülesandeid, kui nad ettevalmistet on. Praegune aeg on just sarnane. Vene ikkest vabanedes sai meile selgeks, et selleks, et olla iseseisvad, on vaja sisemiselt tugevat inimest, kes oma igasuguste instinktide valitseja oleks. Pole tähtis mitte ükski töö tehniline oskus, vaid ka see, kui ausalt asju aetakse. Arvan, kõik kuritööd (aususe suhtes) intelligent inimeste seas on tingit just sellest, et nende kasvatus ja enesekasvatus puudulik oli, neil ei olnud seda kindlajoonelist mina, kelle väärtus teht kuritöö läbi oleks vähenend. Meie ülesanne olgu järgimõtlemine, miks elu sagedasti nii närune on, kus peituvad need põhjused. Vaikime parem, kui sõimavad aegade üle, mis täis ülekohtu, need, kes ise omis südameis paremad ei ole, vaikime ja

hävitame enestes kõik, mis ebaaus, mis meid kunagi samadelle teedele viia võiks. Vaikime, kunni saame sisemiselt tugevaks, siis algame halastamatut võitlust kõigega mis meie tõekspidamistega kooskõlas pole — parema tuleviku nimel.

Meie, noored, tahame uut ilmakorda. kus oleks elu idcelisem ja seepärast katsume vabaneda kõigest, mis me paremaid püüdeid halvab ja hävitab. Teeme pattu eneste ja tuleviku vastu, kui omil arenemisaastail valikuta passiivselt vastu võtame kõik, mis aeg ja ümbrus pakub. Peame tugevaks saama kõiksugu mõjude vastu, mis meid pinnatuku ja värvituku teeb. Selleks peame vastastikku üksteist avitama — ulatades nõrgemaile käe kõrgemalle tõusmiseks, mitte aga tagasi lükkama, kui keegi ülesse püüab.

ILMAR REIMAN.

Koolinoorsoo vaimline närbumine.

„Koolinoorsugu seisab aja pööranguil,“ nii kõnelevad paljud iseteadvad noored ning kisendub see paljudel noist hinges.

„Noorsugu on vaimliselt pankrott“ — vankumata tõsi. Ja millest?

Ikka, ikka näeme toda julma elumaski enese ees, mis meie kujutelmi jäänd mõndanend aegist. Seda vaadeldes närhub kõik meis. Kuivab meie õrn, niretav hing, hääbuvad ilusamad ideaalid, nürinevad esteetilised tunded. Töötame, õpime, elame, lõbutseme, ergutame rahustuseks poolvägisi omi erke ja hinges närib valusalt pessimismi hiir. Söõb meie nooruse leegitseva tule, pureb katki ilusad sihid.

Milline kurbus meie hingemaal, jääaegmeil olnud ja on!

Seda tunnevad need kes aru saand nooruse püüetest, hingeelust, kellel selge noorsooliikumise mõiste.

Kuid neid on vähe. Noorsugu kes ei taipu mis on nooruse võimas liikumine, kes ei mõista aegade tühjust, liigub rada-

des, mille kättenäidand praegune aeg. Elab seadusi järele, mida dikteerib Eesti „tõusiklus“. See noorte kiht on äärmiselt mäda, nad vajuvad alla, vaevat viletsas mülkas. Ja nende arenev mõistus ei taipu seda, vedades kaasa aja haisevat sõnnikut ja mürgitavat saasta. Neil puudub ülesaitav eetika, mida teadmata ootab nende noor hing omilt pedagoogelt. Neil puudub jumalik ilutunne, mis kannaks neid kõrgemalle kõigest maisest. Vaid teaduseid on neil: matemaatikat, keeli, keemiat ja muud lõpmata palju. Nad teevad koolis kroonu tööd ja õhtuid viidavad kõrtses. Nad kirguliselt armastavad pidusid, kus vast tund aega kestab väärtusetu, labane eeskava ja tantsivad siis hommikuni läbi tolmuse õhu. Nad löövad odavat flirti ja kõnelevad omi tänavpoisikeste tükest. Nois vahest sähvatab nooruse revolutsioonimeelsus, ilus loit, kuid too kaob ja on järel vaid peotäis niisket tuhka. Ning nad ei tea kelle poole pöörata abi saamiseks, nad ainult naeravad

õpetajate „tõrannlikke“ võtete üle, mida nood korraldavad, et tõsta noorsoo moraalset tasapinda.

Kõik on tühi mäng! Vajub ja laenetas kõik endiselt!

Ning ma mõtlen: ei ole meil praegu teid ega sihte, mida mõõda jõuda tarvilisele kõrguselle. Meie vaim on vaene ja pedagoogid ei suuda teda rikkaks teha. Vahe meie ja nende vahel on ääretu suur. Näikse, et võiksimme ühes töötada, aga aeg on näidand et see võimatu. Võime küll üheskoos ilusaid sõnu teha, milliseid ka tehakse, kuid kaugemale ei jõua.

Meie eetilist ega esteetilist tasapinda ei jõua kasvatajad tõsta, peame seda ise tegema. Peame ise otsima teid ja leidma „muinasjutu Kungla“.

Meie organiseerimistöök ehk on lõpul,

kuid suur töö: leida noorsooliikumisele väärtus ja tõsta ennast ajast kõrgemale, — see on alles ees.

Ja praegu oleme nii jõuetud!

Vangume ja tuigume kui joobnud. Kuid ka mujal on nii. Lugesin: „Saksamaal on uus suur nooruse liikumine algand, mis nooruselle noort hinge noores kehas tahab muretseda.“ Kui kena! Aga meie näeme nende taktikat, too tahab vägise olla vale! Ka nemad ei leia teed!

Kuid noorsugu peab, kas või vägise, katsuma nurka visata kondine pessimism ja hilju hakama värskendustööle.

Kuid kuidas ja mis moodi? — kisenud kõrvades!

Jääaeg meie hingemaal, noored!

Helgimäel, 1. I. 1922.

KARL KIVI.

Igav on sadamas norutada.

Sammudes sadamast sooja sügisõhtu poris painavad mind tusk ja korduvus. Kisendavad tänava kivid, kisendab minus eneses üks „minadest“ — ikka ühest ja samast, ainsast ja igavesti olevast — korduvusest. Inimesed on peatund hallis igavuses, liikumattuses, inetuses, nad on katund hallide rõivastega. Isegi taevas, isegi pilved, sinised metsad, rohelised puud — kõik on hallid.

Kiviraske on mu samm, kuna halle müüre mõõda vaarub küürakas kogu — vari.

Möödun Merimeeste Klubist. Ta valgestet aknad säravad kui kauge Muinasmaa, inimeste hääle kumin tundub hüüdena õnnede maalt, mis igavesti ligipääsmatu meie argipäevselle ilmale. Aga meie elu on tühi ja kitsas, kui lauda ja saunaga piirat hoov kuskil alevikus.

Astudes allalaskuval tänaval, näen katuste ja korstnate rägastiku kalksinist pilvi, mille vahelt veripunane eha paistab. See paneb mu võbisema. Rutem, rutem ja rutem jõuda norutamise pessa, argipäevsuse

kotta, — koju! Sää, olles ümbritset suurima argipäevsusega, olen ka kõige ligemal tolele Muinasmaale, mis säras Merimeeste Klubi akendest. Sää tuleb minusse teine „mina“, mis täiesti vastupidine praeguselle „minale“. Kuid too argipäevsuse koda pole nii kergesti saavutetav. Kümme korda enne sinna saabumist suren, kümme korda sünnin! Oi hää on surra enese ettekujutuse ohvrina, tõesti surra, mitte ainult unistes. See on jumalikum surm, mis ealgi võib olla!

Ma hakkan surema ühe tundmatu autori romaani „Saamatu inimese surm saamatasse“ mõjul ning selle ohvrina. Mu süda rapub tolles raamatus ette tood saamatuses viimist kord, hakates pikkade kitsaste lintidena lõhki käriseva. Ta rapub ja — käriseb! Saamatu inimene on surnud oma südame saamatasse

Jõudnud surnuna koju, sünnib sää norutamise kajas ülestõus, millele järgneb tole teise „mina“ asumine minusse ning minu poolt tahtlikult ülesvõet uue „minaga“ kaasaskäiva protesti, viha, anarkia (seda

võib nimetada ükskõik milleks) mäletsemine ja tuleviku kavatsuste ülesseadmine.

Se vastne „mina“ mäletab olnut ja unistab tulevikust. Ta süveneb enesega kaasaskäiva protesti eritlusse, ta uurib selle tekingut ja arenemist minus, saades mu olemusele nii omaseks, et hing hakkab sosistama selle „mina“ järele, et hing kuulab vastse „mina“ kõige vähemaid sõnu ja annab nad täpselt edasi.

Hing kõneleb . . .

„Ju mitmed ajad tagasi märkasin seda. Tolle aja kestes veeresid kevadkuud, nagu paastu- ja jürikuu ning oli pooleli lehekuu. Seda tundsin kõigil neil kuil. Mis see õieti oli, ei saand ma kuidagi eneselle, veel vähem teistele, selgitada. See oli kummaline joobumine, ent mitte ilust ühes armastusega ehk muust samalaadilisest. Ei, see oli verine ja julm pohmelus, milles sarnain roimarille verdtilkuvaa väitsega. Enamail korral oli ses joobumistundes palju revolutsioonilist. Revolutsiooniline manas silme ette verena mässu, mis puhkemas reaktsiooni tagajärjel. Reaktsioon oli kõikjal, iseäranis meis endis, valitsedes juba kaua aega täielikult. Just revolutsioonist meil, joobusin mitmed korrad.

„Kunagi valitsid raamatud mind täielikult. Olin vaikne unistaja, kes palvetas härduses naiste ees, neis nähes jumalust. Kehaline jõud ja selle kasvatus ei huvitand. ei vaimustand mind kunagi. Toonitin alati ühes Oscar Wilde'iga, kes kuski umbes nii ütleb: „Ma olen valmis kõik tegema, pääle gümnastika ja varase ülestõusu hommikul“.

„Nüüd, kevade tulles, oli endine „mina“ hävinend, loodetavasti igaveseks. Ainult raamatud olid jäänd, kuid suhe nendega muutus.

„Läks elu tagupidi, mis minusse mõjus mitmekordselt. Mädanes linn, millesse olin kui puuri pistet paljuiks aastaiks. Tööstus ja kaubandus, haridus ning seltskonna elu oli mäda, langes tagasi, degenerereerus.

„Tules ihkasin näha linna, kuna ise vaataks kuski kõrgustikult, kui Neero põlevat Rooma!

„Olid ehtsad ahvid linna kodanikud. Sügava austusega ja härduses tegid nad seda ja mõtlid sellest, mis olid teind ja mõtelnud nende isad ja isaisad. Kes julges teisiti mõelda, teisiti elada ja töötada, oli hull. Kängunu ehk surnu oli nende jumalus. Kulund mõtete ja võrdlustega opereerisid need inimesed, isegi mina, kes tundsi sarnase elu mõttetust.

„Minu pahes oli süüdi see hullumeeliste, ogarate linn. Hirmus oli tunda nende pääajude sassiminekut, vaimu võõriti, vastasihis töötamist! Kuis olin sattund nende keskelle? Miks oli saatus nii naeruväärne, sülités mu maha hullude pessa?

„Ainult kunstil ja kirjandusel oleks olnud tulevikku. Need üksikud kirjanikud ja kunstnikud tundsid mõttetust, milles kiratsime. Meelheites püüdsid nad välja sest seisukorrast, ent nad olid võõrad rahvale, nende hääl et kostnud inimestele.

„Nii julmad ja pessimistlikud, kui olid mu päevsed meeoleolud ja mõtted, olid ka mu õised uned

„Ühel õöl nägin und, see oli hirmsaim ja tooreim mu unedest, kuis mingi süü pärast võllapuusse tõmmat noor naine säälsamas ära põleteti, kuna põletajad olid mulle elus tunt, lähidased isi-ud. Oli kole, oli hullumeelne vaadata seda stseeni, kuidas tõmmati võlla pooleni riidetu, vaid pitsilisis pükses tüdruk, aga all süüdati tuli. Ent ümber toimitid tuttavad, seltskonnas austet isikud!

„Õöl enne seda ilmus unes minu arm sake, rääkides kahvatand põsil omast mehest, kes häkki, ootamatult, oli hakkand niiviisi elama, et vaid kuuldes sellest, oli ääretumalt valus nende endisest elust, kus elasid õnnelikena, kui harvad ses ilmas. Too mees oli muutund joomariks, tihti kadudes kodunt paljudeks õõdeks. Kui sama mees vahel koju ilmuski, oli ta sõnatu ja vaikne, nagu kannaks endas hirmust saladust

„Sarnaseid unesid oli palju. Nad kor dusid peaaegu iga õõ, ainult veidi teistsuguse sündmustikuga, et nemad kui ka

päevsed meeolud lõpuks muutusid väljakannatamuiks. Pidi tulema lõpp, sest neil mustil päevil pakatas südames viha, kees imelikult veri.

„Näis nii, et mõte oli veel hävitamises. Ainus mõte oli nende linnade ja inimeste kadumises. Oligi siis häving! Olin sunnit julmist kiusajaist. Hukkus kõik, sest päale kirglist mässu polnud võimalik mingi tõus.

„Siplesin mässivais võrges. Neid ripu-

teti igale poole, manu endistelle. Edasi, tagasi, kõrvale, otsides teid. Kuid teid polnud.

„Hukkus revolutsiooni meeletumas julmuses kõik kallis, millele tahtsin elada.“

Kogu jutustuse aeg oli ta minu, teist „mina“ poleks nagu olnudki. Kuid kas see vastne „mina“ jääb tõesti minule, on ta jäädavalt minu? Kes teab seda?!

Porikuu 1921.

A. JUHANSON.

Noorsooliikumise ülesanded.

(Referaadina E. K. K. IV kongressil ette kant).

Kuigi noorsooliikumisest meil viimasel ajal kõneld ja kirjutet õige palju, ei ole ometi mitte väärast käsitelu ja selgitust leidnud selle liikumise sihtjooned. On oldud liiga pääliskaudne, võet küsimust liiga pinnapäältselt, tungimata tema sügavusisse, nagu polekski see üks tänapäeva tähtsamaist kultuuriküsimusist. Ses suhtes on patustand nii noored, kui vanad. Mul on võimalus olnud lehitseda enamvähem kõiki poliitilistes ajalehtedes, ajakirjades ja noorsoo ajakirjades paari viimase aasta jooksul noorsooliikumise kohta ilmund materjaali, ning — pean tunnistama, kui kahju ka poleks — pole leidnud ainustki kirjutust, kus umbkaudugi tabat oleksid meie noorsooliikumise arenemisliinid, välja arvat ehk V. Ernitsi kirjutus „Uudismaas“ I № 1—2 ja 3—4 „Meie noorsootegevuspõhimõtteist“ ja Alfred Koorti „Noorsugu ja kooli ülesanded“ („Uudismaa I, № 3—4), kus vähemalt katset teht ära märkida mõnd meie noorsoo arenemisliini, olgugi, et mõlemad autorid käsitavad küsimust kitsamana, kui see tõepoolest on.

Niipalju, kui isiklikult kokku olen puutund meie noorsoo organisatsioonide noorte juhtidega kui ka neile kaasa tundvate vanemate isikutega, ei ole ka nende juures enamalt jaolt mitte leidnud tõsist arusaamist noorsooliikumise suurest missioonist. Noored teevad tööd organisatsioonides sellepärast, et see „moes“ on ja et kuidagi

moodi välja paista, millest tingit siis ka see ülespuhut toon, millega endi tööst räägitakse, eriti viimasel ajal ajakirjanduses. Vanemad „tunnevad sellele tööle kaasa“ ka selle pärast, et seegi moes on ning neil julgust ega tahtmist ei jatku noorte, omast kohast põhjendet ja tõsiseile püüdmissille vastu astu, kuna viimase aja pedagoogika õige rohkesti juttu teeb õpilaste isetegevuse tähtsusest. Mingit tõsist noorsooliikku vaimustust, entusiasmi seejuures ei tunne ei noored ega vanad, välja arvat üksikud harvad juhused, näit., kas või kevadised „Noorte Pühad“, mis enamvähem suutsid nii noori, kui vanu tõsiselt kõita. See on olnud nokitsemine, niritsemine tibitillukeste asjakeste kallal, mida õieti patt on nimetada **noorsooliikumiseks**.

Kui vaatame selle sennise „liikumise“ põhjusi, siis näeme, et need terveni on seot kooliga, mispärast ka liikumine ise piirdub, enamvähem koolinoorsooga — nähtus, mida pole sääal, kus tegemist on tõsise noorsooliikumisega. Osalt ei puudu siin ka vana Vene aja põrandaaluste organisatsioonide mõju.

Silmitsedes veneaegist kooli, näeme selles karjuvaid puudusi, millest tähtsam kooli eraldetavus elust. Terve rida pakitsevaid küsimusi — kirjanduse, kunsti, filosoofia, ühiselu j. m. aladel jäi üsna puudutamata, kuna teine osa liiga pääliskaudse käsitelu osaliseks sai. Samuti nõrgalt oli

edustet eetilise kasvatus. Kõik see sundis õpilasi väljaspool kooli, kohati legaalselt, enamasti aga illegaalselt ühinguid asutama, et sääll töötades täieneda teadmisis, mis kool kõrvale jätab, ning üksteise pääle kasvatavalt mõjuda. Niisuguste ühingute tegevus seisis pääasjalikult referaatide pidamises, mis oli teatav paroodia õpitunnile, raamatukogu soetamises ja omavahelisis vaidluisis. Tihti kandis kogu tegevus poliitiliselt pahempoolist ilmet. Nii oli see vanasti, Vene aegu, kuid praegu?

Kui vaatame kaasaja kooli — Eesti kooli, siis küsid tahtmatult — mis on siin siis õieti muutund endisega võrreldes? Ühe „kroonu“ keele ja meele asemel on teine, direktoril, õpetajal ja „korridoril vasjkal“ puuduvad kuue ees läikivad nõõbid*) — ja selles seisabki meie koolireformi paremus. Suuremad on aga pahemused: õpetajate ettevalmistus on endisest märksa nõrgem, nende töötingimised viletsamad, õpiabinõusid vähem, ruumid kitsamad jne. Õpetetavate ainete jaotus on üldjoontes endine, samuti õpimetoodid. Kasvatusest ei saa palju juttugi olla. Ka ei suuda kool kaugegtki kõike keskmiste ja hääde vaimuannetega õpilaste energiat ära kasutada. Kooli nõudmised on harilikult ikka keskmiste ja nõrgemate õpilaste kohased, nii et andekamail küllalt aega üle jääb, mida kool kuidagi kasutada ei oska.

Nende kahe elemendi — teadmiste puudujäägi ja energia ülejäägi tagajärjeks ongi tarvidus eneseharimise ringide järele. Sellest tarvidusest on ka õpetajaskond, olgu ta kohati nii konservatiivne ja ilmetu, kui tahes, aru saand ning püüab sarnastelle organisatsioonidelle võimalikult vastu tulla ja nende tegevuse elustamiseks kaasa aidata. Töö metoodid neis ühinguis on ka endised, samuti kui suurein osa käsitatevaid aineidki, välja arvat sotsiaalsed küsimused, mis viimasel ajal endi teravuse ja veetlevuse kaotand. Ikka needsamad skematiseerit referaadid, vaidluskoosolekud,

mõnel pool ka ajakirjad ja raamatukogud, kohati orkestrid ning laulukoorid. Uueks asjaks on ainult sport, seegi tihti valel kujul Sõnaga — „igakülgne eneseharimine“. Kasvatustöö, kui raskem ülesanne, on siingi tahaplaanile jäänd ehk puudub täiesti, millega seletetavad näit. niisugusedki asjad, et noorsoo organisatsioonid endi kauaaegseidki liikmeid ei ole suutnud hoida kõlblise langemise, joomise, ulakuse ja muude hästikasvatet tõsisesihilisele inimesele mittesõndsate omaduste eest.

Ei saa salata, et sarnaseil ühinguil, eriti kui õpetajaskond neid otstarbekohaselt kasutada oskab, võrdlemisi suur tähtsus koolielus on, senni, kui meie kool veel küllalt arenend pole, ent milleks nimetada seda noorsooliikumiseks? Kui meil tege mist on „igakülgse eneseharimisega“, siis tähendab see kindla platformi ja tendentsi puudumist, sest muidu poleks ju see mitte igakülgne, see tähendab mingit kõne- ja vaidlusklubi, kus noored kõigi küsimuste üle, mis kunagi üles kerkind ehk kerkivad, vaidlevad ja mõtteid vahetavad, tihti end igavate referaatide kuulamisega piinates. Ei saa aga liikumiseks nimetada seda, mis igavesti ühetalolisena ja vaiksena paigal püsib. Meie oleme võõrsilt võtnud sõna „noorsooliikumine“ ning annud sellele kogu ni teise sisu, kuna noorsooliikumist selle sõna tõsises mõttes, meil õieti polegi, välja arvat mõned üksikud katsed.

Iseloomulik meie „noorsooliikumisele“ on hiljuti Eestis viibind Saksa seltsimehe küsimus mille ta nende ridade kirjutajale esitas, kui meie ühes Tartu keskkoolis õppurühingu tegevusega tutvunend olime. „Mis jääb koolil teha“, küsis ta, „kui noorsoo organisatsioonid endi energiat niisuguste asjade pääle kulutavad, nagu laulukoor, muusikakoor, keemilised ja füüsilised katsed jne? Meil (tähendab Saksa maal) hoolitseb kõigi sarnaste asjade eest kool.“ Ja tõesti — kas pole kogu meie senniste noorsoo organisatsioonide tegevus

*) Mõnel pool on needki veel alles!

tingit ainult kooli halatsemisväärt seisukorrast? Kas ei kao ühes kooli täienemise ja paranemisega ka senniste noorsooühingute tegevusala?

Meie sennise n. n. „noorsooliikumise“ juures ei tule pea sugugi noorsoo psüko loogilised iseäraldused nähtavalle, sest nii, nagu õpilased liituvad eneseharimise ots tarbel ühinguisse, nii võivad teha ja tee vadki seda ka vanad, näit. töölised, amet nikud jne., minu pärast kas või setud praegu — lugema õppides. Ometi ei tule kellelgi meele setude vabatahtlist lugema õppimist noorsooliikumiseks nimetada. Selle, meie „noorsooliikumise“ mitteliiku vusega on ka seletetav see poolehoid, mis on võidet vanade hulgas — seltskonnas, õpetajaskonnas, ja see leigus, mis valitseb asja vastu õpilasis endis. Eemaltvaatajad aga ruttavad juba suuri sõnu tegema Eesti noorsooliikumise hääst vahekorra st vana dega. Olen kindel, et kui meie noorsoo liikumine kord nii kaugele jõuab, et ta oma nime väärt, siis ka 99% ta praegu sist toetajaist vanust hüsteerilise kisaga laiali jooksevad.

Eeltoodut kokkuvõttes näeme, et see mida meie senni oleme nimetanud noorsooliikumiseks, ei ole seda tõepoolest mitte, vaid on ainult hädaabinõu kooli ebakohtade tasandamiseks, mis kooli reformeerudes ja tervenedes muutub iseenesest üle aruseks.

Nüüd kerkib aga uus küsimus, mis sugused on siis tõsise noorsooliikumise ülesanded. Vastata selle pääle õn märksa raskem, ühel isikul koguni võimata, kuna see ühenduses iga üksiku kui ka kogu seltskonna elukäsituse ja ilmavaatega, üht lasi aga inimese noorusaastate füsioloogilisp sükoloogiliste omaduste ja protsessidega.

Noorusaega, milleks nimetame meie, põhjamaalaste, juures inimese arenemis järku umbes 15—21—22 aasta vahel, karakteriseerib kõigi hingeliste jõudude — tund muse, mõistuse ja tahte tõus, mis kannab sügava orgaanilise protsessi iseloomu, mis kunagi enam elus ei kordu. Noorusea tund musi iseloomustab haruldane sügavus, otse

kohesus ja ideaalne puhtus. Tahte jõud kasvab nooruseas ruttu ja annab kogu hingelaadile otsustavuse, julguse ja hinge lise rippumattuse iseloomu. Mõistuse val las iseloomustab noorusaastaid püüd siduda kõiki muljeid üheks tervikuks, luua üks ainus lõpuleviid ilmavaade ning lahendada enda tarvis kõik küsimused, olgu see lahendu sviis siis nii naiiv, kui tahtes. Need on aastad, mil harilikult otsustetakse enda elu kutse küsimus ja joonistetakse tulevase elu plaan. Kuna tundmused kõige varem välja arenevad, siis on nad noorele inimesele esimeseks juhiks kõlblisis küsimusis ja nad valgustavad kõlblist horisonti juba sellal, kui mõistus ja tahe veel täiesti väljaare nend pole. Just tundmuste peensus, süga vus ja nende neitsilik jõud annavad noo rusaastaille nende ilusa, kordumatu ilme.

Need noorusaastate omadused ongi, millel põhjeneb noorsooliikumine. Noore organismi tundmused ja eetilised tõeks pidamised esinevad endi süütumas puhtu ses. Neid ei ole suutnud tumestada elu jõh rus ja igapäevsus ega omakasu püüd mine, mis iga sammu pääl esinevad vanade juures. Sellest siis ka tingit oppositsioon vanema põlve vastu, kes harilikult kõrvale kaldund eetilisist veendumusist ning andub „pehme pesa“ kultuselle. Nooruse vaba ja kõrge mõttelend ei suuda leppida igapäevsuse poris püherdava vanema põlve ideoloogiaga ning tõrjub selle loomusun niliselt eemale. Ta püstitab ise omad ideaalid, muidugi olenevalt ajast ja ümb rusest, ning andub nende teenimisele. Ja harilikult on need ideaalid kõrged ning puhtad, vabad väiklusest ja materiaalsest omakasust. Nagu juba tähendin, õn noo rusea tundmused ja eetilised tõekspidami sed alles rikkumatud — järjelikult õn noo sooliikumine kõige päält eetiline liikumine. Et harilikult noorte eetika vanade omast mitmeti erineb, õn noorsooliikumine üht lasi eetilis-revolutsiooniline lii kumine vanade eelarvamiste ja utilitarismi vastu. Nii nagu need eelarvamised ala tasa muutuvad, nii muutuvad ka noorte

ideaalid ja eetilised veendumused. Kord on nad rahvuslised, kord kosmopoliitilised, kord kallaletungiv-aktiivsed, kord endasse-süvenev-passiivsed. Kui vaatame ajalukku, siis näeme terve rea juhtumisi, kus noorsooliikumine kerkib isegi ajaloo näitelavale suurena kultuurilisena tegurina. Nii näit. päale Napoleoni päevade Saksamaal ehk J. V. Schnellmanni ajal Soomes, kuid üks iseloomustav joon on tal harilikult ikka: nimelt on noorsooliikumine alati olnud vägivalda, rõhumist eitavaks liikumiseks, mille ülesanne võidelda inimese indiviidi kitsendavate väliste seaduste ja kommete vastu, ülimalt sihiks seades harmooniliselt arenend isikut. Seda sihti ei tohiks noorsugu silmast lasta ka nüüd.

Kui üle minna kaasaja noorsooliikumise juure, siis kerkib küsimus: millised peaksid olema praegused noorsooliikumise ideaalid. Vaadeldes meie läind aastate toiminguid, näeme, et oleme sootuks kaotanud kõlblised, eetilised ideaalid, ühtlasi ka lugupidamise elava inimese, hingelise olevuse vastu. Millal on maailm üle eland metsikumaid päevi, kui viimaste aastate jooksul? Missugused oleksid võind olla Euroopa kultuuri hirksamad tagajärjed, kui seda oli ilmasõda ja sellele järgnev ühiskondlike murrangute karusel? Juba üksi „Lusitaania“ nimi paneb võpatama, rääkimata niisugusist hinge löikand mõttekujutusist, mis ühenduses näit. Козьма Крючков'i j. t. sarnaste nimedega. Kuid vähe sellest: mul on meele jäänd üks ajalehe telegramm — parim näitus praegusaja moodsast kultuurist:

„London. Raadio.

Michael Fitzgerald, üks neist ühe-teistkümnest näljastreikijast sinfeinist, kes Corki vangimajas kinni istuvad, suri eila õösel oma näljastreigi 68 päeval. Ka ühe teise näljastreikija surma on 24 tunni jooksul oodata. Eta.“

Nii lühikene raadio sõnum, mille meie ajakirjandus suurima südamerahuga ära

trükkis, ja palju oli neid, kes seda lugedes punastasid seepärast, et nad eurooplased?

Kuid milleks minna nii kaugele; on meil ju omalgi Tartu Krediitkassa kelder ja kurikuulus Irboska, eriti viimane, kui meelega tuletada meie suurima kindrali sõnu selle asja harutamise puhul Riigikogus.

Mis peab ütlema selle kohta noorsugu, see noorsugu, kel võimalus oli kõike seda hävitustööd ja inimese õiguste kõige metsikumat vägistamist oma silmaga näha? On loomulik, et rikkumatu noorsugu kategooriliselt selja pöörab kõige päält sellele eetikale, mis kõike seda laastamistööd võimaldas ning ühtlasi ka sellele kultuurile, mis saatuslikus katsumises nii jõuetuks ja võimetuks osutus. Euroopa kultuur on kaotanud oma mõtte — võimaldada inimesel valitseda oma füüsilise isiku üle, ning juhtida oma tegusid. Ilma sarnase kultuurita, mis aitaks inimesel iseene üle valitseda, koordineerida enda tegusid ja energiat, on kogu tsivilisatsioon eluvõimetu, mis pärast meie ühiskonna eluküsimuseks on, kas tal jätkub jõudu painutada oma tehnilist tsivilisatsiooni vaimukultuuri, hingekultuuri alla (Förster). Kas siis kõik teadus ja teadmised tõesti ainult selleks olemas on, et materjaalist raffinatsiooni, rikkalikku elu ja ühes sellega kõlblist lõdvenemist teenida? Mis aitab meile kõik võimene, kõik teadmised ja tehnilise kultuuri saavutused, kui see kõik ometi ainult pinnapäälne on, kui meie endi sügavamate ja ilusamate igatsuste üle ometi ainult kõige rängemalt pettuda võime. Kes elu tunneb, see teab, kui vähe sügavat haridusjõudu, kui vähe hingekultuuri-lihtsas teadmises asub ja kuivõrd see teadmine isegi metsikusi, jõledusi ja ebainimlikkust lubab. Mis õnne on meil teadmisi-st, kui meie neid vaid selleks kasutada oskame, et suurtükkuuli lennu paraaboli kindlaks määrata või veealuste miinide lõhkejõudu välja arvata. Ei ole tähtis et midagi teatakse, vaid **mida** ja **milleks**.

Noorsugu peab ette valmistuma uue

kultuuri loomiseks, mis oleks eetilise ja inimlikum, kui sennine ja mis säeks enese pääülesandeks mitte tehnilise tsivilisatsiooni, vaid harmoonilise vaimukultuuri. Elulõbusid ja füüsilisi naudinguid enese lõppsihiks säädev materialistlik kultuur tuleb uendada elujaatava idealismiga.

Sennised eetilised veendumused tulevad järelekaalumisele võtta. Mis vananend — kadugu, mis aga alles elujõulised, need tuleb elus järjekindlalt läbi viia.

Tuleb pidada järeleandmatut võitlust kultuurilist arenemist takistavate traditsioonide ja äraigand kommete vastu. Indiiviidi tegude ja välimuse kriteeriumiks ei pea olema midagi muud päale ta enese sisetunde. Protestivaimu valitseva vaimlise korrupsiooni, ideelageduse ja eetikavastase eluviisi vastu tuleb aina tervitada ja toetada, ise oma eeskujuga parem olla pütüdes.

Kuid ka teatavaid rahvuskultuurilisi sihte ei tohi silmast lasta. Ei tohi unus-

tada, et sellal, kui meie juba kultuuri uendamise tarvidusest räägime, küllalt neid leidub, kel võimalusi pole olnud veel kõige lihtsamaid algtoodesid tundma õppida, järjekult tuleb ühtaega ka rahva üldise kultuurilise tasapinna tõstmise päale mõelda, milleks õppurkonnal üsna hääd võimalused käepärad. Oleme üle õõ, otsekui enneaegu, iseseisvaks rahvaks saand, ilma omapärase kultuurita ja tasakaalus arenend rahvustundeta. Et ilma nendeta aga ükski riik ega rahvas kaua iseseisev ei püsi, tuleb noorsoolgi pingutada, et siin kaasa aidata, kui palju jõudu jätkub. Ei tule leppida mitte ainult selle välise koorega, kestaga, mis meil on poliitilise rippumattuse näol, nagu teeb meie seltskonna eiamus, vaid andma sellele kestale sisu — niisugune sisu, mis meile meeldib.

Kõigeeks selleks on aga vaja rohkem elavust, nooruslikku värskust, energiat, **rohkem tegu** *)!

DR. H. JÜRGENSON.

Esteetika ja füüsiline arenemine.

Alljärgnevaid ridu katsun pühendada esteetilise elemendi käsitamiseks füüsilises arenemises (spordis). Et füüsilist kasvatust senni üldse vähe on hinnat, on iseenesest laialt tuttav, samuti nagu teiselt poolt ainult oma füüsilisele ilmale elavad inimesed pole suutnud ega tahtnudki vahest aru saada oma kehalise arenemise psükoloogilisest tähtsusest ning väärtusest. On pilgat ja pilgatakse vahest praegugi edasi füüsilise kasvatuses poolehoidjaid, nähes ainult vaimlises kasvatuses, koolis saad materjaalis, kõrgemat psükoloogilist väärtust, ignoreerides seejuures oma keha — maja, milles elutseb mainit subjektide vaim. Lubatagu seepärad mulle käsitada siis järgnevas pisut füüsilise arenemise, pääasjalikult spordi, psükoloogilist tähtsust, kuna asja selgituseks muidugi tungida tuleks rohkem

sügavamale vaimu võime psükoloogiasse. Olen küll juba enne mitmes ajakirjas käsitanud füüsilise kasvatuses tähtsust kehalise jõu, osavuse, sitkuse ja painduvusele, ühes sellega alla kriipsutades ka kehalise kasvatuses suurt väärtuslist mõju praktilisele mõistuselle (silmanõõd, orienteerumine ajas ning ruumis jne.) ja tahtejõu arenemisele, kuid neid elemente, millest praegu tahan rääkida, s. o. esteetilist külge sport-mängus, olen puudutand vähe ehk peaaegu sugugi.

Enne asja juure minemist pean veel aga seda nimetama, et „spordis“ siin kohal ideaalset sporti, s. o. minu järele, lapsea sütumat mängu, mängu aate enese pärad, näen.

Mis or esteetika? Mida mõista ilu all? Et vastata neile küsimusile, tungime pisut esteetika psükoloogiasse. Me teame: 1) üks ja sama asi võib mitmel ajal meile kord

*) Selle referaadi puhul vastu võet resolutsioonid avaldame teisal.

ilusana, kord jälle hirmsana paista ja 2) ühel inimesel on teat objektist niisugune maitse, teisel samast objektist juba teistsugune, nii et ühele võib üks ja sama asi meeldida ning naudingut pakkuda, kuna teine sama objektis mingit ilu nautida ei saa ega või. Teame ka, kuis mõnele, just linnlaselle, meeldivad põllulilled, sinililled jne., kuna maalane sääb mingit ilu ei näe ja, vastupidi, just kunstliselt kasvatet lillist joovastub, kus palju siira-viiralisi silmalõikavaid värke, nagu meeldivad talle postkaardidki, mis hästi värvilised ning läikivad. Muidugi ei pruugiks keegi siin arvama hakata, nagu mõtleks ma, et maamehel ilust arusaamine puuduks ja siin mingist kunsti naudingust tõsisest mõttest rääkida võiks — ei, küllalt sellest, kui ma ainult analoogiaid esitin.

Kõik on samad inimesed, kuigi nende vaated ilu kohta mitmesugused, nagu nende väärtuslised ilutöödk.

Ilu võib nautida — kuulates tugevate koskede veelangemist; nähes kusagil näitusel puuris kiskujat looma, edes-tagasi jalutavat oma hiilgava tugevusega ja läbitungivate silmadega; naudingut võib sünnitada ka salajase otakese nirisemine kesk kümnekilomeetrilisi metsi — ilu mõiste, aade, ideaal on seega väljaspool piire; transtsendentaalne arusaamine — tunne. Objektivist kriteeriumi ilu aatele ei võileida; ta ei sisalda ei sotsioloogilisi ega muid momente. Kannatus ehk õnn on talle kujutusis või avaldusis üks ta kõik.

Õnnelik klassika aja suurvaim Plato tahtis ilus, esteetikas armastuse lähemat sugulast näha. Suurvaim Kant nõudis esteetikalt vabanemist igast moraalist, tagamõttest jne. Friedrich Schiller võrdleb ilu aateid lapsea mänguga, nähes viimases ülevoolava potentsi avaldumist. „Ilu kasvab välja tahtmisest mängida“, arvab ta. Hegel näeb ilus, esteetikas „materias läbipaistvaid ideid“; eksperimentaal-esteetika alal palju töötand XIX a. s. esteet Fechner jagab esteetika juba mitmejärgulisse ilu naudingusse ja tema uurimiste järeldusena hakkab esteetika omas

psükoanalüüsis kiiresti edenema. Mis oleks siis ilu-esteetika? Igatahes peab kohe tähendama, et ilu mingit absoluutset kriteeriumi ei tunnista; ta tahab olla transtsendentaalne nauding.

Heinrich von Stein omas töös „Vorlesungen über Aesthetik“ nimetab esteetikat õpetuseks ilust, „tundeilma filosoofiaks“. Ilu aade on nii siis sugulane armastusele, on tunne, mitte aga ainult üks me viie meele avaldusist (sensus). Võiks rääkida mitmejärgulisest ilu naudingu järkudest: funktsionaal-esteetilisest naudingust, funktsionaal-intellektuaalsest naudingust, javiimaks emotsionaalsest funktsionaal-naudingust.

Esimese funktsionaal-naudingu juures tuletab ilu nauding, Kanti järele, väga meie lapsea mängu meele — siin talitame oma meelte abil, nautides ilu. Osalt võime lapsea mängus rääkida ka intellektuaal- ja emotsionaal-funktsionaalsest naudingust, isearanis pisut vanemas eas, mil mängija laps suudab aru saada tihti ka sügavast ilust, peituvast looduses ning temas eneses, tema harmoonilises arenemises. Ilu mõiste, aade on sisemine, subjektiivne läbielamine, nauding, oma puhtuse ja süütusega armastusele lähidane emotsioon, tundeilma avaldus. Ilu aade on ühendav niit, kõitev arusaamatult me tundeilma ideaaliga — mis meile ideaali meele peab tuletama, igal naudingul meele tuletaki ning meid ümder loob.

Mis oleks aga elu mõte, ideaal? Nagu teada, peab ideaal saavutetumaks jääma, peab saladuslikuks tulitorniks merel olema — kuna ta sisuliselt kujutab enesest rahulolematust, opositsiooni teatava ajaga. Kõik maine, räägib ta, on tahmane tänavlatern — ideaal, aade aga kiirgavad, säten-davad tähed taevast saavutamatud, nii ka meie ideaalid. Me näeme tähti küll, mõistame ka omi ideaale leida, kuigi ei näe neid alati, nagu tähtigi üks pilvitul õhtutaeval näeme. Milles seisaks siis me elu üks tähtsamaist ülesandeist, mis nii salalik, siiski realselt osalt nautitav? Muidugi — püüda (Ilu) ideaali poole!...

Enesest kujutab aga Ilu ideaal absoluutselt ükskõikset ilmet inimsoo elu vastu, millele võivad rõõmud ja valud, mis tahab Herbert Spenceriga näha elu rühkimises Darvini transformiisi teooriid, säädes ja valides omale hüpoteesiks: kosmos on siht, mõistete mõiste.

Inimestelt kaootiliseks nimetat võitluses oma olemasolu eest seisab ilmade elu evolutsionismi pansoofia. Ilu — esteetika, kui ideaal, lubab elavail olevusil üksteist süüa, hävitada — on ka üheks kosmose loogiliseks arenemisetaabi tunnistajaks. Ilu näeb kõrgemat emotsiooni, tunnet igas kangelase hinges, igas võitluses, ka surmas. Lubades ja leides eneselle tee kosmose vankumata säädustes, loob esteetika eneselle seega ka mitmed koolid: realism, naturalism, impressionism, futurism jne., kus igatmoodi ilu nauditakse ja seda õrna niiti puudutakse, mis meie silma sätendavate tähtedega köidab ning mis meie funktsionaalemotsiooni — ilu tunnet — kättesaamata ideaaliga siiski

reaalselt kunsti ja lapsee mängu kaudu „nõiduslikult“ seob.

Nautida ilu saab loodusest ja kunstist. Nautides loodusest kunsti mängime meie oma lapsee mängu! Iga loov kunst-töö on alguses funktsionaalne ilu nauding, on tingimata ilus lapsee mäng!...

Tehtagu spordist lapsee mäng! — olen mitmel puhul öelnud. Visatagu välja tagajärgede mõõtmised, hüpatagu, mängitagu, joostagu jooksu enese ilu pärast, sporditagu mängides... siis naudime seda esteetilist ilu - emotsiooni, millest senni rääkind!

Lähemalle ilu ideaalile! Sportides-mängides kasvatame endid esteetiliselt, jõuame minutiks lähemalle absoluutsuselle, kõrgemale aatele!... Sportides-mängides kõveneb ju iseenesest meil ka tugev tahtejõud, praktiline mõistus ja lihaksed!...

Lähemalle ilu psühholoogiale, kenale lapsee mängule, kõik Teie noored sportijad-mängijad!...

K. E. P. H.

Noorus — ärka unest.

Meie kuulume kõik noorte hulka ja tahamegi sinna kuuluda.

Miks?

Ei ole selle põhjuseks noorsoo tähtsus ja tema vastu ülesnäidatav austus. Ei, vaid pole ühtki kihti — mitte ainult meil — kellele nii vähe inimväärtust antakse, kui just noorsoole. Temale ei anta mingit iseseisvat väärtust ega nõuta talt iseseisvat sihti. Ei, noored on ebaküpsed võrsed, kelle ainukene ülesanne võimalikult pea kujuneda vanemate inimeste taoliseks, et nad võiksid siis toimida eelmise põlve tagavaraväena, sellena reservina, kust täidetakse vanade ringis sündind mulgud, istutatakse uut verd lagunevaise organismesse.

Et noorsugu niimoodi võiks korra astuda vanade ringi ja muutuda sama raugend muumiateks, kui enamus eelkäijast, peab teda enne nürima ja kitkuma temast välja kõik individuaalsus ja omapärasus.

Selleks antakse noorele juba valmismäärat eeskuju, lugematuid kategoorilisi käske, mille täitmine on seletusita ja ilma oma tõekspidamata täpipäält nõutav. Ei võeta siin arvesse noorte mitmevärvilisenä tormavat elurõõmu, ei nende individuaal iseloomu ega erilisi kalduvusi. Ei, määravaks on vanade despootiline himu voolida kõik teised iseene ehk oma ideaali järele ning olla loobumatu omist mugavusist iga erinevusega harjumiseks. Nii muudetaksegi enamjagu elurõõmsaid noori eelmise põlve ja eilse päeva taolisse kavva valatuiks olevusiks, kes küll on kohastet vagusaiks ja eeskujuliku ülalpidamisega, ent kellel ei ole enam töötugevat elujõudu ega mitmekülgist individuaalsust ja kes selle tõttu omalt iseloomult selgrootumaina vajuvad kokku kohe, kui nad enam ei saa käia ühises parves teiste najal.

Sellest ise maksma pääsevast tulemu-

sest hoolimata nuriseb vana põlv siiski, et olud on nii kurjad ja inimesed nii rikut, et nad ei pääse halvust päevist, veel vähem võivad progressi edasi viia. Kuid need, kes ise on kord lõigand noorilt kotkailt tiivad, alistugu nüüd sellele, et need enam ei saa tõusta kõrgusisse.

Ometi ei parane olud ega arene inimesed enne, kui tunnustetakse igale vabadus teistele hädaohuta võimete ja kalduvuste arendamiseks, tunnustetakse iga isiku omapärasus ja parandamatus. Vanult on seda ometi siia maani asjata oodat ega näi veelgi kübetki vabameelsemat mõtteviisi, ei kodudes, veel vähem koolis ja seltskonnas. Jätkem siis teiste häätahtlusse uskuv lootus ja moodustagem ise endi saatus. Saagem teadlikeks iseendi väärtusest, endi erilisest kutsumusest ja asetagem iseendile omad sihid, ärgu ainult püütagu saada vanema põlve taoliseks. Alaku noorsoo emansipatsioon, see viimane tähtsaim kõigist suurist vabadusliikumisist. Seda peab algama pea-

aegu otsast pääle, sest vanema põlve kütkestava eestkostmise tõttu on meie maal üsna vähe iseseisvat, kindlat noorsooliikumist. Kuid jõud kasvab enamasti just vabatahtlises ja iseseisvas töös. Seepärast on vältimatu saada meie noorsoo harrastused liikvele ja noored ise ühisel jõul neid eden-dama.

Eksiarvamiste ärahoidmiseks olgu siiski öeld, et ma siin ei mõtle mingit lõhkuvat pööret, meie kasvatajate käskude ja korralduste tarbetumat eitamist. Vastuoksa, just aatelisus kohustab, just iseseisvaks saamise soov nõuab meid näidata, et oleme küpsed vabanemiseks ja et suudame hoiduda läbi-kaalumata tegudest.

Kuid, et meie noorsoo tegevus kujuneks väärtuslikuks ja võimsaks, tarvitseb see pädevaid, noorsoo töös kogend juhte.

(„Nuori Voima“)

Tõlk. A. J.

ILMAR REIMAN.

Esteetiline element koolinoorsoos.

(E. K. K. IV k. referaadina ettekant.).

Enne kui pilgu esteetilisele elemendile koolinoorsoos viskame, püüame lühidalt selgeks teha milles seisab esteetilise tunde eluline väärtus?

Esteetilise tunde, ilutunde ja tungi tolle järele on loodus inimesse istutand. Juba kahe aastasena tärkab lapsel n. n. esteetiline meel. Laps hakkab mängima, rändab oma naiivi ettekujutuste valda. Väikene väljendab ilutunnet täieti instinktiivselt, nii et see avaldub palju jõulisemana, tugevamana kui vanade juures.

Ilutundeline emotsioon on lõbus hinge olek. Esteetilise nautimise ajal tunneme puhast, hingelist lõbu. Igavesti kurnat elu askeldusist, ärähirmund tema traagikast, on esteetiline läbielamine selle vastu kõige paremaks rahustuseks, kõige puhtamaks, jumalikumaks lõbuks, mis meile vaheldust pakub.

Inimene kes esteetiliselt väga palju läbi eland, saab õige vastuvõtlikuks kõrgematele aateile ja õrnatundeliseks teiste inimeste vastu. Sääln tunneb isik seda piiri, kus ilus peaaegu puutub hääga.

Ilutunne avaldab veel hääd mõju meie madalamatele läbielamistele. On märgat, kui esteetiline vaatlus saab meie elu tähtsamaks elemendiks, siis paranevad meie loomulikud tungid ning kalduvused selle järele. Meie füüsiline, alam „mina“ harjub teenima kõrgema, vaimlise „mina“ avaldusi.

Guillot formuleerib ilutunde väärtust lühidalt: „Esteetilised läbielamised laiendavad individuaalset elu, sunnivad tema liituma laiema ja universaalse eluga“.

Nähes ilutunde kõrgemat elulist väärtust, on hakat otsima teid, kuidas inimest esteetiliselt harida, tema maitset peenendada. Inimese esteetiline maitse võib, nagu ajaloos

näeme, täiuseni areneda. Nii nägi vana greeklase silm sääli ilu, kus meie aastasaja inimene ainult alasti keha märkab. Sarnasest maitse nürinemisest peab ainult kurbust tundma.

Allikaid esteetilisiks läbielamiseks pakub meile loodus ja kunst. Kui palju ilusaid vorme näeme juba eluta looduses: metallid, kristallid, nende korrapärasus, mitmekesisus. Hoomame lilli, jooni ja tasapindu temas, mis harmoneerivad põhijoontega. Et aru saada ilust, peame tundma õppima ilu säädused — siis alles mõistame teda.

Tolles seisabki kogu esteetiline arenemine ja kasvatus.

Kuid peame kaebama, et meil nii vähe erksa mõistusega inimesi on. Kuulus Ruskin ütleb: Tuhandest inimesest oskab ainult üks tähele panna, juurelda. See ongi viga, millest oleneb esteetiline noorsugu. Kuid meil, koolinoorsool, tuleviku Eesti intelligentsi kandjail, meil peab tahet leiduma saada esteetiliseltki arenend inimeseks. Seejuures peame lootma oma kasvatajate päale, kuid peame iseseisvaltki harima enese tundeid ja maitset.

Päдагоогid on vähe rõhku pannud esteetilisele kasvatusel. On üksikõikseiks jääd tolle kasvatusprobleemi vastu ja hoolt kant rohkem teaduste tuupimise eest. Tuleviku Eesti koolis, loodame, pannakse sellele enam rõhku. Esteetiline arenemine tuleb õppuri mõistusliku arenemisega kokkukõlla viia ja selles seisabki püüas. Kuid praegu, mis on meil kasu sest teaduskoormast ajus, kui lihtlabases seltskonnas ülesastuda ei oska, komistame ja põhja-karudena kohmetuid liigutusi teeme?

See on kõige igapäevasem, labasem asi!

Ei taha uskuda, et siimaalsed võimlemistunnid seks otstarbeks olid; teine asi on uuele aluselle säet plastika õpetusega.

Esteetilisele kasvatusel aitab kaasa palju ka praegune teoksil olev keeleuudendus, mis kindlasti läbi tuleb viia.

Kui nüüd noorsoo enese päale vaatame, siis paistab meile noist ridadest kummaline olek ses suhtes silma. Nagu me koolinoor-

sugu vaimliseltki pankrott, näib ka huvi ilusa vastu kadund olevat. See paistab paljust silma. Tuleb see arvatavasti möödaläind aegade järsust murrangust ja mõjust, mida jätab vanem „tõusikute“ kiht noorte päale. See mõju on kahjulikum kui mõni narkootiline kihvt! Sest meie tõusikute maitse harijaiks on kabaree muusika, iharad romanssid ja tants laudade vahel.

Päälegi ei ole ümbrus, kus õppur liigub, esteetiliselt kuigi rahuldav. Kodu, sääli nii kuidas juhtub. Mõni on rikas, mõni vaene. Kuid, üks ega teine ei ole selle juures mõõduandev, sest võiksime oma kodud väga ilusasti ja esteetilistele nõuetelle vastavalt sissesäada, kui meil vähegi arenend maitset on. Selleks on vaja, et kõik harmoneeriks, et oleks toa sissesäadel ühine stiil ja rütm.

Rikkamail kodudel on tavaline väikekodanline ilme: kalli mõõbliga täiskuhjat, mõne „saksa virtina“ maitse järele sissesäet tuba, sohval istumas rasvase kaelaga majaproua, kelle ainuke literatuur on verised tururomaanid ja kunstialbumiteks moodilehed. Kuidas võib sarnases miljöös kasvada avara mõistusega inimene! Ei, ta kannab oma mõistuse ja kõige küljes ikkagi väikekodanlase rasvast märki.

Koolis ei ole lugu palju parem. Seltskond sääli harida ei või ja õpetajad on paljud seks ka liiga võhikud, päale üksikute, mis aga ei kaalu. Koolimaju on meil palju, mis ilutunnet rahuldavad, kuid sisseseade ja klassitoad on kindlasti ebaesteetilised. Neli halli, tühja seina, pingid ning tahvel. Kujutlen — tulevikus on klassitoale omane veetlikkus, võlvus ja sisseseade juures on vaeva näind kunstniku käsi.

Teadus põhjendab, et inimestel viimasel ajal vähe kalduvusi on esteetilisteks läbielamiseks, sest seltskonna alam-kihi mõtted ja püüded on sihit vaid enese ülalpidamisele. Seega on võitlus olemasolu eest ägedamaks muutund, mis mahti ei anna esteetilisiks läbielamiseks. Meil Eestis on lugu palju paranend ja arvatavasti ei olene sarnane tunnete väsimus mitte sellest. Tuleb juba inimest ennast ja tema rasva läind aju süüdistada.

Tuleviku inimest aga tabaks näha esteetiliselt võimalusteni välja arenenuna. Kõik see on koolinoorsoost enesest ja kasvatajaist. Need oleks välised mõjud miks esteetiline erkus on sumbund.

Me noorsooliikumine mitmesugustel alustel on esteetilise arenemise suhtes ka õige vale teile sattund. Võtame ühe voolu noorsooliikumisest: skoutismi. Skoutismi sihte seletades kirjutab Dr. H. Jürgenson: Skoutism püüab arendada ilutunnet. Skout on esteet, sammudes seltsimeestega sirgeis ridades, kui kõigis oma liigutis ja tegevusis“. See on ju suurepärane! Kuid, kui palju sest põhimõttest kinni peetakse, seda näitab praegune skoutide liikumine. Skout-masterid ei ole oma alamate ilutunnet suutnud rohkem arendada, kui et nad ridades sammuvad, korratuis ridades, mitte sirgeis, nagu seda põhimõte ette dikteerib. Võime tänavail tihti lärmitsevaid, suitsetavaid poisikesi näha — skoute. Ja kui palju on kõnet olnud skoudest, kes mineval aastal Tartus kongressil olles Verneris kohvikus jooanud päädega lärmi löid.

Sarnase ülalpidamise vastu peab juba protesteerima esteetika nimel! Pääle ebaesteetiliste riide-hilpude ei ole nad midagi omand ja sarnase edasimineku juures kaob ka skoudis igasugune tahe ilusasse tungida. Sellest järeldades, ei arenda skoutism esteetilist tunnet, vaid mõjub ennemini vastasihis.

Sport, mille siht inimese tugev tervis, on ühtlasi üks abinõu, et arendada temas esteetilist tunnet. Mürgistet möödund aegade dünamiidi lõhnast ja püssirohu suitsust, on paljude tunded tuimenend ja huvi on tekkinud selle järele, mis kergemini mõeldavam, — seega on sport esimene ala noorte huvides. Sarnasena peaks tema mõju esteetiliseks arenemiseks ka suurem olema. Omi liigutusi reguleerides, neid kokkukõlla viies, on nad ilusad. Neis peitub rütm ja see annab liigutisile esteetilise väärtuse. Selleks tehakse ka rütmilist gümnaastikat ja plastilisi liigutusi. Kuidas tehakse meil aga sporti? Väiksed mudilased lähevad raske-

jõustikule üle, et saavutada omale härja lihakseid. Tormatakse auahnusega võistlustele, et sääal saavutada esimesi auhindu. Niisuguse spordi tagajärg on koorem tooreid lihakseid ja muud midagi. Satuvad hasarti, tunnevad loomulikku joovastust, nagu Hispaania härjavõitlustel. Sarnane joovastumine, nagu omal ajal Tallinnas „Grand-Mariinas“ vaadeldes pusklevaid jõumehi, on teat määral, Dr. Debi arvamise järele, sadismiga sugulane. Suurem osa publikumist oli noorsugu. Sarnase rõveda mõju vastu peab ägedalt võitlema. Ei oleks lubatav esteetiliselt seisukohalt ei päältvaatamine ega kaasa tegemine. Õieti avaldab oma arvamist praeguse spordi üle Dr. Jürgenson: „Olümpiaadidel ei tarvitseks nimetada võitjate nimesid, mitte lasta esile tulla auahnusel — olgu füüsiline sport lapseea edasikestvaks mänguks! — Välja spordist akrobatism!“

Arvan, et lubatav on niipalju puudutada neid alu millega noorsugu tegemist teeb, kuivõrd neil oleks kaasmõju esteetiliseks arenemiseks.

Tallinna koolivalitsus korraldab õppuri-tele odava-hinnalisi ja täiesti prii kontserte ja teatrietendusi. See on suur edusamm. Aga vast lubatakse mul öelda paar sõna nende õppur - õhtute repertuaari kohta. „Draamateatris“ etendatakse õppur - õhtuil vaid kõlbust pääle toppivaid mageda sisuga lastetükke ja labaseid jante. Kardetakse vist, et paremate kunstiväärtusliste teoste ettekandmine nende sagedase kõlbusetu sisu pärast õppuritele kardetav on. See on isalik hool! Kuid nõnda esteetilise arenemise eest hoolitsedes, rikub labaste jantide vaatlemine inimese maitse. Ja kahtlen väga, kas kõlbliste tükkide vaatlemine nii hääd mõju avaldabki, sest olen juhuseid tähelpannud, et õppurid pääle etendust alla „Salon-Keldrisse“ lähevad ja sääal juba viinaga oma maitset harivad.

Milline saatanlik iroonia!

Peaks ikkagi pärõhk pakutava väärtuse pääle panema.

„Estoonia“ õppur-õhtute repertuaari ja kontsertide kohta ei ole midagi öelda. Peab ainult ikka ja ikka rõhutama nende esteetiliselt harivat tähtsust.

Kuid, kõnelen vahele väikese juhtumise, kui lubate.

Kuulsin kuidas ühel õppur-kontserdil keegi kerekas vana-herra teisega juttu ajas. Tundsind seda vana-herrat: oli riigikogu liige ja linnavalitsuses tähtsam tuus. Lugupeet rahvasaadik kõneles, nagu kõrvalt kuulsin, umbes nii: „Päris häbi on siin kontserdil olla. Saal kõik tänava poisikesi täis. Niisuguseile peaks kontserdel käimine täiesti ära keelama ja kõik tuleks Kaarli promenaadile palli mängima saata“.

Kui õiglane -- avalik ometi see vana-herra oli! Mulle tuleb tihti tema rasvane, hiilgav nägu meele! Sarnast tuulepuhangut on paljude vanade poolt tunda. Jätan igaühe hooliks oma arvamist sarnaste „hoolikate“ vanade kohta avaldada.

Koolis on mõned tunnid, näituseks joonistus, plastika, muusika, mille pääle õige suure kergusega vaadatakse.

Nii plastika tunnid, mis kui tervitetavad koolide õppekavva viimasel ajal sisse võet. Esteetiliselt arenend inimese silma haavab otsekohe kindluseta liigutused korratu ülalpidamine seltskonnas. Seepärast peaks erilist rõhku panema plastika tundide pääle, sest Eesti noorsugu jätab oma ülesastumises tihti palju puudu, näib nagu oleks ikkagi veel orjaaegset „karu“ kohmakust alal ja korraga vabanedes tehakse liigutused liig vormitud.

Et end arendada esteetiliselt, on tarvis isiklik tegevus, kui võimalik igas kunsti-harus — joonistuses, laulmises plastikas jne.

Dilletantism, mis kahjulik tõsiselle kunstile, on aga harilikus elus tähtis mõjuavaldaja esteetiliselle arenemisele.

Kes ise joonistab, või maalib akvarel ehk õlivärvega, see võib palju sügavamalt kunstiteosesse tungida, kes muusikalisi harjutusi teeb, saab sinfooniast rohkem aru,

kui see, kes harjutustes võhik. Palju ilusaid silmapilke võib mänguriista taga mööda saata ja lõbu tunda pildi maalimisest!

Et pere-emad omi poegi ja tütreid klaveri ja laulu tundi saadavad, on väga tänuväärt asi. Peab tahtmata austama seda vana tradisiooni. Kuid tihti juhtub, et „prantsuse madmuasle“, kes klaverit ehk laulu õpetab, noore inimese maitse hoopis ära rikub, pähe tuupides „valtsi unistusi“ ja kangeid polkasid. Klaveri ja laulu õpetus võib sündida vaid täiesti asjatundja-õpetaja juhatusel, siis on sellest mitmekordne kasu.

Õrnem sugu võib oma maitset harida tehes käsitööd. Samuti on väga tähtis ilulugemine, mille pääle nii koolis kui kodus tuleb rohkem rõhku panna. Ilulugemise tehnika teoreetilise külje seletust peab juba kõigilt keeleõpetailt ootama.

Soovitav on õppurorganisatsioone juures asuvaist dramaatiliste gruppide tööst tegelik osavõtt. Siis suudetakse teatris etenduse tehnilisse kui ka sisulisse külge sügavalt tungida. See oleneb aga sellest, kui grupil näitejuht-spetsialist on, puudub aga see ja töötavad noored oma pääd, siis ei ole sest suurt tulu loota.

Olen kuulnud mõnede pedagoogide suust, et dramaatilistes gruppides asjaarmastajaina töötamine õppuritesse moraalselt mõjuvat. Lubage mind kahelda, sest niipalju kui olen jälgind sarnaste asutuste moraalist tasapinda, on see õieti tavaline. Teatris võib kulisside tagune elu kahtlemata kõlbustusvastaselt mõjuda, mitte aga osavõtmise sarnase asutuse tegevusest.

Meil on paljudel kalduvus omi töid juba avalikule kunstiturule saata. Püütakse esineda trükit luuletusiga ja proosa-töödega, et saavutada omale „iseseisva“ kirjaniku nime. Püütakse olla iseseisev muusikakunstnik, taidor, tantsja jne.

See ei ole tervitetav!

Kunsti filosoofid on diletantismi halvava mõju tõsise kunsti pääle küllalt selgeks teind ja pääle ei jäta see avalik esinemine kuigi hääd muljet. Tundub ikkagi mingisugusena

hooplemisena, umbes nii nagu seda Lattik'u üks „meie noortest“ teeb, selga ajades kole suure isa kuue ja saapad, uppudes ise sinna, kui „päike merivette“.

Ei kahtle, et mõne taga peitub palju töötav talent, kuid nii varakult ei või sellega veel rehkendada.

Nii avaldab ka see liig varane esinemine toorest mõju noorsoo esteetilisele arenemisele. Hakatakse tõsiseid kunstiteoseid kergelt ja võõriti hindama, tekivad kõik-sugu eksiarvamised ja tagajärg kujuneb mitte rahuldavaks.

Omi katseid võiks avaldada ainult valju kontrolli all, mida asjatundja isik toimetab. Arvan nii kõigi meie noorte kunstnike, veel dilletande kohta.

Kõigest näeme, et noorsool peab rohkem huvi iseenese esteetilise arendamise vastu olema ning peab ise selle harimiseks kaasa mõjuma.

Praeguse õppuri esteetiline tunne on liig arenematu.

Tunneb ainult lõbu operetist, mida vaadates naeru ergud hästi kõdistada saavad. Kontserdel käib sellepärast, et näha teisi ja näidata ennast. Vaheaega suudetakse rohkem hinnata, kui mängu aega. Kunsti-näitustel juhib teda joonistuse - õpetaja. Väärast kirjandust ta ei oska lugeda. Loodus võib ainult meeldida, tõsist ilu ei osata vaadelda.

Väga jumaldavad noored tantsu, saalis, kus võib lämbuda paksust tolmust ja konfette sajast. Tants iseenesest ei ole aga kuigi esteetiline!

Kuid me loodame, et tulevik need pahed ja vead kaotab ja meie noorsugu esteetilise tunde arendamise päale rohkem rõhku hakkab panema! Suurem töö ses suhtes jääb aga siiski õpetajaile!

Üldse mõjub seltskond väga palju esteetilisele arenemisele, sest vastavas seltskonnas viibimine teeb rohkem selgeks ilutunde elulise väärtuse ja tõstab huvi ilusa vastu.

Lõpuks peab Eesti õppurkond ise sarnaseks seltskonnaks kasvama, rõhutades mõjuvamalt ilutunde elulist väärtust ja alla kriipsutades tema harivat mõju.

A. J.

Noorsooliikumise õpitund.

Väärnähtused Viljandis E. K. K. kongressi ajal näitasid selgesti, kui vähe meie kindlad võime olla organiseeritki kooli-noorsoo korraliku ülespidamise päale. Ma ei mõtlegi asju võtta selles mitmevõrra liialdet valguses, milles neid võtnud ajakirjandus, kuid juba sellestki, mis ise nägin ja kuulsin on küllalt, et selle üle tõsiselt vihastada, õigemini küll haavat olla. Oleme noorsooliikumisest rääkind alati, kui tähtsast enesekasvatuse-abinõust ja sarnasena nõudnud talle seltskonnalt ja õpetajaskonnalt enam tähelepanu ja vastutulekut, ent nüüd? Millise näoga räägime veel nüüd enesekasvatusest, kus terve rida noorsooliikumisele ligidalseisjaid (olguigi mitte ideeliselt kandvaid jõude) end kaunis metsikult ülal pidasid nii korterites, uulitsal kui ka pidudel? Mitte ainult joomine vaid

ka sarnasedki ulakused, nagu kõrvaliste isikute tülitamine uulitsal jne. leidsid noorte juures aset. Kas ei naeruväärista see tõsiselt kogu noorsooliikumise mõtet iga eemalseisja silmas?

Meid endid, noori, pangu ettetulnud kahetsemisväärt sündmused aga tõsiselt selle üle järele mõtlema, kui vähe meil kõlblist haridust, eetilist distsipliini. Kool ja kodune kasvatus ei ole meile seda annud — andku siis noorsooliikumine! Mis õigus oleks vastasel korral meil üleni veel rääkida noorsooliikumise emansipatsioonist, oppositsioonist kõduneva seltskonna vastu jne. kui selle seltskonna pahed esimeses joones just meie endi kohta maksvad?

Vähe on sellest, kui meie üksikud süüdlased endi hulgast kõrvaldame (seda peame

esimeses joones tegema), vaid edaspidiselegi ettevaatusele kutsuvad meid Viljandi päevad. Ärgu olgu enam ainustki väljasõitu nii nõrga korralduse ja distsipliiniga, kui seekord, ainustki ettevõtet, mille eesotsas pole eetilisel kõrgemaiseisvaid isikuid, kes endi mõju kateooriliselt maksma paneksid ka kogu ümbruse kohta.

Kuid üht asja võime veelgi Viljandi sündmusist õppida. Need näitavad meile, kuivõrd vähe tõstab eetiliselt füüsiline ja intellektuaalne treening — sport, kunst ja teadus; näitasid, et inimesed, kes spordis, kunstis ja teaduses võivad olla esimesed, eetiliselt allpool iga arvustust seista võivad. Kuid niisuguseid inimesi pole vaja, seltskonnal pole nendega midagi pääle hakata. Intellektuaalne ja füüsiline jõud omandavad alles siis oma tähtsuse, kui

nende aluseks, kandjaks on eetiline isik. See on ilus näitus selle kohta, kuivõrd eksivad need, kes usuvad, et spordi, teadusega ja kunstiga tegutsemine täiesti ülearuseks teeb eetilise kasvatuse, muu hulgas ka karskustöö. Oleme varemgi näind, ja nägime ka Viljandis, et just sportlastel ja „kunstniku“ kalduvustega isikutel kõige enam kalduvusi oli nende eetiliste veendumuste rikkumiseks, mis kongress omaks tunnistas ja mille täitmine igaltühelt kõrvalekaldumatult nõutav.

Käesolevaid ridu kirjutades julgen loota, et uue aasta esimesed päevad Viljandis meie noorsooliikumisele tõsiseks õpitunniks olid ning et sääll õpit asjad nii pea ei unune. Vastasel korral kirjutab noorsugu ise oma liikumise surmaotsusele alla.

A. M. TALLGREN.

Skouting*).

Lugesin täna ajalehest, et Koolinoorsoo Keskliidu IV. Kongress oli eitavalle seisukohale skoutingi suhtes asund. Ma arvan, selleks on kaasa mõjund instinkt, teatav kartus, et skouting oleks moodi liikumine, militaristline ehk klassorganisatsioon, et see on kõiksugu rumalus, vanade ülesleit ja siis noorsoole kahjulik. Midagi selletaolist on vist omale ettekujutand need, kes selle resolutsiooni vastuvõtsid. See on opositsiooni tung, mis noorsoos määrat vanaduses kaunis üldine nähtus, ütleme, vastuvaidlemise tarvidus olevate hääkskiidet olude ehk normide vastu.

Inimesed ja nende iseloomud on erisugused ja rahulolematus niisugusena ei ole halb, iseäranis noores eas mitte, aga ei ole mingit kindlamat teed enese arendamiseks ja — lubage — kasvatamiseks, kui katsuda külma pääga põhjendada oma rahulolematust. Võib olla, asi ei olegi sarnane, ja enese teadmata oled olnud vangistet

*) Avaldame selle noorsoosõbralise professori kirjutuse, tahtes vaba mõtteavaldust lubada kõigile ning loobudes igast dogmaatilisest seisukohast ses põlevamas küsimuses.

Toim.

fraasidest. Aga niisugune kriitika läheb nürriks, ja õige mees tahab muidugi järele mõtelda ja fraasest lahti saada.

Tõsi küll, skouting tahab tublid inimesi kasvatada ja on vanade ülesleit, aga skoudi ideaal ei ole sile monstereksemplar, kes iga silmapilk on täitsa comme il faut. Poisid olgu poisid. Las nad vahel on vallatud ja kaklevad. Olümpose jumalad tunnevad rõõmu, kui haavat õiglustunne sunnib poissi rusikat pigistama ja sellega lööma, nagu üks klassik kirjutab. Ja skoutingi poolehoidja kirjutab täitsa selle ütluse alla.

Skoutorganisatsioon on vabatahtlik, kõigile vaba määrat sihtidega. Selle põhimõtete järele peab skout õppima palju, peab õppima igas juhtumises enesega toime saama, ja see on asi, mis elus on kõige tarvilikum. Ta õpib tähepanema, omandus mille olemattuse tõttu mitmed meist vanemaist elus palju kaotavad. Ta õpib tööd tegema ja õpib igasuguse töö pääle aukartusega vaatama, nägema, et üks töö ei ole halvem kui teine. Ja siis selgub temale ise enesest et ühe töö tegija ei ole halvem kui teise. Kasvab see sotsiaalse

solidaarsuse tunne, mille puudus on meie aja viletsuse põhi ja ülespidaja. Loomulikule noorele klassid ei eksisteeri; üksta's-puhas kas teomehe või presidendi poeg, pääasi kui ta on tubli, kui ta on spordimees või kui tal on hiilgav ettekujutuse võime või midagi muud. Aga vara kaob see loomulik arvamine, ja selle tõttu on iga liikumine, mis suudab raha ja sotsiaalse aseme — kui niisuguse — väärtusetust noortele ära näidata, väga ja väga hää asi. Sarnane on seltsi elu, ühine harrastus, sarnane skouting.

Aga skouting tahab ka iseloomu kasvatada, ja selles noorte iseloomule toetuda. „Ole valmis!“, see on määrat noorusaastate loomulik sõjahüüd. Noor on häämeelega valmis, kui mingit häda on tarvis kõrvaldada, on valmis ka moraalselt oma käega karistama kui mõni jätis nõrgema kallale kipub. Nad talitavad küll eri viisil, aga moraalselt haavamist nad ei luba. Tubli pois on nii hästi Lutsu Toots kui Arno Tali. Igal noorel on teat paleus, mida ta määritleb sõnaga „aumees“. Sarnaseks saamine, mitte ainult sarnase tunnistamine, on skoudi ideaal.

Skout on hää seltsiline ja ta mõjub propageerimata sõprade pääle, toetades neid. Kujutage ette kui palju skoutide huvid ja mängud ja töö — sest skouting on ju sisu, ega mitte vorm! — võivad kaasa aidata, et noored liiga palju ei logele uulitsail ja turgudel, noorena õppides endile kõik lubama ja halvus huvitustes endi elujõudu hävitama, enese tuleviku ja enese rahva lõpmata kahjuks. Eesti rahvas on aga nii väike ja nõudmised praeguse noore põlve pääle nii suured, et see kohustab rohkem kui kunagi muidu. Mis nüüd tegemata jääb, see annab tunda selle rahva elus igavesti.

Skouting koputab noorte iseloomule, mitte vanade. Temal on määrat välised vormid ja need on poistele endile meele järele. Ja see vorm ei ole mitte kardetav ainult sellepärast et see juhuslik ei ole, nagu olid meie, nüüd vanade, noorepõlve indiaanlaste harrastused, kuke suled ja

vibupüssid. Skoutide linnid ja värvid on sama loomuliku tungi uus külg. Neid võib igatüks muretseda, kallid riided ei ole tarvilikud. Miks lasta kirjudel lindel end närviliseks teha? Selle militaristlik külg ei ole suurem, kui et Soome poistel peab pussnuga olema, tiroollastel mütsid ja kintspüksid või sotsialistidel punane lipp. Et noore — ja vahel ka vanema, isegi Nõukogude riigi punaste lintidega orneerit kindralite! — iseloom on sarnane et ta tahab mõnda „aumärki“ omandada, siis tehku määrat kasulik töö ja temal on sellest lapse huvist kasu elu jaoks, ehk küll ta on selle peaaegu mängides ja ise tähelepanemata omandand.

Kas Eesti skouting on kohane, ei tunne ma ega tea. Kas see on militaristlik, ka ei tea. Minu isiklik arvamine on see, et kõikisugu sõjalik kasvatamine ja sarnase harrastuse äratamine skoutorganisatsioones on kahjulik. Aga kui oleks väärnähtusi, kõrvaldetagu need, aga mitte ise liikumine.

Ja ülepää tahaksin öelda, kas siis on küsimus inimestest või aatelisest liikumisest: ei pea Tersites'e kombel ainult vigu otsima ja alati nende pääle näpuga näitama. Sarnaselt teeb tihti madal meel ja mõtlemattus, hoiatades inimese mitte austamise, vaid „suuruse eest, sest sellel on vari“, alla painutades tipud, juhtijad, ja soovitatades reljeffida pinda, milles tõesti mingit varju ei ole — sest valgus libiseb peatamata sellest üle.

Tartus, 12. I. 1922.

L. VADI.

Noored ja kombus.

Vähe kultuuri me nooril — vähe kultuuri!

Ent kas jääda vaid arusaamise juure, et kõik korras pole? Kas ainult korrutada vana väidet, et me noored mitte harit perekonnist, kodudest tulevad, et me koolid ülesannete kõrgusel ei seisa, et möödund rasked sõja ajad, et rahvas demoraliseerund? Ei!

Me noored tahutsegu ja lihvigu end ise; teemandist tuleb brilliant esile manada.

Tahaksin rääkida me koolinoorsoo kommete arusaamisest ning kultuurinimese esinemisest. Tuleb tunnistada, et mainit arusaamine mätlük on, nii suuremais kui ka vähemais küsimusis. Näituseks, igal sammul korduv nähtus — tervitamine — pole see, mis ta olema peaks. Tundub, nagu ei tahetaks tervitamise mõttest aru saada. Meesõppuril läheb tihti raskeks mütsi kergitada, mille tõttu paremaks peetakse tuttavat, isegi tarbekorral hääd tuttavat, mööduda seltsimehe õla varjus või tänava äärse maja aknaid lugedes; naisõppurid suudavad aga tervitamisotstarbel vaevalt silmalauge korraks liigutada või pääga ebasoliid nõksu teha. Tundub, nagu nähtaks tervitamisest enese alandamist. Sarnane vaade võib pääle kultuuri küll kõigest muust tunnistust anda. Ja mida nähakse vanaduse, vana inimeste austamises? — peaaegu jälle enese alandamist! Tervitada täiskasvanut, eriti enda õpetajat, loetakse kaelamurdvaks ülesandeks, seepärast jälle loomulikum — müts silmi pääle, krae kõrgemale ja — mööda lipsates kergendetult hinge tõmmata. Ning istub salkkond noori ruumis, kuhu ootamatult ilmub kõigi poolt tunt ning lugupeet hallpää, siis vaadatakse tulnule õige juhmilt otsa — muidugi tervituseks, sest ega ometi koolis — klassis olda, kus sarnane komme, kui ülestõusmine, maksev. Leitakse ehk, et see liialdus on?

Meil nooril on nii palju komistusi sarnases asjus, et neid võimatu läbiharutada.

Õppurite seltskonnas kõiki rahuldavat meeleolu luua suudetakse vaid labase nalja abil, muidu aga satutakse piinlikku seisukorda; ei osata midagi rääkida, tahetakse vastastiku viisakas olla, aga tehakse sääljuures ohtralt rumalusi.

Ning meesõppurite ja naisõppurite vahekord on, labaselt väljaõelduna, rumal ja saamatu. Kui juhtub meesõppuril naisõppuriga tänaval jalutada ehk muidu koosviibida, siis matub ta oma hariliku, tihti targa ja sümpaatliku, mõttekäigu, aset andes armetute anektoode sepitsemisele, sest naisõppuriga peab kerget juttu ajama, lõbus olema, j. n. e. Sääljuures ollakse veel ahvi sarnaselt (ei saa teisiti nimetada) viisakas. Naisõppur aga on oma hariliku,

võib olla meeldiva, ülesastumise kaotand. Ta püüab võimalikult tagasihoidlik ja sõnakehv olla, naeratab sagedasti ja on, ühe sõnaga, üleskrivit. Siiski, on ka tihti lõbus, näituseks, kui naisõppur kokett olevus ja meesõppuril kalduvusi, nagu alkohooli maitsmine ja muud. Siis osatakse väga lõbus olla; seda ainult kuskil peol ja pärast koduteel, mitte igakord. Vahel saab ju ka kainenagi lõbus olla. Näituseks jalutatakse kuskil pargis, imelikul kombel pole üleskrivit meeleolu, hiljem kojumines toetab meesõppur kaaslast käealt — väga süütu ja viisakas, aga toime saadakse sellega ainult õhtul. Kes oleks ka näind päise päeva ajal sarnast noorte „paari“? Võiks ju koolivend ehk -õde vastu tulla, ja pääasi — mõni naisõppuri kasvatajaist, õpetajaist, ning kas pole tunt siis järgmisel päeval noomitused.

Tõsi, me noored pole tarvilikku kasvatust saand. Aga kas meil pole käputäis intelligentsi, kas ei liigu me koolinoorsoos „häist perekonnist“ õppureid? Võiks me noored neilt õnnelikumailt kultuuri omandada. Väga õigus, need „häist perekonnist“ võsud oskavad tarbekorral ehk küll mitte igakord, esineda, nagu see tarvilik, kuid ainult tarbekorral, see täh., kui arvustavad pilgud neid jälgivad. Kui seda mitte pole, lubavad nad eneselle kõik, ka sedagi, mida „mitte kasvatet“ noored instinktiivselt kohaseks ei pea. Millest see tingit? —

Jääks soovida, neiltsinaseilt mitte eeskuju võtta, mitte kahekülgseks saada. Vaid me noorsugu peab omandama kombuse, mis imbub verre ja saab iseloomu jooneks, mis aga mitte pole „roosa“ kaantega „kombeõpetusena“ taskus.

Kiri Viljandist Taaralinna Aleksandrile.

On läind külalised kõik ja Viljandi taas vaikne nagu ennegi. Ent mõistaksid kujutella, milline tühjuse tunne ja õudne mulje jäänd minu hinge noist kaua oodet ja ammu igatset noorte „Talipäevist“. Ära arva, et selles süüdi mõni sinisilm Taarast või käharpää päälinnast. Ära kujutle, et mult rahu röövind mõni sillerdav hääleke, mälestus millest ei taha kaduda kõrvust.

O, ei!

Mu trummnahku on surkimas naasklitena meie nooruse eluhümni (Krambambuli) jõhkrad toonid ja toored kisendused vaikse Viljandi õiseil tänavail. . .

Ei kustu mus midagi nii pea mis valujälgi jätnud minnu. Ja võib olla elab minus to „Talipäev“ kauem, kui Sinus Su „jäädav mälestus“ „Noorte pühast“, mis võimas tõstma sind „üle igapäevsuse raja — kõrgemalle ajast ja ruumist — kohe sinetavat kevad-taevast“ . . .

. . . Tahaks jätta selja taha praegu armsa Viljandi. Küll nagu juba noist kaebusist lõhut aknaruute, katki sõkut toole, purustet seinte ja muude sarnaste asjade pärast! Küll juba noist kummalisist kuulumusist, mis liiguvad suust suhu!

Ent kui Viljandi n. n. „seltskondline autori-teet“ tuleb ja nagu suurema hädaohu ees kisendab: „lõõg kaala sellel kommuniste perel! lõõg kaala!“ Siis olen minagi „suu ja sulega“ neile hüüetelle midagi vastu väitnud, kuid seda nagu miski kohusetunde sunnil. (Oi, milliseid

jutte kõneldakse: koolinoorsoo kongress olla valitsuselt silmapilkset viuldaja E. Sõrmuse vabastamist nõudnud, kes Tallinnas olla vangi pant!)

Tuleb aga ka teistsuguseid sõnumeid, mitte nii naljakaid — kurbi — ja mida uskumast ei saa keelduda. Praegu jutustas üks õpetaja, kuis meie — noorte — külalised ärasõidul end ülal pidand: pillut vanu inimesi vaguñeist välja jne! To jutustaja tuletas meele üht Araabia (ta suur Idamaade austaja) vanasõna, kus üks Vana kõneleb, kuis ta üht Noort vibu-püssiga laskma õpetand. Ja kui Noore lihased olnd küllalt tugevad, et tõmmata ise vibu vinna, siis lendand Noore võimsaist kätest nool Vana — oma õpetaja ja kasvataja — ihhu. . .

Imelik! Ei tahaks nagu usku . . . ent siiski, siiski. . .

Jõudu raugematut. Hoia kaua veel selle adra käsipuid enda käten, mille juhtimine Sinu kätte usaldet!

Ravva Mart.

Aleksander Juhsoni 20. sünnipäevaks.

Olen isikliselt üleliigse juubeldamise vastane, iseäranis kui juubeldetav alles vaevalt esimesest noorusest välja jõudnud. Kuid siiski ei või ma keelduda tunnustamast noortegi teeneid, kui neid tõepoolest on juba 20:ndaks eluaastakski.

„Uudismaa“ päätoimetaja ja tegelik spiritus rector Aleksander Juhanson saab 21(8)II. s. a. 20 a. vanaks, s. o. ta saab alles sel päeval vormiliselt juriidiliseks isikuks, täisõiguslikuks riigikodanikuks, ühe sõnaga meheks täite õiguste, volituste ja kohustustega. Sennine elu ja tegevus on aga olnud A. Juhansonile õige hääks ettevalmistuseks ta meheele: ta on elu jaoks oma osa teoreetilisi teadmisi omandand, võrdlemisi vähese jõukulutusega ja väheste jälgedega mõne nooruse vaimlise lastehaiguse läbi põdend ja, mis pääsasi, väga suurel määral oma tegelikkude organiseerimisandi arendand, kandvama osa meie noorsoo organiseerimistööst omadel õlgadel läbi viies, seega aga väga palju eeldusi luues tulevaseks tegevuseks, tutvusi ja sidemeid sõlmides, teisigi äratades ja juhtides.

Olen olnud lühemat aega tegelik kooliõpetaja. Olen sel lühikesel ajal mitmeidki rõõmu silmapilke läbielanud, mitmedki armsad mälestused tulevikku kaasa võtnud. Tundsin alati rõõmu suuremaid andeid ja võimisi leides omade õpilaste keskel. Võin siin kohal tunnistada, et A. Juhanson kuulus esimeste hulka nende keskel.

A. Juhanson tegevus juriidiliselt täisõiguslikuna mehena algab. Meie loodame kõik, et see mõjuvam ja väärtuslikum saab kui sennine, et A. Juhanson anded meheea end veel suuremal määral maksma panevad, kui senni. Loodame, et A. Juhanson täiel määral väljaarendab ja ärakasutab selle vaimlise jõutagavara, mida loodus talle osaks on lasknud saada.

Villem Ernits.

Dr. Gustav Wyneken.

Saksa noorsoo ajakirjanduses ja kogu vabameelses seltskonnas löi suuri laineid Dr. G. Wynekeni protsess. Wyneken oli üks neist Saksa noorsooliikumise juhtidest, kes uusi kasvatuslisi põhimõtteid hakkas praktilises elus teostama n. n. vabade koolkogukondade näol, mis on midagi pedagoogiliste koloniide taolist, kus lapsed asjatundjate kasvatajate juhatusel elavad ja kasvavad uute meetodide järele. Dr. G. Wynekeni süüdisteti kõlbuse rikkumises, kuna ta kaht poissi alasti olekus suudelnud oli, mis põhjust andis teda homoseksualiteedis süüdistada. Hoolimata Dr. Wynekeni tõendusist ja sellekohasest ringkirjast, et tema juures homoseksualiteedist juttugi ei või olla mõistis kohus ta 2 aastaks vangi. Ülekuulat poisikesist võttis esimene — 17 aastane — kõik endised süüdistus-tunnistused tagasi, kuna teine — 12¹/₂ aastane ülekuulamisel truuks jäi Wynekeni süüdistavaile tõendusile.

Kuigi osa seltskonda otsusest rahuldust tundis, kuna nende „kõlbus“ kaitstud, ei jäänud teine osa otsusega sugugi rahule, nende hulgas ka 16 koolkogukonna õpetajat, kes omas kirjalikus seletuses Wynekenile täit usaldust avaldasid. Ka mujalt lendas sadandeina protestkirju, eriti noorsooliikumise ringkonnist. On loota, et juhtumise revideerimine asjale teise pöörde toob.

Allpool avaldame mõned tsitaadid Wynekeni raamatust „Kool ja Nooruskultuur“ („Schule und Jugendkultur“), mis meid temaga osaltki tutvustavad.

Dr. Gustav Wynekeni „Kool ja Nooruskultuur“ist.

„Vaim on kord juba lõkkele löönud maailmas ja laotub meis möödapääsmatult kui valgus. Ainult tema läbi jaksame öelda mina, mõelda ja tahta, kuidas ei võiks me mitte lõpuks oma mina temaga samastada ja teda tahta?“

„Saan alati tunnustama ja austama nende vanemate püüdeid, kes on kindlast tahtest vallat, et nende lapsed saaksid teistsuguseiks ja paremaiks, kui nad ise on.“

„Isiklus on kodanline ideaal, — kuid järelekaämise truudus on aadelilik ideaal. Sellepärast peab noorus aru saama, et ei ole mitte häbi jääda õpilaseks eluks ajaks, vaid see on suur paremus. Kes ei ole sündind kuningaks, see teenigu end üles rüütliks.“

„Mis meil puudub on uus, tõeline noorus, sest vaevalt teame milline on noorus.“

„Armastus on kõigis olukorras püha vara.“

„Seksuualkasvatus ei tähenda mitte kõnelda sugutungist, vaid teda tunda, tunnustada ja teda kultuurteguriks moondada.“

„Kool . . . Meile aga on noorus inimsoo lootus, meie tahame, et ta meist üle kasvaks . . . Meie tahame teda välja saata maailma mitte kindla tahtega end maksma panna ja läbi lüüa, vaid orgaaniga kõige tarvis, mis hää ja ilus; ja äraostmatu tööarmastusega; ja tahtega nende absoluutvarade najal juhtida oma elu, neid ka omas kutses ja igapäevses elus mitte silmast kaotada.“

„Võitlus vaimu olemasolu, häduse olemasolu eest maailmas — ükski teine võitlus ärgu hõljugu koolielu kestes ülesandena ta vaimu ees.“

„Kired ei saa mitte piirat ja taltsutat kaine ära kaalumiste abil, vaid ainult vastakute kirgedega; ja poliitilise partei elu pimedat kirge ei kaitse mitte riigiteadlised teadmised, vaid: «boni cognitio, quatenis ut affectus considerata tur». Armastus äratunt häduse vastu, kirgline andumise inimkonna vaimule, praktiline usk häduse võitu.“

„Ainult see, kes oma tahtesse heroilise moraali on ülesvõtnud, ainult see, kes on maitsnud uhket andumust pühale vaimule, ainult tema jaksab ka siis veel elus kannatada, ja armastada, just sellepärast, et see teda sunnib sellele uhkusele.“

Ja säärase elu mõiste lipuks, selle sümboliks on kunst. Nagu jumalasaadet däämon kangelase kõrvale, nõnda asendab ka tema end heroilise tahte kõrvale.

Vastus J. A-le „Kas peame laulma, hosianna‘!?’“

Raske on vastata J. A-le loogiliselt kirjutuse „Kas peame laulma hosianna?“ pääle, sest J. A. on luband enesel mõnd kohta muuta ja mõista oma arvamise järele, tehes sarnaseid loogilisi järeldusi, mis ebaõiged ja mitte minu. Katsun vastata selles järgkorras, nagu mulle on kallale tungit.

1) Kõige päält kordan veel, meie noored ei tohi kurta, sest see riisub energia, teeb meid elujõuetuiks. Kurtes saame halleks enne kui pole veel tegutsend me tuline jõurikas noorus. — Terav enese arvustus pole veel kuidagi moodi kurtmine. — See on pahede äratundmine ja siis edasi sammumine julgelt lootusrikkalt tulevikku. Kordan veel: „Kui on valitsemas ülekohus, on rahva oma süü“. — Selle asemel, et omi silmi pisaratega pimestada, vaja välja uurida põhjusi, miks see nii on ja kuidas seda jõhkrust ja ülekohut kõrvaldada. Kuidas mõjuda enese ja kaaslaste noorte pääle nii, et meil oleks ilusam ja ideaalsem tulevik. Tulevik on meie — need pole mitte paljad sõnad vaid on igavene tõde.

Täielises maailmas ei oleks mitte kunsti.“

„Meie tapame mõtlemisega maailma vajadust, kuid mihukese orgaaniga tema hirmsat, toorest, juhuslikku alasti tõde? Meil ei ole nime selle orgaani jaoks, sest ta on identne me viimse olemisega, me sügavama minaga. See mina pole muud midagi kui maailm, tema ise, milles ta tunneb, näeb, mõtleb, tunneb samal ajal oma mõistmatut olemasolu. äraseletamatut tekkimist, õigupoolest oma olemattust. Siin peitub religiooni viimne juur ja ta on hävitamatu.“

Ja juba võib ennustada: Usk ei kustu, ei lagune mitte, vaid mida tugevamaks saab intellekt, seda kindlamini saab ta olemä teadlik selle põhjenemisest, mis on kujunemas usuks. Missugused kujud ta aga tulevate aasta-tuhandete kestes omab — ei tea. Ükski süda ei jaksaks seda tänapäev kannatada, kui teda valdaks häkitselt usk, mis valitseks inimkonda 10 aastatuhande järele.“

Seda teavad meie mineviku noored ja tunneme tulevikus meiegi. jäädes mõõduandvaiks ajaloo arenil. Mida varem saame teadlikeks ja ei lase end kaasa kiskuda paljaist fraasest, seda parem — sest erineb ju kultuurinimene barbaarist oma nägemisvõimega kaugele tulevikku.

Oleksin peri J. A-ga ja ühineksin „Tara-pita“ võitlushüüdega, kui „T.“ tõesti nende looja oleks. „T.“ võitlushüüd on vastukaja, „T.“ on ise jõudnud selle hüüdega ajale järgi. — Jah, esimene samm on teht, vaja teha juba järgmine samm — aeg ei oota — vaja sammuda edasi. — Ainult nende päralt olgu võidet loorberid — kes on tõsised juhid — ja julgelt astuvad ees, vankumata, vaatamata kellele ta peri teeb, kellele ei.

Nüüd ainult hüüdsõnadega välja astumine pole mitte edasi sammumine, vaid paigal tammine. Tunneme neid hüüdsõnu juba revolutsiooni päevilt, kuigi nad siis polnud nii peened, raffineerit. See, mis eluline ja kannab

enese küljes tuleviku märki, on alati vähe toores, jäme ja silumatu — kuid selle eest palav ja eluline.

Aeg nõuab, meie ei tohi enam kobada, vaid peame leidma õige vaenlase kellega tuleb astuda võitlusse.

2) „Koolipingi eest hoolitsemist, loovat kunsti tahaplaanile ehk koguni kõrvale jättes tulla ainult tervitada, kuna see tööliste liikumisele kasuks —.“ Need pole mitte minu sõnad, või õigemini, siin on mu sõnade juure midagi lisat mis mitte minu ei ole. Koolipingi eest hoolitsemist, kui seda teadlikult ja tõsiselt tehakse, tuleb muidugi tervitada — arvan selle vastu ei kõnele ka J. A. mitte. Kui kõneleb, siis teeb seda muidugi teat' aga'ga. Ent „loova kunsti“ tahaplaanile jätmist pole ma kunagi tervitanud. Seletin ainult, see on vaimlise intelligentsi enese süü, kes on jätnud hariliku inimese — valitsevad kihid vaimlisteks vaesteklasteks. Kaitstakse ju ainult seda, millest aru saadakse. Nii on see ka õige, sest muidu pole teadlikku elu, valitseks ajna pimesiku mäng, silmitu autoriteede orjus.

Siis, et loova kunsti tahaplaanile jätmise töölistele kasuks, pole ma kunagi öelnud. — Töölist loova kunstiga kuidagi moodi sidund on J. A., mitte aga mina.

3) J. A. üksib — ma pole kunagi tahtnud piskuga leppida. — Ei, tahtsin ainult öelda omas kirjutuses, et otsitagu vaenlasi õigelt radult, mitte aga säält, kus neid tõepoolest ei ole. „T.“ ja J. A. selle asemel, et asuda reaalse vaenlase kallale, tungivad pääle suure tuhinaga spordile ja koolile, mis iseenesest kuidagi moodi pahed ei ole.

4) Täheandasin ainult möödaminnes kohvikute pääle, ent J. A. teeb eneselle sellest ratsahobuse ja peab kohvikule suure kaitsekõne. Muidugi ka kohvik on iseenesest hää asi, — kuid mitte kui idee, — mitte see mõnutsemine, mis just ongi kodanlaste taimelavaks, kus rasva minnakse ja unustetakse kõik „nooruse lollused“.

5) J. A. on toond omas vastuväites mu kirjutusse uusi vaenlasi juure — mille kallale siis tuhinal asub — ent seda mis ma kirjutand pole, ma ei kaitse.

6) Küsiks J. A.-lt, on tema tõesti, — või kes on need meie, kes hosianna on kunagi laulnud ümbritsevalle närususele? Mina omas kirjutuses küll mitte.

7) Siis tööliste liikumisest. Ma pole katkist ülikonda kunagi kellelegi soovitanud. Ei näe selles mingit ideaali. Küll aga sooviksin, et igal töölisel oleks terve kuub. Ütlin küll, et muretsetagu sellele tumedale tööliselle valgust, ärgu äritetagu ainult nende tumedaid kirgesid. See ei vii meid kaugele — sest ainult tugevat vaimu ei seo keegi, küll aga tumedat.

8) Mina omas kirjutuses ei arvusta „Tarapitat“ ega tarapiitlasi mitte kui kirjanik-kunstnikke, vaid kui kultuuri kandjaid, kellena nad esimeses numbris (sõnade järgi) ka esinesid. Mainit numbris oli sõna võet üldkultuuriliste probleemide üle. Olen nõus, et kirjanik saab võidelda ainult kirjatähga, mitte aga harkidega. — Ühinen ka V. E. märkusega — sest muidu oleks igasugune suur idee absurd, kui ise sellest kinni ei peeta. Kui juba kallale tungitakse sellele „neet kodanlasele“, tungitagu siis juba ka nende karjamaade, nende aluste kallale, mis neid kasvatand ja kus nende võsud kasvavad — mis meile tulevikus uueks risuks töötavad saada. Tehtagu kõik, mis närune, põhimõtteliselt maha — tõmmatagu maha nende templid. Vähe on ainult söimamisest, sest söim ei tungi juba läbi nende rasvase naha.

9) „Rahulolematus ongi esimene samm ilusama tuleviku loomisel“ — õige, kuid see rahulolematus olgu juhiti õige pahe pääle, mitte aga kõige pääle, mis teel ees.

10) Mina omas kirjutuses ei laulnud „hosianna“ oleviku pahedelle — kuid näitasin selle vastu, et ei peaks isikut võetana nii viletsana, et kui ta oma üht külge, arendab — et siis teine külg selle all tingimata kannatab, sest füüsiline saamatus on ühtlasi ka vaimline saamatus.

11) Sporti pole ma mitte ükski „õnnemaale viivaks vaimliseks paleks“ nimetand. Ütlin küll, et sporti niipalju tunnistama peab, kui palju vaja läheb elujõulisele, tugevalle isikule. Kui on mõne ideega halvasti ümber käid, ei

tähenda veel, et see idee rüvetet oleks. Lõbutunnet tervisest ja keha ilust, mängust vabas looduses, selle positiivset külge ei saa keegi paljaste hüüdsõnadega maha tallata.

Muidugi „hosianna“ ei laula me mitte oleva ilmakorra närususele — selgeil, mitte vesistel silmil vaatame olevikku, õppides tundma pahede põhjuse põhjusi. Siis juba astudes ellu, võitleme reaalse vaenlase vastu, koondume ühise lipu alla, parema tuleviku nimel. — Ja milline saab me sõjahüüd olema siis, seda ei tea me veel.

E. J.

J. A. järelmärkus: E. J. „loogilikkus“ ja „meelespidamisvõime“ vastab ka minu eest, nii et mul enam midagi juure lisada pole.

Toimetuselt. — Aamen!

Viljandi kongress ja aja- kirjandus.

Vaevalt lõppes Viljandi kongress, kui koju-sõitvaile saadikuile ja tervele noorsooliikumisele maru tormijooks algas, nii ajakirjanduses ja pärast ka seltskonnas.

„Sakala“st“ algatetuina käisid kõigist ajalehist läbi kohutavad lood ning kirjeldused noorte Viljandis viibimise ajast, mida lugedes muljed saad, nagu oleks barbaarsed tataarid Eestisse pääsünd. Terve Viljandi näis maaga tasa teht olevat; pääle kongressi polnud majul enam ühtki tervet aknaruutu, ei ühtki ukse-linki ega vineertooli — kõik pidi üleujutat olema veest, viinast ja oksest. Kohutav on kõike seda lugeda. Kõik parempoolsed ajalehed sattusid hasarti, jagades mõtlematumaid hoope igale poole, veheldes kätega kabuhirmus, tehes ahastavaid appihüüdeid taeva poole, kutsudes likvideerima me praegust noorsooliikumist, mis me tuleviku hävitavat, Eesti riiki õõnestavat. Räägiti suures võitlushimus „alaealisist lapsist“ (Postimees!), kes kommunistide agitatsiooni ohvreiks olla langend, vastu võttes „rumalad“ resolutsioonid skoutismi, rahvuse jne. suhtes.

Puudus veel natuke, ja noorsooliikumist olekski kommunistide liikumiseks nimetat.

Kutsuti üles lastevanemaid ja kasvatajaid päästma lootusetut olukorda, koputati nende südameile, et nad lapsed nii „üle käte“ minna lasknud ja särasest ebamoraalsest ning võlts noorsooliikumisest osa võtta luband.

Toodi kõik võitlusbabinõud välja, mindi õige tõsiseiks ning hakati targal näol kõsterdama. Lõppude lõpuks sündisid mõned päevakäsud ja korraldused naridusministeeriumilt, mida lugejadki ses numbris leiavad.

Tahame nüüd lähemalt vaadelda siis kõiki noid süüdistusi, mis noorsooliikumise vastu sihit, süüdistusi, millest tingit suur rahulolematuus seltskonnas, niipalju kui võimalik oli jälgida vastavaid kirjutusi ajalehis.

On vale, kui heidetakse ette meile passiivsust, heidetakse ette, nagu tahaks me neid sündmusi varjata, nagu eitaks me neid ning nagu me ise neile sugugi ei reageeriks. See on eksitus, see on vaid pääletungijate võitlusbabinõu, võitlus-pimeduses näht viirastus. Me ei eita Viljandis juhtund korratusi ning ettetulnud väärnähtusi (kuigi nad nii hirmsad ja kohutavad pole, nagu seda „Sakala“ näeb!), mida meil juba kongressil vastuvõet otsuski näitab, ja oleme rohkem hooles asjast, kui seda vahest pimedad ajakirjanikud, õpetajad ning päevakäske jagav haridusministeerium. Me ei ole sugugi passiivid, nagu arvatakse, sest süüdistajad näevad aktiivsust vist küll selles, kui Viljandist koju tulles „lapsed“ kõik „papale“ üles oleks tunnistand ning andeks palund. Igatahes ajalehti me seks otstarbeks küll ei oleks tarvitand ja ei tarvitagi.

Imelikuna paneme tähele, kes nüüd on sõna võtnud noorsooliikumisest ja kasvatuses, kes on toonitand seda suurt kolli, mis ähvardamas. Need on kõik sennised magajad, kes viimaks ometi millestki kinni suutsid haarata, kuigi seda ju ammu teha ihaldasid ning kõigele kõõriti vaatasid. Ei olnud aga parajat aega, kohast momenti — nüüd on see tulnud.

Seda tunnistab „lastevanem“ „Päevalehes“ № 22: „Ta (kongress) avas silmad, ajas neilgi une silmist, kes paksu und nägid ja läbi une kinnitasid, et kõik on korras, elagu me noorsooliikumine!“ Need olid need, kes ei viitsind

osavõtta noorte üritusist, noorte palveile vaatamata, kes neist arugi ei saand, ega saada tahtnud. Nad oskasid ainult klassist sisse ja välja käia.

Ja nüüd tuleb see magaja, hakkab hädaldama ja karjuma ning tahab uusi teid hakata noorsoole andma, aidata noorsooliikumist juhtida õigele teele. Nüüd alles saadakse aru, et „abi tarvis, et appi peavad kõik tulema, kes oma rahva tulevikku kalliks peavad ja kõigepäält lastekasvatavad.“

Kuis korraga nii suuriks aitajaiks võiks saada?

Oleme nõus M. R'iga „Tallinna Teatajas“ № 21, kui ta väidab, et noorsooliikumise juhtijaiks peavad vanemad inimesed olema — oleme seda ammu juba toonitand, ütlime seda ka kongressil — et tarvis on noorsoo-juhte, noorsooliikumise ideoloog, noori vanu — oleme ammu selle puudust märgand.

Kuid neid juhte ei leidu meil praegu, sellest saab ka M. R. väga hästi aru, kui me õpetajail aimugi pole sellest, määrane õige pädagoog peab olema. Nende puudusel oleme sunnit veel edaspidigi kõbama, ise teed otsima, milles väärsammudki arusaadavalt tegemata ei jää — senni, kui tuleb oodet „Messias“... niikaua...

Olen lugend noorte ajakirju, kus kirjeldatakse õpetajate elu koolis, kus nad jooibnud olekus ja muid ebasamme tehes, hääks eeskujuks õpilasile klassis õpetamisel on.

Ei eksi palju, kui ütlen, et õpetajad Viljandis nois mõningais õpilasis nägid omi selgeid prototüüpe, oma kasvatuses tagajärgi.

Kuis võiks need me juheks saada!?

Kuis võiks need meid aidata!?

Kuidas meil kasvatuses ja noorsooliikumisest aru saadakse, seda näeme väga hästi kõigist neist sõelumisist, kus see küsimus lihtsalt parteiakakeluse tallermaaks muutund.

Me nägime kõik, kui väiklaselt, kui lapsikult ja kui kergelt võetakse me noorsooliikumist, kus mõõduandvaks näib olevat partei, üksik isik, isiklised vahekorrad. Kui keegi vastasleerist, tingimata peab ka vastav liikumine, mida too toetab, maha tallatama.

Me nägime, kuis „Postimees“, „Kaja“, „Päevaleht“ jne. oma sapi välja valasid Annussonidele ja Roosidelle jne. jne., ikka juure lisades — vaat' see on sots, see on isesots jne., nagu see kõik tingimata tähtis peaks olema kasvatuses, nagu peaks siis noorsooliikumine mõni rahvaerakonna või muu -konna liikumine olema.

Vaadake, kui tühjad, kui väiklased näaklejad nad on!

Kui noored kongressil vähe ka targutusilt tegudelle asusid ning tõsiselt oma nooruslikkust väljendid, võttes vastu resolutsioonid, vastukaaluks noorust hävitavaile nähtusille me elus, tahtes leida õigeid radu — siis tõusis mürgel ja nähti kõiges kommunismi.

See on harilik nimi, mis antakse kõigile uuenduskatseile (Tarapita!), see on silt millele on hää pori loopida, kui midagi vastumeelt on.

Siin pörkame kokku tõsiste vanadega: siit algab võitlus noorte ja vanade vahel.

Noortes olnud mingi „võõras vaim“, noortes puhund mingi „võõras tuul“, täis „Vene ving“.

Nad olla kusagilt Aasiast pärit jne. Usume aga, et see „lastevanem“ „Päevalehest“ № 22 ise Aasiast pärit, sest ta ei suuda tõelisest kasvatuses aru saada ning ühtlasi ka mõnest võõrsõnast — nagu seksuaalküsimusest.

Seksuaalküsimuse lahendamise on kasvatuses nii suure tähendusega, et sellest mööda minna võib küll ainult Aasiast tulnud inimene, kel kasvatuses aimugi pole. Sel „lastevanemal“ on kahjuks enesel Vene ving ninas ja punane särk üle pükste tõmmat (sest ammu's ta Venemaa alt vabanes!) — ning kaugel Euroopast. Ei suuda veel üle meid lahutava aia vaadatagi. Soovitame tal tõsiselt „tudeerimiseks“ veidi „ülikooli“ minna, et vabaneks lõpulikult asiatismist.

Alles nüüd, kõiki neid kirjutusi lugedes ja tagajärgi vaadeldes, selgub meile IV kongressi suur tähtsus.

Me ei eksind kui kirjutime „Uudismaas“ № 2: „Viljandi kongress omab eriti suure tähenduse me noorsooliikumise ajaloos, kus tulevad revideerimisele meil sennised üksikõiksed seisukohad skoutismi, kooli, rahvuse,

esteetika jne. vastu, kus rajatakse alles meie noorsooliikumise ühtlane ideoloogia, kus kujuneb meie nooruslikkuse ideeline alus“.

Me ei rajand küll ühtlast ideoloogiat, kuid meil on selge siht, meil on nüüd selge tee, kuhu peame minema ning kuidas.

Seda me ei näind küll veel kongressil, hakkasime nägema aga alles pääle kongressi.

Me teame, et me ei tohi jääda mingi parteivõitluse katselavaks, ei tohi saada jonnijate väikluste ja enesearmastuse tallermaaks, kus nad enese osavust ning diplomaatia andi proovivad. Säraseid nautimiseks ja enese osavuse demonstreerimiseks lutsu pilduvaid karjapoisse noorsooliikumine ei tarvita.

Me teame nüüd, kellega me ühes minna võime, kelle me enestest välja heitma peame — me oleme näind paljude õiget palet — nii noorsoo, kui ka õpetajate seast.

Me nägime oma vastaste tühjust. Ammugi oli põlemas neil viha noorsooliikumise vastu, ammugi oli asut ta äranceelamisele — nüüd oli selle markeerimiseks hää juhus, hää moment demonstreerida, me liikumise ideetust.

„Uudismaa“ kongressi kohtu ees.

„Uudismaa“ sai E. K. Keskl. IV kongressil eriliselt pika sõelumise ja arvustamise osaliseks. Terve rida saadikuid proovisid ta kallal enda teravaid hambaid, nii et selle pääle tervelt 4 tundi kulus.

Kuna sääl avaldet mõtted mitmeti huvitavad, avaldame neist osa stenogrammi järele.

Toimetuse aruanne. — Toimetaja A. J u h a n s o n :

Noorsooliikumine on pöördepunktil, õieti küll alles tekkimas, sest mingit „liikumist“ pole senni õieti olnud. Kui lehitseda „Uud.“ eelmiseid aastakäike, siis torkab igalt leheküljelt silma ideetus, sihitus, ilmetus. Ei ole midagi, mis teda lubaks nimetada noorte ajakirjaks. Alaealistest kaastöelistest ja toimetustliikmeist on selleks vähe, eriti kui need füüsilised noored vaimliselt nii vanamehelikud. Nii see edasi kesta ei võinud. III kongressil valit toimetuse võttis, ajakirja sihis põhjaliku

Kas räägiti skoude kongressi ajal ettetulnd joomisist, kas pandi seda tähele — ei — vaigiti surnuks, nagu skoudid ei oleks'ki me tulevik! See oli tarvilik poliitikalle.

Sellele vaatamata oleme jäänd eetilisemaks, kui me kasvatajad ja vanemad, oleme jõudnud kõrgemalle oleviku õhkkonnast.

Oleme puhastund. Oleme kindlamaks saand, sest tunneme enestes juba reaalselt jõudu, mille eest tänu me kõigile ütleme. Tunneme omi vastaseid. On piir tõmmat noorte ja vanade vahel, uue otsijate ja vanul positsioonel tamujate vahel.

Tunneme enestes värsket, jõulisemat tahet murranguks, tunneme suuremat ja tugevamat opositsiooni kõige hallitanu vastu ning täname Viljandi kongressi ning kõiki vanu, kes üles ärgand ja aknast väljagi vahtima on tulnud, ka meie haridusministeeriumi, kes õige „elavalt“ hoolt on hakkand kandma tõsiste noortegi eest (mitte ainult laste!).

K. L.

muudatuse ette, väljendades uut sihti I numbri eessõnas. Seda uut sihti ei ole küll senni täiel määral suudet teostada vastava kaastööliskonna puudusel, ning osalt ka ainelistel põhjustel on tulnud edasi käia kompromissi teed.

Toimetusel on korda läind kontakti luua rea tuntumate noorsoosõbraliste isikutega, kes kuuluvad meie paremate kirjanikkude ja seltskonnategelaste hulka ja kes vaimliselt tihti nooremad meist endist. See on ajakirja vaimlise nivoo pääle tervendavalt mõjund ning mõjub loodetavasti edaspidigi. Mingit vanade meelevalla alla sattumist siin karta ei ole, sest selleks on Toimetuse isikute valikul küllalt ettevaatlik.

Aineliselt ei ole ajakirja seisukord mitte hiilgav. Lugejate arvu poolest ei ole ta teiste Eesti ajakirjade hulgas küll mitte viimasel kohal, kuid see eest on hind õige madal

hoit. Kui kurdetakse huvi puuduse üle „Uud.“ vastu, siis tuleb seda seletada mitte niivõrd „Uud.“ sisulise kehvusega, millest õieti enam juttu olla ei tohiks, vaid üldise vaimliste huvide puudusega. Võtke meie ilukirjandus. Palju on õppurkonnas selle ostjaid? Ehk palju loetakse õppurkonnas teisi ajakirju? Võrreldes sellega on „Uudismaa“ suutnud veel küllaltki palju huvi äratada ja laineidki lüüa. Usun, et ma ei liialda, kui ütlen, et „Uud.“ on saamas teenäitajaks meie noorsooliikumises, noorusideoloogia kujundajaks ning hooandjaks. Loodan, et see kongressi poolt hääkskiitmist leiab.

Selg (Haapsalust). Tänavuse aastakäigu esimeses nr.-is räägitakse meile jällegi sihtide muutmisest. On ju sääli sihte muudet iga aasta, või mitugi korda aastas. Muutus 3-da aastakäigu algul oli paremuse poole: „Uud.“ muutus „Riigi Teataja“ sarnasest ajakirjast noorsoo häälekandjaks. Sedasama ei saa mitte öelda tänavuse aastakäigu kohta. Päälegi ei ole see muudatus seaduspärane, kuna see Keskliidu poolt kinnitamata.

Selle aastakäigu algul on sissevõet mingisugune programmkõne täis kõlisevaid sõnu ja vastukohti. Siin seatakse sihiks tõsta noorsoos protesti vaimu, millega meie aga ometi kaugele ei saa. Säälijuures nõutakse teises kohas hoopis vastupidist. Programmkõne järele pidavat „Uud.“ poliitiliselt erapooletuks jääma, kuna ta aga tegelikult on täis kristlikku karskusvaimu. Nii et erapooletus ainult sõnakõlksuks jääb.

Braats (Tartust): Selg on sellepärast „Uudismaa“ vastu, et vanemate poolt tulevat vaimu kardab. See ei või meile aga hädaohhtlikuks saada, sest võib ütelda, et „Uud.“ järele kaalub, keda nimelt vanematest oma ümber koondada. Noorsoole kaasatundvat osa õpetajaskonnast ei saa „U.“ kaugele hoida. Tähendeti, nagu oleks „Uudismaas“ liig palju kristlikku ja karskusvaimu. Üks vaim peab peab tal aga olema. Igal ühel on aga oma maitse, ja mõnele seisab „Meie Mats“ ligemal kui „Uudismaa“.

Tutt (Tallinnast): Selgub, et „Uudismaal“ lugejaid vähe on. See on sellepärast, et „Uud.“

lugeja arenend peab olema. Neid on aga väike hulk, kuna mass sellest mitte aru ei saa. Tööliste noorsugu ei saa sellest mitte aru, seepärast ei lähe „U.“ ka edasi. Ma arvan, et palju tähtsam on neid vaimlisest pimedusest välja aidata, kui neid, kes ju valguses on. „Uudismaa“ ei vasta suuremale osale meie noorsoost. Sääli räägitakse karskusest. Mis teeb aga meie valitsus? Valitsus tahab meid ära kihvitada viinaga. Mis mõte sel siis on?

Valitsus töötab meie vastu. Karskusaajal ei ole mingisugust tagajärge. „U.“ on täiesti võõras suuremale osale meie noorsoost. Kes elu realselt tahab võtta, see ei leia säält midagi. „Uudismaa“ lubab erapooletu olla, ei ole seda aga mitte.

Sapotski rääkis õieti, et noorsool peab olema siht, mis on kokkukõlas üldise elu sihiga. Vähemalt kodanline noorsugu, mis jõukamasse klassi kuulub, ilma et sel mingisugust sihti oleks. See liikumine kaob, sest see kord ise on purunemas.

Reinthal (Tartust): Etteheite pääle, miks „Uudismaa“ töölistenoorsoo kõrvale on jätnud, on ütelda, et „Uud.“ ju koolinoorsoo häälekandja on ja mitte tööliste noorsoo oma.

Koolinõunik K u k s (Tall.): Eile oli Õpetajate päeval harutusel noorsoo kirjandus. Aruandja is. Küla tähendas, et vanadele suudab meie kirjandus veelgi midagi pakkuda, kuid noortele üsna vähe, mis neid rahuldada saaks, mis neid ergutada võiks, mis iga kirjandusliku teose ülesanne peaks olema. Neid raamatuid on ainult 2—3 tükki. Küsiti, mis on õieti selle põhjus. Mujal kaevatakse selle üle nii sama. Siin ei ole majanduslikud põhjused, vaid ei leita autoreid, kes oskaks õpilaste kohaselt kirjutada. Nii et see ei ole mitte kerge, õpilaste huvisid täita. See on täiesti loomulik, et seda ka „Uud.“ ei suuda, ja oma kuju parandada püüab; loomuvastane oleks see, kui ta oleks mingisugusse kivenend vormi tardund. Leibnitz on ütelnud, et kui mulle pakutakse tõtt ja tõe otsimist, siis ma tõe otsimise valiks. Keskkoolis kantakse kõiki probleeme otsustatult ette. Noor ei taha aga mitte ainult tõtt teada, vaid ka välja, kus ta

seada ise otsida võiks. See on rõõmustav fakt, kui otsitakse, see on ainult elu märk. „Uud.“ järgmised aastakäigud ehk suudavad midagi paremat luua. Võib olla, noored ise suudavad omale luua kirjanduse. Ma arvan, et selle ajakirja järele tarvidus on, arvan, et kui selle ajakirja ilmumine peaks katkema, siis oleks kahju, see peab jätkuma. Teda ei tohi mitte panna kindlatesse raamidesse, piirid peavad avarad olema, nii et need noored, kel on annet ja tahet, võiks oma katseid avaldada. Muidugi peab olema kontroll, see peab aga neid hindama kunstiliselt ja teaduslikult seisukohalt. Ilmutamise viisile aga peavad avarad piirid tõmmat saama. Harit inimese tundemärk on aga teistest lugu pidamine, kuna aga meil siin väga sallimatud ja tigidad ollakse. Vaated võivad lahku minna, meie oleme kõik üksteisest lahkuminevad. Meil on aga momendid, kus meie ühineme. Peame üksteist kritiseerima, kuid ka üksteist austama. Kui mõtted on läbi kaalut, siis peavad nad leidma ka ära kuulamist. Need sihid, mis on üles seat, annavad väga suured avaldusvõimalused. Kui teoseid valitakse ainult nende väärtuse seisukohalt, siis peaks „U.“ kõiki rahuldama. Kildkonna asjaks saamine on õnnetus, ei tohi aga ka ainult lugejate nõudeid silmas pidada. Siin on tegemist ajakirjaga, mis on häälekandja, ja tahab olla ühtlasi ka noorte katselavaks. Kui ta peaks ainelist kitsikust tundma, siis peaks ta abi mujalt saama. Ma tervitan omalt poolt seda asja. Siin kõrval peab aga meie vanemate näpunäiteid tähele panema, mis seda hoopis sisukamaks aitaks teha.

Õpet. Schönberg (Tartust): Üleüldse võib tunnistada, et „Uud.“ on paremaks läind. Olen lugend kõiki „Uud.“ nrid ja paremus on märgatav. Teine küsimus on see, kas ta võib ennast veel nimetada noorsoo ajakirjaks. Seda ei saa mitte ütelda. Vaid „Uudismaad“ toimetavad need, kes õpilaste ringkonnast väljaspool seisavad, ja see on nende häälekandja, kes oma põhimõtete järele noorsugu oma all hoida tahavad. „Uud.“ peaks olema ühingute häälekandja. Üks lause on meelega jäänd: „Uud.“ peab noorsoos protesti

vaimu alal hoidma. Kord pidi aga kuristik õpetajate ja õpilaste vahel kaduma!

Kaaver (Võrust) Teeb ettepaneku „Uud.“ toetada samal kujul. Meil on mindud liiga kaugele, ja sellest siis reaktsiooni tagakiusamine. On nõut, et peaks olema „Uud.“ massiline arusaamine. Mass ei ole aga väärtuste kandja, mis noorsool on. Selle pärast on kirjandusliku proletaarsuse seisukoht vale. Aeg nõuab hoopis muud. Tahaks võtta sõna protesti vaimu ja „Uud.“ värvingu kohta. Ilma kaaoseta ei sünni mingisugust loomingut. Sellepärast näeks ma „Uudismaas“ rohkem protesti vaimu. Edasi tahaks ütelda, et „Uud.“ on senni puudund filosoofiline arusaamine. Peaks püüdma rohkem filosoofilist kultuuri.

Juhanson. Lõppsõna. Suurem osa süüdistusi on keerlend selle ümber nagu oleks „Uud.“ kristlik-karsklaste häälekandja. Mis puutub karskusesse, siis ütlen, et päale eilase õhtu „Uud.“ seda veel rohkem peaks olema! (Äge käteplagin). Mis puutub kristlikusse, siis otsitagu seda mujalt — „Uud.“ juurest leiata seda kõige vähem.

Kui õpetajaskond tuleb arvustama „Uud.“, siis peab küsima, kas peab noorsugu ise omale otsima sihid, või peab selle andma õpetajaskond. Kindlasti kasvatajad! Seda ei ole aga meie õpetajaskond mitte teind, seepärast olgu tervitet meie endi otsimine. Meie õigus on nõuda niisugust kasvatust, mis annaks meile kohased sihid. Kasvatus-süsteemid peaks tuleviku vaimule vastama.

Leiti, „Uud.“ olla ikkagi enam arenenute ajakiri. Ta peabki seda olema. Õpetajaskonnaga on olnud läbirääkimisi, kas ei saaks teda välja anda rohkem nooremate huvide kohaselt. Temas soovitati ilmutada reisikirjeldusi Indiasse, tõlg't jutustusi jne.

Meile ei ole see mitte vastuvõetav ja „Uudismaa“ seda tegema ei hakka. Kui õpetajaskond selle kavatsuse juure jääb, siis ei saa meie vahel kontakti olla. Ma ei usu aga, et see arvamine õpetajaskonnas üldine oleks.

Meile ei ole õpetajaskond näidand, mis-sugused meil sihid peaks olema. On ainult üksikute tähtsusetu asjade kallal nirgitset.

Meie oleme õpetajaskonnalt üldse väga vähe saanud. Poolehoid on meile senni ainult üksikutelt.

Süüdistetakse, et „Uud.“ kaasatõttavad inimesed väljastpoolt keskkooli. Ei ole aga õige nõuda, et inimestel, kel keskkooli lõputunnistus taskus, enam noorsooliikumises midagi öelda ei ole.

Protesti vaimu kohta ei ole mul päale is. Kaaveri enam midagi juure lisada. Ärgu seda protesti vaimu nähtagu haridusministeeriumi vastu lapsikult protesteerimises, vaid meie vaimlise korrupsiooni vastu olgu ta sihit. See ei ole ka mitte lõhe tekitamine õpetajaskonnaga, sest niisugust protesti vaimu ei ole mitte „Uudismaas“.

„Uudismaa“ valivat ühesuguse mõõdupuuga noorte ja vanade töid. Seda tehakse meelega. Kui on samale ainele parem töö vanemalt isikult, nooremalt aga nõrgem, siis valitakse kindlasti esimene. Noorsoo ajakiri ei pruugi mitte olla ainult tähti õppijate kirjutet nii nagu „Lasteleht“ pole laste kirjutet.

Mis puutub „Uud.“ murdesse, siis ei ole siin tegemist ei Lõuna ega Põhja-Eesti keelega, vaid on silmas peet ainult keeleuudendust. Enne selle tarvitusele võtmist on läbiräägit keeletundjatega ja teadlastega. Päälegi pole me ses suhtes kuigi kaugele läind.

Üleüldse on „Uud.“ arvustet pääliskaudselt. Miks ei arvusteta relatiivselt? Miks nõutakse näit. nooruslikkust just nüüd? Kas oli „Uud.“ endiste aastakäikude juures nooruslikkust rohkem? Nüüd kus algus on teht, miks tullakse nüüd süüdistustega? Ehk näidake mulle teiste noorsoo ajakirjade nooruslikkus ja suured ideed.

„Uudismaa“ peab rehkendama ainult selle ringkonnaga, mis olemas on. Meil ei ole olnud kusagil teist vaimu.

On old etteheidetega liiga ühekülgne. Nõutakse seda, mida iseeneselt ei nõuta.

„Uudismaa“ teenuseid noorsooliikumises saab vaevalt keegi salata. Käesolev kongress

aga ei ole meile, Toimetusele, midagi uut annud. Toon, milles siin kõneldi, on äärmiselt väiklane.

Häaletamisel võeti rõhuva häälteenamusega vastu ülemineku vormel, kus „Uudismaa“ sennine kuju täiesti häaks kiidetakse.

E. K. Keskl. IV Kongress

Viljandis, 4, 5 ja 6 jaan. 1922.

Kolmapäev, 4 jaan. 1922.

Kongressi avab kl. 1/4 12 Sekretariaadi juhataja N. Käbin orkestri saatel.

Kongressi tervitavad: Vilj. maak. koolinõunik **M. Roots** — Haridusministeeriumi nimel; **V. Peet** — E. Õpet. Liidu nimel; **J. Orrik** — Vilj. Õpet. Liidu nimel; koolinõun. **A. Maide** — Vilj. linna kooliv. ja haridusnõukogu nimel; koolinõun. **A. Kuks** — Tall. Koolin. Liidu Vilistlask. nimel; **H. Roos** — Õpetajate Päeva nimel ja **H. Rikkand** — „Noor-Seppade“ Pääkorterini nimel..

Tervitustelegramme olid saatnud: Haridusminister **Bauer**, Läti Noorsoo Liit, Ülem. E. Noorsoo Ühendus, noorte ühing „Tungal“, Dr. **Hermann Jürgenson** ja ajak. „E. Skout“.

Kongressi juhatajaks valitakse ühelhäälel prof. G. Suits. Tegevjuhatajaks: E. Kadak (Tall.), A. Juhanson (Tartu) ja M. Raud (Vilj.). Sekretääreks: J. Mooses, L. Rootsmann, H. Raudsepp, G. Selg, V. Rebane ja V. Mälson. Mandaatkomisjoni: E. Ostrov-Laid, B. Ingel, L. Ots, V. Hübner, H. Urm ja K. Gustavson.

Päevakorda täiendatakse ja muudetakse ref. järjekorda, nii et ta lõpulis redaktsioonis järgmisena kinniteti:

1. Avamine.
2. Juhat. valim.
3. Mandaatk. valim.
4. Päevakorra kinnit.
5. Aruanded.

- a) keskorgaanelt
- b) ühinguilt.

6. Valimised.

7. Referaadid :

1. Noorsooliik. ülesanded — A. Juhanson.
2. Koolinoorsugu aja pööranguil — E. Kadak.
3. Töökool — J. Raudsepp.
4. Eetika koolin. — L. Sapotzki.
5. Esteet. element koolin. — I. Reiman.
6. Oleviku noorsoo kirjand. — O. Triik.
7. Rahvus uue aja ühisk. probl. — A. Laur.
8. Skoutism ja koolin. — E. Tuulik.
9. Esperanto — N. Käbin.
10. Noorsoo karskust. meetodika — A. Juhanson.
11. Kodumaa tundmaõpp. — O. Reinthal.

8. Koht. algat. küsimused.

9. Läbirääkimised.

Erakordselt päevakorda võet talispordi võistluste küsimus antakse komisjoni, kuhu iga linna saadikud valivad 3 sportlast.

Kinnitatakse mandaatkomisjoni aruanne, ning tunnistatakse kõik mandaadid — kokku 98 — maksvaks. Hiljem kinnitatakse veel 10 mandaati.

Otsustatakse saata tervitustelegrammid : Riigivanem **K. Päts'ile**, Läti Noorsoo Liidule ja Karjala noorsoole.

Aruande Sekretariaadilt kannab ette N. Käbin. Aruanne kinnitatakse. Liikme-maks Keskliidule määratakse 5 m. liikmelt poolaastas. Tasumise tähtpäevaks 1 nädal enne koolitöö lõppu poolaastati. Riiklise toetuse asjus võeti vastu otsus : „E.K.K. IV K. avaldab soovi, et Keskl. toetussumma Riigi 1922 a. eelarves suurendamist leiaks, kuna vähem-teguvõimsatele skoutidelle märksa suuremad summad eelarves ette näht“. Keskl. Eelarve läbivaatamiseks valitakse komisjoni, koosseisus : A. Juhanson, E. Ostrov-Laid, P. Allik, Vihalem, Tarning, Taalman I (Viilj.) ja Taalman II (Tall.).

„Uudismaa“ aruande esitab toimetaja A. Juhanson. Pääle vaidluste võetakse vastu otsus : „E.K.K. IV K. tunnistab „Uudismaa“ sennise toimetuse programmi ja tegevuse täiesti hääks ja läheb päevakorras edasi“. (Poolt 60, vastu — 10, erap. 8).

Neljapäev, 5 jaan.

Vahepääl esineb aruandega spordi kom. esitaja, kelle ettepanekul Viljandis pidamata-jäänd võistlused 5—19 veebr. ümber Tallinnas otsustetakse ära pidada. Võetakse vastu võist-luste määrustik.

Erakordselt saab sõna A. Juhanson, arvustades koolinoorsooliitlaste ülespidamist Viljandis. Võetakse vastu otsus : „E. K. K. IV K. mõistab kategooriliselt hukka nende õpilaste ülespidamise, kes peol „Koidus“ end ebakorrektselt ja koolinoorsooliitlaste au vasta-selt ülal pidasid, ning nõuab Koolin. Liitudelt korrarikkujate õpilaste vastutuselevõtmist“. (Poolt 68, vastu — ühtegi, erap. — 7).

Järgnevad aruanded. Balti Noorsoo Liidu poolt esineb A. Juhanson. Võe-takse vastu ettepanek astuda Balti Noorsoo Liitu; kiidetakse hääks väljatöötet põhikirja projekt.

II „Noorte Püha“ Päät. poolt esineb E. Kadak. Võetakse vastu ettepanek : „E. K. K. IV K. juhib Pt. tähelpanu selle pääle, et „N. P.“ eeltöödega enam ruttama peaks“.

Revisjoni k. aruande esitab n. L. Rootsmann. Aruanne kinnitatakse.

Aruanded ühinguil jätakse aja puudusel ära.

Valimised :

Sekretariaati valitakse ühelhäälel : Käbin, Kadak, Raudsepp, Saving ja Laur. Kandidaadeks : Puskar, Nõu ja Hirsch.

Balti Noorsoo Liidu Edustusse : Juhanson (60 h.), Käbin (enamus), Zirkel (30 h.). Kandid. : Reinthal (23 h.), Einer (9 h.).

„Uudismaa“ Toimetuse valitakse endises koosseisus tagasi (poolt — 60, vastu — 2, erap. — 12).

„Uudismaa“ rev.k. valitakse : Reinthal, Mooses, Liin. Kand. Voitka.

Sekret. rev. k. valitakse : Krüger, Remma, Luha, Tarning, Saving II.

Referaadid :

Määratakse kindlaks kokkuleppides referentidega ref. kestvus. Läbirääkimistel antakse sõna igale ühele ainult 2 horda ühe ja sama ref. puhul — esimene kord 6 min., teine k. 3 m.

Et is. Raudsepp ära sõitma peab, lubatakse tal esimesena esineda, referaadiga „Töökool“.

Pääle läbirääkimisi võetakse vastu otsus, kus õigeks tunnistetakse töökooli printsiip.

Reedel, 6 jaan.

Erakordselt saab sõna eelarve kom. edustaja. Komisjoni poolt väljatöötet eelarve, mis tasakaalus Mk. 160.000 võetakse vastu. Vahepäl päevapildistetakse kongressist osavõtjad, mille järel uuesti ref. kuulamisele asutakse.

A. Juhanson: „Noorsooliikumise ülesanded“.

Pääle elavate läbirääkimiste võetakse vastu resolutsioon:

„E. K. K. IV K., konstateerides, et sennine noorsooliikumine on olnud ainult kooli õpingute täiendamine ja süvenemine isetegevuse abil, ilma kindla värvinguta ja ilmeta, näeb noorsooliikumise ülesandeid pääasjalikult järgmises:

1. Noorsooliikumine peab olema kõige päält eetilise liikumine, mis noortes peituvaid hää ja jauni algmeid arendaks ning kaitseks elu ja ümbruse rõveduse vastu, seega kaasa aidates uue, eetilisel kõrgema, inim põlve kasvatamiseks;

2. Kasvatada tugeva ja kindla tahtega inimesi, kes suudaksid vastu panna äraigan kultuurilist progressi takistavatele traditsioonidele, rajades endi tegevuse elujaatavale idealistlikule aluselle;

3. Luua uus noorte elustiil, kus kooskõlas oleks indiviidi välisilm siseilmaga;

4. Õpetajaskonna ja vanema põlvega läbikäimisel tuleb silmas pidada, et noorsoo põhjendit ja elulised huvid selle all ei kannataks.

Ühtlasi tunnistab kongress tarvilikuks, et noorsooliikumine loobuks tumedaist ideaalest, ning asuks kookreetsemale tegevusele“.

E. Kadak'u referaat „Koolinoorsugu aja pööranguil“ jääb ära, ning järgmisena räägib L. Sapotzki — „Eetika noorsooliikumises“. Võetakse vastu järgmine resolutsioon:

„Meil, noortel, on tahe teostada kõlbusseadused, mis ülesseat kõigi aegade ja rahvaste juhtivate isikute poolt ja ka vastuvõetavad praegusaja teaduses: „tegutseda inimsoo füüsilise ja vaimlise arenemise huvides, ilma et see meid füüsilises kui ka vaimlises suhtes halvaks“. Selleks tahame täielikult ja takistamatult ilmutada oma inimlikku loomust ja arendada harmooniliselt kõiki oma iseäraldusi ja energiat, enne kõike väljatöötades enestes tervikiseloому alust s. t. tugevat tahet kõige hääks, ilusaks ja tõeks. Me tahame vankumatult korraldada oma igapäevast elu sellelt kõrgema ideaali vaatepunktilt.

Sellepärast pöörab Eesti Koolinoorsoo Keskliidu IV kongress kõigi koolinoorsoo organisatsioonide poole ettepanekuga — detailselt läbiharutada kõigi ilmavaadete süsteemid, tungida kasulike ja kahjulike veendumuste, tagasihoidmatuse ja joomise küsimusisse, samuti selgitada teaduslikult seksuaal-probleemi tõelik mõte; saad otsused ellu viia ja harjutada hää, tugevat tahet, korrektsust, mõistlikkust, vastupidavust ja kõrgemat kõlblist distsipliini; tarvitada mõistlikult oma energiat ja ilmutada vaba, seltsimehelikku ja jaunist vahekorda teise soo esitajate vastu.

Eesti Koolinoorsoo Keskliidu IV Kongress soovib järgmiseks kongressiks saada vastuseid kohalise koolinoorsoo kõlblise enescharimise ja isetegevuse üle“.

J. Reiman — „Esteetiline element koolinoorsoos“. Võetakse vastu resolutsioon: „E. K. K. IV K. leiab, et noorsoo esteetiline tasapind ei seisa tarvilisel kõrgusel ja tunnistab: on vaja rohkem rõhku panna esteetilise arenemise pääle, kriipsutades alla ilutunde suurt elulist väärtust ja harivat mõju“.

O. Triik'i puududes langeb ta referaat ära.

A. Laur — „Rahvus meie aja ühiskondlise probleemina“.

Võetakse vastu otsus: „E. K. K. IV K., silmas pidades, et rahvuslikud ettevõtted tänapäevani

tihtipäale on saand mantliks tagasikiskuvaile jõudele, kes võitlevad ainult oma kihi huvide eest, otsustab rahvuslike elamuste päale vaadata kritiseerivalt ja ainult siis rahvuslike ettevõtteid toetada, kui on garanteerit tõesti nende üldrahvuslikkus“.

Et E. Tuulik haige, ega kongressil ei viibi, võtab tema asemel skoutismi kohta sõna V. Kaaver. Ettekandele järgnevad läbi-rääkimised, mis haruldaselt ägedaks muutuvad: trambitakse, vilistetakse ja plaksutetakse läbi-segamiini. Lõpuks võetakse väikese häälteenamusega vastu järgmine resolutsioon: „E. K.

K. IV K. tunnistas skoutide liikumise ebaõigeks ning vaenuliseks noorsooliikumisele ja nõuab selle rutulist ärakaotamist noorsoo keskel“.

Hilise aja tõttu lõpetatakse referaatide kuulamine, üle minnes järgmise päevakorra punkti juure — kohtadel algatet küsimused. Paide Koolin. Liidu edustaja tõstab küsimuse üles, kuidas vaatab kongress kunstnik E. Sõrmuse kutsumise päale Paidesse kontserti andma Paide Koolin. Liidu poolt. Võeti Paide K. L. pooldav otsus vastu.

Kongressi lõpetab E. Kadak lühikese lõppkõnega.

Väljamaa kooliolud.

Referaatõhtu oli reedel tüü. kommertskoolis Tallinna õp.-seltsi korraldusel. Refereeris Hra T. Üssisoo oma Saksamaa ja Skandinaavia reisimuljetest. Kuulajaid oli füüsika-auditoorium täis kogund, pääasjalikult õpetajaid.

Huvitavil näituseil selgitas kõneleja kodusel toonil kuulajaile väljamaa kooliolusid, peatades pikemalt katsekooli (Versuchschule) käsitöö- ja majapidamiskoolide juures. Neis katsekoolides, nagu referaadist järeldada võis, on tunt Saksa pädagoogide Lay, Meumanni, j. t. poolt ülesseat töö ehk õigem tegevuskooli (Tatschule) printsiip maksma pant. Õpitöö aluseks on võet tegevus, töötavad õpilased — õpetaja ainult selgitab ja annab näpunäiteid oma õpilastele. Koolid on võimaluse järele linnast väljas. Iga kooli juures oma maatükk, kus kasvatetakse viljapuid ja peenardel juurevilja. Igal õpilasel on omad puud ja peenardel teat osa juurevilja, mille kasvamise eest ta hoolt kannab, jälgides ja ülesmärkides nende kasvu arenemise. Koolide juures on mänguplatsid, dushikambrid, ujumisbasseinid, söögisaalid jne.

Kooliklassides on pingid tihti paigutatet amfiteaatri kujul, keskkohas poodium, mille külge mõnesugused tööriistad kinnitet. Klassiseinad on ümberringi klassitahvlitega kaet, millel õpilased gruppideviisi omi ülesandeid täidavad.

Võistlus gruppide vahel olla õige mõjuvaks teguriks klassitöö edenemises.

Samuti on koolidel omad observatooriumid, töötoad jne., isegi miniatüür-trükikojad on mõnel pool sisse seat, missuguste asutamist meie paremate keskkoolide juure referent väga soovitas. Nende korraldamine ei tulla tõesti mitte nii kulukas, ja kasu oleks neist suur.

Edasi peatas kõneleja kutse- ja majapidamiskoolide juures Saksamaal. Iga algkooli lõpetaja, kui ta keskkooli edasi ei lähe, peab omale kutse valima. Tahes voorimeheks, lihunikuks, pagariks, rätsepaks ehk kingsepaks õppida, ilmub algkooli lõpetaja oma tulevase õpetaja-meistri juure, kes omakord sellest vastavalle ametasutusele teatab.

Õpitakse 3—5 aastat nii praktiliselt, kui teoreetiliselt oma kutse alal, mille järele sellipaberid käsitöölisena saab. Edasitöötades antakse meistrieksami, kuid meistridiploomi omandamiseks on minimaalne vanus 25 aastat. On keegi meistrieksami varem annud, peab ta diploomi järele niikaua ootama, kuni 25-aastaseks saab. Meistrieksami andmine sünnib vanade vilund ja kauatöötand meistrikollegiumi ees. Et meistriks saamine püsiva ja kestva, tihti vaevarikka tööga ühenduses, siis on ka väljateenind meistrite enesetunne suur.

Referent tõi huvitavaid ja iseloomustavaid juhtumisi Saksamaa elust, illustreerides sarnaste meistrite enesetunde avaldusi, mis mõne teadusemehe-professori omadest põrmugi maha ei jää. Nii käsitöolistega. Tahab keegi vooimeheks õppida, siis peab ta enne pika loenguteseeria hobusega ümberkäimisest, tema toitmisest, rautamisest, tervishoiust jne. läbi kuulama, kui temale hobune kätte usaldetakse. Siis algavad sõiduharjutused — alla- ja ülesmäge, esiteks kõrvaltänavail, kus liikumine väiksem ja säält vähehaaval südalinna, kus liikumine niivõrd elav, et hobusejuhtimine vooimehelt tõesti suurt oskust nõuab.

Majapidamiskoolides õpetetakse toiduvalmistamist, lauakatmist, pesupesemist, kuivatamist ja triikimist, lapsekasvatust, haigepõetamist jne. Kõigis neis harudes pannakse rõhku teoreetilise ettevalmistuse, eraldi praktilise oskuse omandamise pääle. Nõudmised õpilastelt puhtuse, korralikkuse ja muu suhtes on suured. Siin torkab silma saklastelle omane pedantism nimetat küsimustes, mis tihti õige koomilisteks juhtumisteks põhjust annab.

Referaati demonstreerisid pildid kaleidoskoobist.

(„Vaba Maa“).

Noorte ajakirjandus.

Ulgomail.

„Vivos Voco“. Zeitschrift für neues Deutschland. Herausgeber: Franz Carl Endres, Hermann Hesse, Rich. Woltereck. II aastakäik 1921.

„Vivos Voco“ ei nimeta end küll otsekohe mitte noorsoo ajakirjaks, olles igal alal tulevase Saksamaa ideede kandjaks. Ent ometi seisab ta noorsooliikumisele niivõrd ligidal, et põhjust küllalt on teda siinkohal puudutada.

Saksamaal on väga moes raamatute jalustrabavad päälkirjad. Nähtavasti on see äriliselt kasulik. Isegi meie vaesete raamatukaupluste akendelle ilmuvad järjest uued nimetused, ühed üllatavamad, kui teised. Tihti ei peida aga need kõlava tiitliga kaaned endi vahel kuigi väärtuslikku sisu, ja ostjal ei jää muud üle, kui raamat pettumusega nurka visata.

Sama haigust põeb suurem osa säälseid noorsoo ajakirju. Nende nimetused ja kirjutuste päälkirjad on kõlavad. Igalpool ikka „uus“, „noor“, „hää“, „ilus“ jne., ent milline sisu neile nii paenduvaile mõistele ant, ei selgu igakord mitte, kuigi kirjutused otsast otsani läbi loed. Kummartatakse mingi ebamäärase, vormitu udukogu ette, mille nimi uus inime ne, räägitakse mingist suurest liikumisest — noorsooliikumisest — ent milline ta ideoloogia ja konkreetseid tegevusalad ning saavutused, jääb jällegi tumedaks. Kõik on nähta-

vasti alles kujunemas, otsimise ajajärgus, millele kahjuks iseloomulik suurte sõnade tegemise maania, mis kestab juba mõnda aastat.

Sarnaste ajakirjade hulka kuulub ka „Vivos Voco“. Räägitakse väga palju praegusest kultuurikriisist, idealismist, inimsusest jne. Ent kõik see suudab luua ainult minutilise meeoleu ja mitte rohkem. Kohati leidub aga ka võrdlemisi asjalikke artikleid, mida tõsise huviga lugeda võib ja millel ilmavaate kujunemise kohta tihti suur mõju. Iseäranis ihu ja hingega näib asja juures olevat H. Hesse (kelle nimi ilukirjanduse harrastajaile kaunis tuttav tohiks olla), kelle kirjutused ka harilikult tuumakamad.

Ajakirja kaastöolisteks on terve rida vanaid jõude, kelle nime õige tihti mõni teaduslik aukraad täiendab.

Ajakirjaga kaasas eralisana on laste ja üliõpilaste eest hoolekandebüroo „Mitteilungen“. Üleni näib ajakiri üliõpilaskonnale kõige ligemal seisvat. Sisuliselt peaks ta aga ka meie koolinoortsugu huvitama, sest olgu see sisu nii laialivalgus, udune ja lööksõnaline kui tahes, ühte ei saa aga mitte salata, et ta lugejas kogu elu ja kultuuri pääle palju tõsisema ja sügavama vaate esile kutsub.

„Sonne“. Monistische Jugendbewegung. Ilmub kord kuus à 16 lk.

Paralleelselt üldise ja parteilise noorsooliikumisega käib Saksamaal kaunis intensiivilt oma rada ka monistline noorsooliikumine, eesotsas endi ajakirjaga, mille nimi „Sonne“. Varem olid nad ühenduses Saksa Monistide Liiduga (vanad), ent erinesid hiljem iseseisvaks organisatsiooniks. Isegi monism, see teaduslisele positivismile, Haeckeli ja Ostvaldi vaimus, rajat liikumine näib rohkesti muutund olevat ajavaimu mõjul. Siingi on moodne idealism ja inimsus läbi löönd, tõmmates punase vöödi üle „Sonne“ lehekülgedele. On raske öieti öelda, milles nad erinevad muust noorsooliikumisest ja teistest noorsoo ajakirjadest, nagu „Junge Menschen“, „Vivos Voco“ j. t. Sisuliselt tundub ta eelmistest veidi nõrgem olevat, milles võib olla osalt süüdi ta väike kaust ja harv ilmumine. Igatahes ei näi neis ringkonnas vaimlist jõudu väga palju olevat.

„Der Weisse Ritter“. III aastak. 1921.

„Der Weisse Ritter“ Saksa uuspfadfindrite (Neupfadfinder) ajakiri torkab teiste hulgas silma oma algupärasusega. Ilmub tarviduse järele võrdlemisi kehakana albumina numbrite järjekorras, iga number eriküsimusele pühendet. № 1 ilmub jõulu numbrina, № 2 päälkirja all „Heimat und Welt“, № 3 — „Ein Heft über Kunst“ jne. Iga vihk seisab kahest osast koos, kummagi leheküljed eraldi numereerit, nii et aastakäigu lõpus võimalik neid lahus kokku kõita. Esimene osa sisaldab numbri nimetusele vastava sisuga kirjutusi, teine aga kannab „lisa“ nime ja sisaldab ülevaate üleilmilisest skoutide liikumisest. Mõlemad osad on üsna huvitavad, eriti viimane, mis ilusa ülevaate annab skoutidest igas ilma ääres. Ideeliselt lähevad uuspfadfinderid harilikest skoudest ja pfadfinderitest mitmeti lahku, austades enam vabamat liikumist ja süvenemist loodusse, kui milita.istlist distsipliini, ent „Pühast Jürist“ ja muust sarnasest pole nemadki veel vabaneda suutnud. Iseäranis õpetlik ja huvitav peaks „Der Weisse Ritter“ olema meie skoudele, kuna ta lugemine vähemalt osaltki nende juhtide vaimuvaesust vähendada aitaks.

„Pyrkijä“. Nuorison rientojen kannattaja. Toimetajad: Martti Alpiranta (vastutav) ja A. Ripsaluoma. Toimetuskolleegium: Santeri Alkio, S. Levämäki ja Niilo Liakka. Helsinki. Vyökatu 9A. Hind 10 smk. aastas. Ilmub kord kuus à 32 lhk. 32 aastak. 1921.

Vana on Suomen Nuorison Liitto (Soome Noorsoo Liit¹), vana ka ta häälekandja „Pyrkijä“. Kogu liikumise eesotsas, ka ajakirja toimetuses leiame sarnaseidki nimesid, nagu Santeri Alkio, Niilo Liakka j. t. kes üldtunt kirjanikud ja seltskonnategelased-ministrid (Alkio koguni presidendi kandidaat). Väliselt on ajakiri lihtne, vanamoeline, sisuliseltki veidi kõsterlik. Igatahes noorusest ja noortest on siin jäänd ainult nimi. Iga number sisaldab S. N. L. kui ka üleni rahvanoorsoo huvide kohaseid kirjutusi, puhtorganisatsioonilisi kirjutusi ja tubli osa kroonikat. Kuna liit ise suur, siis on ka ajakirjal lugijaid rohkesti — ligi 10.000. (Liidus liikmeid 66.000), seega loeb ajakirja umbes 15—20 protsenti liikmeist. Ajakirjas on kaunis tugevasti toonitet karskusasi.

Nuoren Voiman Joulu. 1921. 96 lhk. Hind 7 smk.

„Nuori Voima!“ on harilikuks kombeks kolm aasta viimast nummert ühiseks jõulualbumiks liita. Sarnase liitumise tulemusena esinebki käesolev album. Sisu jaotuse ja üldlaadi poolest ei erine ta pea milleski harilikust „N. V.“ numbrist, pääle lehekülgede arvu, mis muidugi kolmekordne Jõulude puhul tehakse muidugi kaunis palju pääliskaudseid sõnu Jeesusest, jõuluvanast jne. Rohkesti ruumi on ant ka astronoomiale ja ülesannetelle. Välimuselt on album meeldiv, sisuliselt nagu „N. V.“ kunagi meie seisukohalt liiga unine.

„Noored Kommunaarid“. Venemaa Noorte Kommunistliku Ühingu Keskkomitee Eesti Sektsioonide Keskbüroo kuukiri. Peterburis 1921.

1) Ühendab enda ümber rahvanoortsugu, olles üldharidusliste sihtidega.

(Oeh! Jõudsin nime kirjutamisega lõpule annab aga vändata!)

Olen mitmel puhul märkand huvi piiritaguse noorsooliikumise vastu, kuna loodet leida säält uusi vorme ja uut ideoloogiat. Loomulikult lehitsin ka mina suure huviga kättesattund „N. K.“ aastakäigu läbi. Kuid pettumus oli suur. Tunt lööksõnalised korrutused ilma-revolutsioonist, kommunismi ülistused, kirjad ning imelood „valgest Eestist“ jne. Uuest ideoloogiast, tõsisest nooruslikkusest — jälgegi. See on kitsarinnaline parteiajakiri — mitte noorte ajakiri. Muidugi võivad ju ka noored organiseeruda puhtparteilisel alusel, ja säälnad seda teindki, kuid seejuures peaks neil ometi kulund parteidogmadelle midagi uut, oma juure lisada olema. Nende programm peaks märksa ideelisem ja puhtam olema; kahjuks ei näe seda siin mitte. Õieti ei leiagi kogu ajakirjast programmilisi artikleid kuigi palju, vaid suurem osa ruumi on täidet jooksva materjaaliga: kongresside ja koosolekute kirjutustega, kirjadega ulgomaade kommunistlisest noorsooliikumisest, kirjanduse ülevaatest ja ilukirjanduse osast. Stiil ja keel on küll märksa kultuurilisem, kui seda mõni aasta tagasi nende juures nägime ja meie põrandaaluste väljaannete juures praegugi näeme, kuid „hääks“ nimetada ei saa seda veel kaugeltki mitte.

Vahetevahel tehakse juttu ka Eesti kodanlise noorsooliikumise aatevaesusest, et sellele kirjutuse lõpul muidugi kindlasti „maha“ karjuda. № 9 (juunil 1921) teeb väikselt juttu ka „Uudismaast“, millele muidugi vere- ja sisuvaesust ette heidetakse, nii teoreetilises kui ilukirjanduslises osas. See meie alaline idee- ja aatevaesuses süüdistamine (millele meie vastu ei tarvitse vaielda), laseb oletada, nagu oleksid nemad ses suhtes kõrgemal. Kuid nagu tähendasin, puuduvad neil noorsooliikumises probleeme ja ideoloogiat käsitavad kirjutused täiesti (umbes nagu „Uud.“ II aastak.), kuna ka ilukirjanduse osa midagi uut ei paku. Luuletused ja proosa, mille kirjanduslisest väärtusest tõsiselt juttugi ei saa olla, on harilikult ikka tunt lööksõnade ritta säet kogu, kus harva

midagi omapärast vilksatab. Vanad, ammu läilaks läind eietused töölise kannatusist ja kodanluse prassimisest — see ongi siis nende idee- ja aateküllus? Kaua mõeldakse sarnast koorutamist õieti jätkata? Kas siis isegi Nõukogude Venemaal veel nälgivast töölistest ja priiskavast kodanlusest tuime ridu sepitsema peab ja värsimöödus üleskutseid „vana ilmakorra“ kukutamiseks ilma saatma? Sellest peaks ometi kord jätkuma! Olgu lugu kuidas on meie ideede ja aadetega, endi idapoolsetele naabritele kadedad ei tarvitse meil ometi veel mitte olla.

Vähemalt seda võime rahuliku enesetundega öelda, et sellal, kui meie iga vähemagi noorsoo militariseerimise katse vastu valjult protesteerime, igasugust vägivalda ja verevalamist eitades, säälpool piiri noored vabatahtlikku sõjaväge organiseerivad, sõjalisi harjutusi peavad ja igalt poolt vastu kajab hüüd: tapa! lõhu! purusta! Peaks siis tõesti nooruse sakrament sarnane olema?

„N. K.“ Toimetuse kollegiumi kuuluvad Juhan Hurt, Peter Peterson ja O. Kullerkupp, kellest kaks esimest Eestiski 1917 a. saadik tunt. A. J.

Kodumaal.

„Lõke“. „Järvala“ häälekandja III a. k. №№ 1, 2, 3.

Nagu vesised puud ahjus visisevad, nõnda visiseb ka „Lõke“, mis enam ei lõkenda. Liig palju korratakse ja leelutatakse ühte ja sama — paremat tulevikku, võitluse teed jne. jne. Liig vesiseks, liig tüütavaks läheb see paigal tamumine ning sõnade tegemine. Tehakse sõnu uniselt ja väsinult, mille peegelduseks kõik ette- ja tahavaatamised „Järvala“ aastapäeva puhul. Kui ollakse tühjad, siis ärgu hakatagu „inimesi armastama“ ehk „lahkund seltsimehile“ vemmälvärse taguma, me „suurte“ isamaaliste luuletajate — Söötide, Kuhlbarside, Lippude ja teiste eeskujul. Need kõik on vaid „ersatz“ ained, liig teht, liig väljapressit.

Huvitavad on ankeede resultaadid, mis näitavad, et Koerus siiski tööd armastetakse ja tööd tehakse.

„Vilge“. Pärnu-Jakobi kõrgema rahva-
kooli koguteos. 1921. „Leeki“ kir-
jastus. A. Jürvetsoni trükk, Pärnus.

On näha — oleme tõusnud ruttu, Eesti on
ruttu Euroopa kultuurile järele jõudnud — sest
isegi Pärnu-Jakobi rahvakool annab oma luule-
kogu trükis välja!

Eesti trükimust! Mida see küll välja ei
kannata! Imestama paneb „Vilge“: 40 lhk.
täis sonimist ja unistamist, täis muret, rõhu-
mist, raskust, tumedust, viirastusi, hoigamist,
udu, melankooliat, märtsi hommikut ja lõpma-
tuseni sügist, sügismelankooliat, sügismälestusi
ning sügisõhtut. Mis su hing veel igatseb!

Tahaks lihtsana maamehena hüüda: .

„Poiss — tüdruk, mis sa sonid! Kae, et
adra taha ehk leemekulbi manu saad!“ ja siis
tublisti „juhivitsa“ anda ning kõik haigus,
mure, päävalu, teguvõimetuna ümberlonkimine
jne. välja kolkida. See oleks küll ebaõige,
kuid siiski tarvilik me jõuetulle noorsoole, me
noortsugu suretavale haiguselle. „Poiss —
tüdruk, tee silmad lahti! Käi külma tushi alla!“

Võimatu on arvustada „Vilget“, mida ei
tahaks ütelda, kui ta mitte trükit poleks.

Vilets on keel ja vilets on sisu.

Parem näib olevat J. Andreller, oma
vähesegi sündmustiku tõttu, mida teistel raasugi
pole, kuid see mure, see kurbus ja nutt, see
alaline melankoolia . . !

Kui Koerus näeme tüütavat optimismi,
näeme Pärnu-Jakobis läkastama panevat pessi-
mismi. Kuna esimene positiivne, on viimane
aga negatiivne.

„Tõrges“ № 1.

Viljandi kongressiks ilmus ootamatuna käes-
olev shapirografeerit ajakiri, õigemini ajaleht,
ilmus mingi saladuslise katte all — ei ole
teada ei ilmutajaid ega ilmutamiskohta, kuigi
seda vahest aimata võib.

Näeme ajakirja taga õiget tahet uue järele,
jõulist soovi murranguks, kuigi vahest ainult
shesti, ainult lööki näkku, ilma uue kätte-
näitamata, ilma konkreetsema sihita. Huvitav
on „Tõrgeslaste manifest“, hüüdega „Teo juure“!

Pääle kergesisuliste „tõnkamiste“ leidub ka
kaks tõsisemat ning jõulist kirjutust: „Noorile
noorsookasvatatajaile“ ja „Eest ära!“

Esimeses tõmmatakse maha troonilt me
praegused organisatsioonid, ühes nende juhe
ja referaadega, kuna teises leidub vägev hüüd
„aatelageda janditamise vastu noorsooliikumise
ilusa lipu all“! „Elagu ärkav vaimline kääri-
mine, elagu vaimline ja ideeline revolutsioon“.

Jääme huvitusega ootama järgmisi numbreid.

„Noor-sepp“. № 3 ja № 4.

Ei tahaks enam sõeluda „Noor-seppa“, ei
tahaks enam arvustada — seda on juba teht ja
selleks ei tahaks raisata „Uudismaa“ ruumigi.

Ajakiri ei paku enesest mingit huvitust,
pääle Dr. H. Jürgensoni vale aluselle rajat
skoutismi (pro „skoutiismi“) kasulikkuse teooria.
Lubatagu mul vaikida „Jõulu jutukesist“ ja
„Laulest merele“ — need võimatu lapsikud,
algelised.

Jälgime huvitusega, kui kaua taovad noor-
sepad oma „laagrielu“, „eksamite kavu“ ja
„esimest abi“ — tahaks anda neile „teist
abi“ ja nimelt — võetagu „Noor-sepa“ keeleks
juudi keel. Nii kui nii ta palju enam maha ei
jää! Oh me rahvuslikkus!

Iseäralise huviga jälgin „Noor-sepa“ viima-
seid lehekülgi — sääal leidub kõige huvitavam
skoutism: „Autode rahuloldav kiirus“, „Ratsa-
võistlused Tartus“ jne. jne. Noorsepp-ideoloog
on pääle ad. Pitka veel küllalt!

„Eesti Skout“ № 6 ja № 7.

Kui meil „Noor-sepaga“ muud teha polnud,
kui naerda, siis „Eesti Skoudiga“ ei oska
sedagi teha, tahaks ennem küll nutta, sest
hale, hale on me noorsoost, kes liigub skou-
tismi tähe all, kes liigub sääalses vaimlises
tühjuses (mida papa Jürgenstein ja leegion
teisi (pooldavad.), päevakäskude ja reaõppuste
komöödias.

Ühe „raaporti“ annaksin omalt poolt kirjanik
Oskar Lutsule jumalaga jätmiseks:

„Joosep Tootsil on tulevik liig kallis selleks,
et skoudiks hakata“!

„Noor Proletaarlane“ № 1 1921, № 1 1922 a.
Trükik. „Noore Proletaarlase“
trükikojas.

Et arvustada sisuliselt „N. P.“, peaks arvustama tervet kommunismi, mida ma siin teha aga ei kavatsegi, katsun seepärast tõmata vaid mõned üldised jooned.

Nagu harilikult kommunistide juures, rõkkab ka „N. P.“ vägevaist lööksõnust, paatoslikest üleskutseist võitluselle, mis abinõu nende siniele täiesti õige (Ei jää kahe silma vahele ka „Uudismaa“ päätoimetaja).

Nõuan vaba eneseavaldust noorile ja seepärast ei mõistagi „N. P.“ hukka, kuid, ärgu lastagu end juhtida parteist, ärgu oldagu partei üheks käeks. Partei ei kuulu noorile. Tehtagu tegemist poliitikaga, mitte aga parteiga. „N. P.“ aga kirjutab: „Ta (N. P.) asub neis küsimusis sellele või teisele seisukohale, kuid — mitte E. K. P. (Eestimaa Kommunistlise Partei) vastu, vaid läheb ühises väerinnas ühes parteiga võitluselle“.

See on noorte vägistamine parteist. Igas kohas, kus noored teisiti mõtlevad, astutagu julgesti ka parteile vastu — ärgu lastagu end

ära osta. Oldagu kommunistid, võideldagu kommunismi eest, ärgu oldagu aga partei mustuse mõju all, ärgu lastagu enestele kusagilt pöranda alt midagi ette kirjutada.

„Rada“ № 1. Tartu õhtu-reaalgümnaasiumi õpilasühingu ajakiri
1922 a. Mimeogr.

Välimuselt soliid, jätab „Rada“ sisuldasagi sümpaatlise mulje. Sisaldab ainult ilukirjandust, pääasjalikult luuletusi, pääle ühe väikse „Katke novellist“, kuid seegi on enam lüüriline kui proosaline.

Õige produktiivsest Aug. Lepikust võiks nimetada „Mind, rõhke õdang“ ja „Kodu“. Muidu on ta liig vemmälvärsi stiilis, Reinvaldi ja Weizenbergi rütmis ning meeolus.

Me ei tarvitse mitte ainult kõlksvaid lõppe, vaid ka sisu. Sisukaim kõigist, usaldetavam ning värsitehnika üle valitsevam on Joh. S. „Kajastused“. Mis puutub B. Sööti ja A. Rõõmu, siis on nad liig ülespuhut ja algajad.

Rõõmustama paneb ajakirja modern keel ja kaunis õige orthograafia. K. Z.

Kool ja noorsooliikumine.

Ringkirja ekskursionide ja õpil. osavõtu kohta õpet. nõuk.

saatis Haridusministeerium aasta algul. Ringkirjas keelatakse õpilaste edustajate osavõtt õpet. nõukogu koosolekuist, kui „ebapedagoogiline“ ja „seadusvastane“ nähtus ära. Ekskursionide kohta teatetakse samas ringkirjas, et 1) koolide eksk. väljamaale ainult ministeeriumi iseäralisel loal võimalikud; 2) maksulised peod koolide juures lubatavad ainult häätegevaks otstarbeks või õpitingimuste parandamiseks jne

Ühissoome koolikongressil

läind suvel Helsingis vastuvõet otsuste elluviimiseks palub Haridusmin. õpetajaid ringkirjaliselt ohverdada koolis enam tähelpanu tähtsamate hõimrahvaste elu ja olu tutvustamisele, ning ühtlasi paludes sama printsiipi silmas pidada uute õpiraamatute kokku seadmisel ja tarvitusele võtmisel.

Jääks soovida, et see müte tõsist täitmist vastavate alade õpetajate poolt leiaks Senni on teind seda kohati õppurühingud, korraldes isegi naaberrahvaste õhtuid jne., kuid see tutvunemine on olnud mitmeti puudulik.

Haridusministeerium — õpetajad — noorsooliikumine.

E. K. K. poolt Viljandis käesoleva aasta algul korraldet kongressil ettetulnud väärnähtuste puhul on haridusministeerium Eesti Õpetajate Liidule kirja saatnud, milles ta arvamist avaldab, et sarnased väärnähtused suurel mõõdul olenevad sellest, et õpetajaskond noorsooliikumise suhtes väga passiivne on. Iseäranis kujukalt tahab seda arvamist tuestada asjaolu, et need nähtused kooli- noorsoo talitustes ja ülalpidamises nii kisendavalt seekord ilmsiks tulid, vaatamata selle pääle, et noortega kõrvuti samal ajal nende kasvatajad omi koosolekuid pidasid.

Ühtlasi palub haridusministeerium Eesti õpetajate Liitu kui Eesti õpetajate kutselist kesk-

organisatsiooni, kõiki õpetajate organisatsioone kui ka kõiki õpetajaid üles kutsuda, pühendama suuremat tähelepanu koolinoorsoo liikumisele ning täiel ulatusel maksma panna oma kasvatavat-juhtivat mõju selles liikumises.

Liig tõsiselt võib ajapahede tõttu kannatada meie noorus, seepärast oleks suur viga kasvatajate poolt, teda ta arenemiskäigu tähtsamail silmapilkudel üksi jätta.

Isenesest hää asi, et Haridusmin. noorsooliikumise eest nii isalikult hoolt kannab. Üht asja tahaksime aga ometi näha — kuidas need „ahjuroobiga“ välja aet õpetajad endi „kasvatavat-juhtivat“ mõju meie noorsooliikumises teostama hakkavad ja milleks see „noorsooliikumine“ siis kujuneb. Õpetajad, kes asjast huvitet ja noorsoole kuidagi moodi kasulikud, on noorsoo ilma erilise ringkirjatagi leidnud ja leiavad ka edaspidi.

Kui need aga, kes alles sarnastest ringkirjadest noorsooliikumise olemasolust kuulevad, oma kasvatavat-juhtiva mõju maksmapanekuga ruttama peaksid, siis võib sellest lõpuks lõbus fars kujuneda.

Lõõg kaela!

Nähtavasti on Haridusm. paraja aja leidnud olevat noorsooliikumisele lõõga kaela heita, mida näitab küllalt selgesti alljärgnev ringkirja kokkuvõte:

„Et koolinoorsoo neljanda ülemaalse kongressi puhul Viljandis ettetulnud väärnähtuste kordumist tulevikus ära hoida ja et koolinoorsool paljude küsimuste otsustamiseks ja kongressidel, suuremail koosolekuil ning ülemaalistel pidusel hää korra loomiseks tarviline küpsus ja kogemused puuduvad, niisama ka seepärast, et Haridusministeeriumi ning temale alluvate asutuste poolt registreerit koolinoorsoo organisatsioonidel juriidilise isiku õigused puuduvad, on haridusministeerium otsustand koolinoorsoo kongressideks, suuremaiks koosolekuiks ja pidustusiks ainult siis oma nõusolekut anda, kui nimetatud ettevõtete kavad sisaldavad koolinoorsoole jõukohaseid küsimusi ja temale kohaseid ettekandeid ning kui vastutuse koolinoorsoo kongresside, suuremate koosolekute ja pidustuste hää korra eest võtavad oma pääle kas koolide õpetajad, organisatsioonide vanemate (vilistlaste) kogu, või tunt isikud vanemate (vilistlaste) kogust.

Neil põhjustel palub Haridusministeerium Siseministeeriumi koolinoorsoo organisatsioonide soovivaaldusi kongresside, suuremate koosolekute ja suuremate pidustuste lubade asjus ainult siis otsustamisele võtta, kui need soovivaaldused on siseministeeriumile ant õpilaste vanemate (vilist-

laste) kogu või kooli pädagoogika nõukogu liikmete poolt ja kui nimetatud noorsoo ettevõtete kavade ning vastutavate isikute kohta Haridusministeerium oma nõusolekut avaldand.

Vastavalt samasugust korda palub Haridusministeerium maksma panna asjaajamises. Siseministeeriumi esitajate juures maakondades ning linnades kohaliste noorsoo organisatsioonide kohaliste ettevõtete suhtes, kus juures Haridusministeeriumi nõusoleku asemel vastava maakonna — või linnakoolivalitsuse nõusolek tarvilik on“.

Selle ringkirjaga on Haridusministeerium enda kompetentsi võtnud küsimuste otsustamise, mis noorsool jõukohane, mis mitte, mis noorsoo kongresside ja pidustuste päevakorras võib olla ja mis ei. Nii oleks vist koolinoorsool küll mõistlikum kõigi kongresside ja pidustuste pidamine ning päevakordade kokkuseadmine „usaldata“ täiesti Haridusministeeriumi kätte — tema teab neid asju ju paremini ning temal ei puudu ka „suuremail koosolekuil ning ülemaalistel pidustustel hää korra loomiseks tarviline küpsus ja kogemused“.

On vist mõtetu pääle sarnaste ringkirjade ja praeguse meeoleolu juures unistada veel II „Noorte Pühast“ jne. vaid parem juba aegsasti vana tunt eluaseme asjus rottidega „diplomaatilisi läbirääkimisi“ pidama hakata.

Noorsooliikumine ulgomail.

Saksamaal.

Saksa noorsoo ajakiri „Junge Menschen“ tõi ühes oma numbris huvitava „Nooruse manifesti“, millest siin mõned kohad avaldame.

Nooruse manifest.

Me teame, et määratuma süü enestelle võtame, kui veel ootame aja kaaoses, kunni tuleb viimaks ometi see, mida „tulevaiks asjuks“ nimetame: uus majandus, uus kasvatus, uus seltskond.

Me rebime selle tulevate asjade pildi, mis meis õigena ja suurena elab, tulevikust välja ning asetame ta olevikku: Me algame!

Me ei katsu reformeerida vana. Kõdonend vana kõrvale ehitame uue. See saab vana hajumise põhjuseks. Me jaatame möödapääsmatut arenemist, me tahame läbielatu kadu.

Me ehitame oma tahte kaitsevalle. Asundusis, ametühisusis ja koolides, mis meie puutumatuks omaduseks, me vaimu väljendajaks, me usu katseiks, saavad kasvama võitlejad, kes mitte ei alistu olevate korralduste vaimule.

Inimesed vajavad eeskujulikke tegu. Oleme meie eeskujuks! Suur rahvaste enamuse on valitsetav võimuabinõudega: militarismiga, survega, säädusiga, kasvatusega kapitalistlike minoriteedi (monopoolid, trustid) riigikodanikeks, mis kõik oma võimu vaid enamuse nürimeelsuse ja alistumise tõttu püsti hoiavad. Mass tunneb end õnnelikuna, sest omis kohustus ei teagi ta midagi muud, päälegi kui ta kussutat reformikestega.

Me oleme vähesed, rõhujate vastu võitlejad. Me säeme rõhutute enamusele eeskujud üles.

Kõrvale lodevus!

On vaid üks siht:

Koguinimsus!

On olemas vaid üks nooruslik tahe:

Vabadus!

Temale tahame elada alanduses ja ustavuses, sest keegi ei pea vabaks saama teise inimese kulul.

On vaid üks ülesanne: Lõpulik ülesehitamise revolutsioon!

Hans Albert Förster.

Soome.

Soome Koolin. Liidu 16 Kongress.

Mikkelis, 3, 4 ja 5 jaan. 1922,

Aastakoosoleku avab Liidu sekretäär Veikko Kerkkonen, kes ka juhatajaks valitakse.

Teiseks juhatajaks valitakse H. Lindbohm ja sekretääreks T. Koskelin, A. Alanne ja A. E. Riipinen.

Aruande järele kuulub liitu kokku üle 50 ühingu, mille liikmete arv kõigub 30—120 vahel. Uueks esimeheks valitakse magister B. Nyberg, kuna endine — lekt. Blomqvist keeldub. Sekretariaadi teisteks liigeteks valitakse mag. H. Cannelin, üliõp. V. Huttunen, üliõp. A. Ahvenainen ja üliõp. M.

Nikkinen. Ka revidentideks valitakse üliõpilased.

Teine päev algab jumalateenistusega kirikus, mille järele vabadussõjas langenute hauale pärg viidi.

Hiljem kõneles kirj. Selma Anttila rahuaatest, seletades selle arenemist ja praegust seisukorda ning ette pannes noortele selle küsimusega iseäranis tegutseda. Sellele järgnes A. Alante referaat skoutismist. Vahepeäl korraldeti kõnevõistlused, kus esimese auh. sai E. Unonius.

Elavad läbirääkimised kutsus esile üliõp. Anttise ettekanne noorsoo ettevalmistumisest ühiskondlikeks tööks.

Sellele järgnes omavaheline koosviibimine.

Kolmandal päeval kõneles üliõp. E. Hidén kuritegevusest ühiskondlisena küsimusena. Üliõp. L. Anttinen algatas läbirääkimised enesekasvatusest. Martti Forsman rääkis Saksa noorsooliikumisest. Õhtul oli avalik pidu, kus veel V. Helanen, J. Sajaniemi ja V. Kerkkonen kõnelesid.

Kongress õnnestas hästi. Osavõtjaid oli ligi paar sada.

„Noore Jõu Liidu“ aastapidustused

Turus, 6 ja 7 jaan. 1922.

Pidustused algasid omavahelise olenguga, mille eeskavas mitmesugused ettekanded ja kõne elektrotehnika viimasist saavutustest. Pidustusist võttis osa 39 liitlast üle kogu maa.

Järgmisel päeval oli aastakoosolek, mille avas ajutise Eestseisuse juhataja Ilmari Jäämaa, andes ühtlasi aru aastasest tegevusest. Koosoleku juhatajaks valitakse O. Vuorinen, sekretääriks lipnik Hallamaa. Võeti vastu ajut. Eestseisuse ettepant põhikiri jne., mille järele liidu liikmeks pääsevad ka Soome keelt oskajad väljamaalased.

Liidu ülemjuhiks valiti I. Jäämaa, ajutisse Eestseisusse: L. Lindell, K. Siren, V. Raitio, O. Vuorinen, V. Setälä ja L. Viljanen. Töökava väljatöötamine jäetakse Eestseisuse hooleks.

Muu seas saadi tervitustelegramm Eesti K. Keskl. edustajalt Soomes — M. Forsman'ilt.

Kroonika.

A. Koolinoorsoo organisatsioonide tegevus.

Balti Noorsoo Liidu asutamiskoosolek.

(„Frat Concordia“ juhatuse koosolek)
peeti E. Koolin. Keskliidu kokkukutsel 26 ja 27 nov. 1921 Tallinnas, „Estoonia“ teatri ruumides.

Koosolekust võtsid osa:

Soomest (M. Forsman), Lätist (min. J. Seskis ja J. Kuplis), Eestist (A. Juhanson ja N. Käbin) ning üks Saksa noorsooliikumise vaimustet juhtidest — G. Keiser, kes Põhja Euroopas jalaringreisil olles selleks ajaks ka Tallinna sõitis. Läti haridusministrilt A. Dauge'lt saadi südamluk tervitus telegramm.

Koosoleku juhatajaks valiti A. Juhanson, abiks M. Forsman, sekretärideks J. Kuplis ja G. Keiser. Ametlikuks läbirääkimiskeeleks võeti Saksa keel, sellega paralleelselt aga ka Vene keelt tarvitades. Enne, kui ettenäht päevakorra juure mindi, kuulati ära iga maa edustajate ettekanded nende noorsooliikumise üldlaadi ja mineviku üle, kust selgub, et Lätis ei ole sarnast ühtlast koolinoorsoo liitu, kui meil, Eestis, või Soomes, selle asemel aga on kaks üldist noorsoo liitu, millel liikmeid ühel umbes 15.000 ja teisel umbes 3500 Liitude ülesandeks on pääasjalikult hoolitseda rahva kultuurilise tasapinna tõstmise eest. Saksamaal, selle vastu, on asund noorsooliikumine tugevasse opositsiooni sennise kultuuri ja eetikaga, seades enese ülesandeks uue inimese kasvatamise. Noorsooliikumises näevad nad täiesti iseseisvat liikumist, mida ei tohi kasutada poliitilis-kultuurilisteks ülesanneteks. Kui küsimusi vastastiku küllalt selgitet küllalt vaield noorsooliikumise ülesannete üle, võeti ühelhäälel vastu otsus, mille järele Eesti Koolinoorsoo Keskliit, Soome Koolinoorsoo Keskliit, Läti Noorsoo Liit ja Läti Rahvuslik Noorsoo Liit liituvad ühiseks Balti Noorsoo Liiduks, kuhu võivad hiljem sellekohase soovi korral vastu võet saada ka Ülem. Eesti Noorsoo Ühendus, Soome Noorsoo Liit j. t. Põhikiri, mille kava eestlaste poolt välja töötet, harutati üldjoontes läbi, kuid jäeti lõpulikult vastu võtmata, et võimalik oleks temaga kohtadel enne tutvuneda. Ajutiseks asjaajamiseks kunni põhikirja vastuvõtmiseni valiti 3 me liikmeline Sekretariaat, mille asukohaks Eesti-Tartu. Sekretariaati valiti A. Juhanson, G. Noor ja L. Kangur. Ajakirja „Concordia“ otsusteti Liidu poolt mitte välja anda, kuna sellekohane kavatsus laiemas ulatuses olemas: nimelt kavatseb Saksamaal rühm noori

eesotsas G. Keiser'iga samanimelist saksakeelist ajakirja välja andma hakata mis oleks määrat kõigi Põhja-Euroopa riikide jaoks, kus Saksa keelest aru saadakse Balti Noorsoo Liit annaks ainult kord aastas ühise koguteose albumi almanaki välja, mille kohta kindla otsuse teeb järgmine koosolek.

Ühiste kevadpidustuste pidamine sel suvel tunnistetakse võimatuks, kuna igal riigil oma „Noorte püha“ eeltööd juba käimas. Põhimõtteliselt võetakse vastu printsiip, et ühiseid pidustusi peetakse üle aasta, kuna iga teine aasta igal riigil eraldi omad pidustused on.

Üksteise tegelikü tundmaõppimise alal nähakse ette järgmisi võimalusi: 1) suvised reisigrupid vastastiku üksteise maades, 2) vastastikune suvituvõimaluste loomine 3) osavõtmise üksteise suvekoloniidest ja pidustusist Praktiliste samumude astumine sel alal jääb Sekretariaadi hoolde.

Järgmine Balti Noorsoo Liidu Valitsuse koosolek otsusteti ära pidada Riias juuni kuus 1922 Läti „Noorte püha“ ajal.

Ametliku koosoleku lõppedes mindi Seminaari ruumidesse, kus E. K. Keskliidu poolt võõrastelle teelaud kaet oli. Säält rutati vaksali, et õhturongis Tartu sõita.

Tartus tutvuneti linna vaatamisvääriste kohtadega, mõne keskkooliga, ülikooliga jne. Õhtul oli Treffneri gümn. kõnekoosolek M. Forsmani, J. Kuplisi, G. Keiseri ja A. Juhanson'i kõnedega. Võõraste vastuvõtmise eest Tartus hoolitses kohalik Koolinoorsoo Liit. G. Keiser ja M. Forsman jäid Tartu pea nädalaks ajaks.

„Uudismaa“ kõnekoosolek Tartus

korraldetti 2. XII 21. „Uudismaa“ Toimetuse poolt Saksa teatri ruumes (Aia t.). Kõnelesid: Fr. Tuglas teemile: „Kirjandus ja seltskond; prof. V. Schmied-Kovarzik — „Der ideale Geist in der deutschen Jugendbewegung“, A. Kivikas — „Noorsugu ja kirjandus“, G. Keiser — „Lebensformen der deutschen Jugend“. Ära jäi ettekavatset A. Juhanson'i kõne: „Eesti noorsooliikumise põhijooned“. Kõnekoosolek oli huvipakkuv ja kõigiti kordaläind. Huvitav oli tutvuneda Saksa noorsooliikumise motiividega ja sihtidega, millest Saksa noorsooliikumise juht G. Keiser pikemas kõnes rääkis. Kuulajaid, pääasjalikult õppivat noortsugu, oli keskmiselt. Aineliselt tuldi otsotsaga kokku, vaatamata kõrge ruumide üüri päale.

Paide Koolinoorsoo Liit

asutati 20. XI 21. Asutamiskoosolekust võttis umbes 200 inimest osa. N. Käbin (Tallinnast — Sekretariaadi juhataja) refereeris: „Koolinoorsoo liikumine Eestis“. Võeti vastu Liidu põhikirja, mis väljatöötet Tallinna Koolinoorsoo Liidu põhikirja eeskujul.

Liidul on teguvõimet, kuna tasse kuulub suurem osa Paide keskkoolide vanemate klasside õppurest. On asutatud rida seksioone, nagu: spordi, teaduse näite j. t.

11 XII. oli liidu vilistlaskogu asutamiskoosolek.

Haapsalu Noorsoo Ühing

mis asutati 1919 on teed rajand kogu Läänemaa noorsoo ühingutele. Ühingu muusika ja spordi seksioonid töötavad energiliselt. Pääle selle antakse ühingu poolt aegkirja välja, korraldatakse loenguid ning referaate. Ühingule kuulub ka raamatukogu, mis üle 180 köite suur.

Valmistused „Noorte pühal“ esinemiseks on juba käimas.

Koeru 2-ne „Noorte Püha“

Korraldatakse mail 1922 Koeru Õpetajate Seltsi poolt. Osa võtta võivad kõik Koeru Õpetajate Seltsi piirkonnas töötavad koolid, kuid soovi korral ja korraldajate nõusolekul ka väljaspoolt.

„Noorte püha“ kestaks paar päeva. Ette on näht ühised koori laulud, kuna ka koolid eriti võivad esineda. Võimlemise numbritega esineks iga kool iseseisvalt. Kergespordi võistlused kestaksid kaks päeva. Pääle selle korraldatakse üldine õpilaste tööde näitus. Meeleolu tõstmiseks kavatsatakse õpilastele rohelistes üldmänge organiseerida.

E. N. K. S. Tütarlaste Gümnaasiumis Tartus

on paari aasta vanune n. n. VII-da ja VIII-da klassi ring, mis peab sarnane olema naaberkoolide ringele. Ent läind poolaastal ei suudet ainustki koosolekut kokku kutsuda. Õpilasil pole huvi ega aega „sarnaseks tegevuseks“. Käputäis asjast huvitetuid otsustas enda huvi ja aega vaid Tartu Koolinoorsoo Liidule pühendades nime pidi kiratseva ringi likvideerimist käesoleval poolaastal nõuda.

Elujõu küllane on E. T. K. Spordi ring, mis pea enda esimese aastapäevani jõuab. Nimetamisväärt on sügisel peet omavahelised spordivõistlused. Halvat saab ringi tegevus spordi riistade puudumisel. Koolilt kingit summa ja

liikmerahade varal on välisspordi jaoks mõndagi muretset. Raha vajades on ring kavatsend pidu teha, millele aga senni takistusi on teht.

Eelmisel poolaastal oli ka kooli Karskusühingu asutamiskoosolek. Liikmeiks astusid pääasjalikult nooremad õpilased.

Viljandi E. Koolin. Liit

pidas 13 ja 15 jaan. s. a. erakorralist pääkoosolekut, pääasjalikult E. K. Keskl. Talipidustusiga seot küsimuste harutamiseks.

Juhataja E. Ruubel esitab läind poolaasta tegevuse aruande, mis elavad vaieldused esile kutsub ja lõpuks väikese häälteenamusega kinnitatakse. Juhatus, kus paar liiget (ka sennine juhataja E. Ruubel) lahkund, täiendatakse vastavalt uute isikutega Liidu juhtkonda süüdistati mingi omavahelise „joomingu“ korraldamises Liidu ruumes, mille kohta teadete kogumiseks valiti aukohus, kes senni aga asjasse veel se'gust pole muretsevad Võetakse vastu ka resolutsioon, kus palutakse kõiki noorsoo organisatsioone, kelle liikmed endid Viljandis talipidustuste ajal eba-korrektelt ülal pidand, need liikmed vastutusele võtta, kuna nende teguviis kogu noorsooliikumisele, eriti aga Viljandi Liidule, suurj raskusi ahvaidab tuua.

Mis Karskusosakonda puutub, siis on „Uud.“ № 2 tema kohta toodud teade ekslik, kuna sinna kuuluvad ainult täiskarsked õppurid.

Valgas

asutati 19 jaan. s. a. õppurühingute edustus-kogu kuhu kõik 5 kohalist õppurühingut saadavad iga 10 liikme päält 1 edustaja. Edustuskogu ülesanne seisab pääasjalikult kohapäälse „Noorte Püha“ korraldamises jne tegevust juhiv 5 elikm. juhatus, koosseisus: juhataja — J. Kokk, abi — V. Rebane; sekret. — A. Rätsepp, arhivaar — Sirk, kassahoidja — R. Kõiv.

Nähtavasti on Valk veel selles „õndsas“ seisukorras, kus kahe keskkooli pääle 5 õppurühingut. Kas poleks siin igasugu edustus-kogude loomise asemel mõistlikum ühinemisküsimus päevakorda võtta?

E. K. Keskl. Talispordi olümpiaad

peetakse Tall. E. K-n. Liidu spordi osak. korraldusel 24—26 veebr. Tallinnas ära. Võistlejaid loodetakse osa võtvat umbes 40 ümber.

Tartu Realkooli Õppurite Ühingu

1921 a. II poolaasta tegevust võib rahuldavaks nimetada. Liikmeid oli 145.

Ringest töötasid:

1. Fotograafia ring 15 liikmega.
2. Füüsika-Matemaatika ring 25 liikmega.
3. Humanitaar " 20 "
4. Loodusloo " 14 "
5. Male " 7 "
6. Muusika " 31 "
7. Näite " 20 "
8. Spordi " 48 "
9. Üsiskon. tead. " 11 "

Asutati ka Karskuse ring.

Kõiges ringes kokku on peet 11 referaati, 137 harjutuskoosolekut — praktilist tööd ning 3 ekskursiooni.

Oktoobri kuu lõpul peeti Ühingu aastapäev.

Iga päev kella 5—7 p. l. on olnud avat Ühingu lugemislaud, mida on tarvitand päevas keskmiselt 20 õppurit.

Ühingu häälekandja „Oma“ on ilmunud 3 numbris. Tema aine line seisukord on häa, Ühingu oma jätab soovida.

Poolaasta lõpul asutet kooperatiiv on töötand hääde tagajärgiga.

C. Mitmesugused teated.

Karskuskursused.

2—5 jaan. peeti Tartus H. Treffneri güm. ruumes E. K. Kesktöimkonna korraldusel lühikeseajalisi kursusi karskustegelastele. Osavõtjaid oli üle 100, nende hulgas rohkesti õpilasigi. Kursustel võeti läbi alkoholi mõju inimese pääle ja karskustöö metoodika. Lektoritena esinesid mitmed tuntud ülikooli õpetajad ja karskustegelased, nagu prof. Bergmann, prof. Põld, prof. Pussep, prof. Wittlich, Dr. Tamm, dots V. Ernits, J. Tõnisson, J. Rosental j. t. Noorsoo karskustöö metoodikast kõneles A. Juhanson.

Eesti Õpetajate Liidu Asemikkude Kogu koosolek

peeti 4 ja 5 jaan. 1922 Viljandis ära. Osa võtsid õpetajaskonna edustajad üle kogu maa. Koosoleku avas Eesti õpet. liidu esimees J. Annuson kes ka juhatajaks valiti. Pääle maakonna liitude ja iseseisvate ühingute aruannete ärakuulamise tekkisid läbirääkimised. Enamus soovis, et rohkem rõhku pandaks aatelisele tööle rahva seas. Ajak. „Kasvatuses“ tahetakse rohkem kooli ja pedagoogiliste küsimuste käsitamist näha. 1922 kavatakse ekskursioone väljamaale ette võtta, milleks Liidu juhatus juure ekskursiooni büroo asutada otsusteti. Kuulati ära referaadid ja võeti vastu resolutsioonid, nagu: õpetajaskond peab tulevikus seltskonnaga sideme looma, noorsoo tegevusest osa võtma, koolis kasvatus-hariduslistele küsimustele eriti tähelepanu ohverdama j. t.

I üleriikline võimlemisõpetajate kongress Tallinnas

peeti 3 ja 4 jaan. 1922. ära. Osa võtsid 80 õpetajat üle kogu riigi. Esimesel päeval peeti osa referaate, arutati võimlemise oskussõnade ja õpekavade küsimust. Õpekavad otsusteti mitte peenesteni välja töötada. Teisel päeval peeti teine osa referaate. Võeti vastu hulk resolutsioone; muuseas: Kongress peab tarvilikuks, et koolis kehalisele kasvatusese vähemalt 6 tundi nädalas saaks pühendet; kongress tunnistab tarvilikuks, pöörata Haridusministeeriumi poole, et õpilastele võimalus antaks spordi seltsides harjutustel käia, kui võimlemise juhatamine asjatundjate hoole all; võimlemise õpetajad, kui kehalised kasvatajad, peavad karskusliikumist tervisliselt väga tähtsaks ja tarvilikuks tema täielist läbiviimist.

Õpetöö lõpeb

keskkoolides sel poolaastal 15 juunil, nagu Haridusministeerium teatab. Ülestõusmise pühade vahel algab 12. aprillil ja kestab 26-ni.

Teadaanded ja üleskutsed.

Muudatused Talve olümpiaadi määrustikus.

E, K. K. IV kongr. võttis E. K. K. Talve olümpiaadi määrustikus („Uud.“ № 2, lhk. 59) järgmised muudatused ette:

§ 4. Iga linn ehk alev võib võistlustelle osavõtjaid saata kuus (ülesanda 10) iga üksiku võistluse numbril pääle.

Kiiruisutamises: on juure võetud punkt b: sirgetel (rennerid ja hokkeyuisud) 500 ja 2000 mtr. Punkt c on muudet: Naistele 300 mtr. kõvratel uiskudel.

Koolisõidus on 4 punkt (kaheksa № 24 a ja b) ainult meestele, kuna 3 esimest mõlemille ühised.

Vabasõit on muudet nii:

Naistele 2 minutit, meestele 3 m. Auhinnad määratakse nagu kiiruisutamises kooli ja vabasõidu eest kokku.

Jääpallis on muudet lause „Iga linn võib esineda piiramata arvu meeskondadega“ järgmiseks: „Iga linn võib esineda esitus meeskonnaga“.

Muu on kõik endine. Asjast huvitetuid palutakse muudatusi silmas pidada.

Seitsmes üleskutse keeleliste teadete saatmiseks.

Kuigi Ak. Emakeele Selts otsustand on tervet Eesti keelevara hakata iga aasta maale saadeta-vate murdekogujate kaudu kavakindlalt üles tähendama, jääb ikkagi järele enam-vähem suur hulk harva tarvitusel olevaid või vananevaid sõnu, mida murdekogujail võimata lühikese kohalviibi-mise tõttu kuulda ehk sellekohaste küsimuste kaudu teada saada. Seepärast tuleb nende sõnade kohta ka nüüd, eelmise aasta üleskutsete eeskujul, avalikult ajakirjanduses teateid pärida. Kõiki neid emakeele uurimise sõpru, kes allpool järgnevaid sõnu, nende tähendust ja tarvitusviisi tunnevad, palutakse sellest teateid saata aadr.: Tartu, Vabriku tän. nr. 3, k. 8. Juurde palutakse lisada saatja nimi ja aadress, vald ja küla, kust sõna kuuldud, võimalikult ka nimetades, kas sõna vana-nemas, haruldane või harilik. Näitused esinegu rahvakeelsel, s. o. murdelisel kujul.

Ele (vassak). Häüss, äisk (ila). Hämm (märg). Lume kaaved. Käikene (pärm). Kihne (hapukas)

Kuni (käbi). Kõhven (õla). Lähetsed (rõuged). Maranad (sipelgad). Müger ehk mügri. Nepse (niiske). Neste (niiske). Oiss ehk oisu (isane tall). Oks (pärm). Pere (märg). Pero (tüür). Pähn (pärnapu). Salitsema. Sohk (madalik). Soi (jäär). Säase sõma. Sora (rebu). Sött (liivapugu?). Sõõritama (korralama) Soost (maks). Jõe soot. Sorpuma. Kala sõtked. Jõe sõu(k)sed. Rohu sünk. Supid (palgiotsad). Täamas (haldjas). Täär, see on täaraks. Täarama. Taarn (sügavik) Võrgu tabar. Tähes (võrk). Tahmid (võrgud) Talbuma, jalad ei talbu. Tallus maa. Vorgu tamps. Vilja tapped Silla tarandus. Kala tarang. Humala tari. Tarv (härg). Tarvas (põder). Tätar. Kuhu taugi ta on saanud? Tävelema. Matuse teek. Naela teened. Teenikene. Tiir (soo) Tilale minema. Tilale asjaga saama. Magamise tila oli kitsas. Sant tila (halb tee) Tilatu aeg. Sea tilp. Vilja tir(e)p. Kabja tink. Nisa toi. Tõtkes, tõi, tött (kala). Lüpsiku urv. Vaib, vaive (terav). Võssai.

Ak. Emakeele Seltsi nimel

A. Saareste.

Toimetusele saadet kirjandus.

„Murrang“ № 34.

„Tirfing“. Tidskrift för Nykterhetsfrågans studium. Redaktör August Ljunggren. Årgång 15. Häft 6—7. 1921.

„Eesti skout“ № 6.

„Kodu“ № 12, 13, 14, 15.

„E. Spordileht“ 30—31, 32—33, 34—38 a. 1921 ja № 1, 2, 3, 4, 5, 6 a. 1922.

„Suomen Postimerkkilehti“ № 18, 19, 20, 21, 22, 23/24.

„Nuori Voima“ № 20, 21, 22—24 (jõulu-album) a. 1921 ja № 1, 2 a. 1922.

„Lõke“ № 1, 2, 3 (III aastak).

„Grimass“ 1 ilmutus, I aasta

„Jõud ja Ito“ № 1. Spordi, kunsti, kasva-tuse, ilukirjanduse ja naljasisuline kuukiri. Vas-tutatav toimet. ja väljaandja J. Adamtau. Toimetus ja talitus Pärnus, Kalamehe t. 15. 16 lehekülge Hind 25—

„Latweeschu Jaunatnes Saweenibas usdewumi un darbiba“. 8 lehek.

„Noor Proletaarlane“ № 1, 2, 3. Eestimaa Kommunistlise Noorsoo Ühingu häälekandja. Trükit „Noor Proletaarlase“ trükikojas

„Tõrges“ № 1.

„Viige“. Pärnu-Jakobi kõrgema rahvakool koguteos. 1921. 40 lhk.

„Suomen Nuorison Liiton r. y. kokous ja yleiset morisoseurapäivät Jyväskylässä 16—19 kesäk. 1921.

„Nuorten Liitto S. N. L. n. vuosikirja. XIII. Laatinut Aukusti Ripsaluoma. 180 lehekülge. Hind 12.— Smk.

„Pyrkijä“. Nuorison rientojen kannataja № 1—10. Helsinki 32:n vuosikerta. à 32 lhk. Hind 10.— Smk aastas.

I üleriikline „Noorte Püua“. A. Juhanson. Tartus 1922. 48 lhk. Hind 45.—

Kirjavastused.

S. R. „Pisar-Rubin“ ja „Ütleks“ rändasid tavalikku Kolgata teed — paberkorvi.

B. S—t. Siin. Liiga nõrk.

O. G—t. Siin. „Uudismaa“ lugijaskon-nale vähe huvitavad. Avaldame ilukirjandust vanemalt ainult sel juhtumisel, kui selles midagi nooruslikku.

H. O. Rāpinas. Mõned ülesanded E. K. K. viibib ruumi puudusel.

V. H—g. Antsla. Liig vormitud. Ei ilmu.

A. V. Tallinn. Mis peaksime päale hak-kama sarnaste tõlgetega, mis originaalis igale tuttavad ja kättesaadavad?

L. M—k. Siin. Vormiliselt ja sisuliselt liig nõrgad. Ei.

Toimetus: A. Juhanson, K. Zirkel, L. Vadi, B. Ingel, J. Einer, J. Rosental.

Vastutav toimetaja: cand. phil. Villem Ernits.

Väljaandja: E. Koolinoorsoo Keskliit.

Toimetuse aadress: Tartu. Postkast 79.

Hind 35 marka.